

FÖRSVARSHÖGSKOLAN C-UPPSATS

<i>Författare</i> Major Erlend Bekkestad	<i>Förband</i> Norge	<i>Kurs</i> Chefsprogram 03-05
<i>FHS handledare</i> Övlt Johan Wiktorin		
<i>Uppdragsgivare</i> FHS KVI	<i>Beteckning</i>	<i>Vetenskaplig handledare</i> Fil dr Peter A. Mattsson, KVI
<p>Effektsbaserte operasjoner under <i>Operation Iraqi Freedom</i> - utvikling av militærteorien – element i ny doktrine?</p> <p>Begrepet effektsbaserte operasjoner blir referert i stadig større grad i artikler og publikasjoner, som et mulig operasjonskonsept for framtiden. Innholdet i begrepet er imidlertid ikke nytt i forhold til målsetningen med anvendelsen av militær makt. Bruk av det militære maktmiddel har alltid hatt som målsetning å oppnå en effekt der motstanderens vilje påvirkes. USA har de siste 15 år vært involvert i flere større fellesoperasjoner i rammen av koalisjon eller allianse. Utviklingen innen militærteorien og doktrine fra <i>Desert Storm</i> i 1991 og frem til <i>Iraqi Freedom</i> i 2003 har av enkelte blitt betegnet som at man har beveget seg fra en metodisk tilnærming, til en integrert bruk av maktmidler der effektene av de enkelte virkemiddel har vært det sentrale, i stedet for fokuset på å ødelegge motstanderens militære kapasiteter.</p> <p>Hensikten med denne oppgaven er å redegjøre for begrepet <i>Effects Based Operations</i> og komme fram til hva som danner kjernen i dette operasjonskonseptet. Videre å belyse hvorvidt teorien ble anvendt i praksis under <i>Operation Iraqi Freedom</i>. Dette skal gi et grunnlag for å peke på relevansen av, og mulige konsekvenser for det norske forsvaret ved å innføre et effektsbasert operasjonskonsept på det fellesoperative nivå.</p> <p>Opgaven besvares gjennom å svare på tre spørsmålsstillinger:</p> <p>Hvordan beskrives begrepet EBO? Ble EBO benyttet i planleggingen og gjennomføringen av <i>Operation Iraqi Freedom</i>? Hvilken relevans og konsekvenser kan EBO, med dagens teoretiske og praktiske tillempning, kunne ha for det norske forsvaret?</p> <p>Vedlegg (1): Forkortningsliste.</p> <p>Nøkkelord: <i>Effects Based Operations</i>, <i>Operation Iraqi Freedom</i>, doktrine, konsekvenser.</p>		

Abstract

Effects-Based Operations during Operation Iraqi Freedom – development in military theory – element of new doctrine?

The term Effects-Based Operations is increasingly referred to in articles and publications as a possible operational concept for the future. However, the essence of the term is not new in the history of the use of military power. The use of the military instrument has always had the aim of creating an effect on an adversary in order to influence his behaviour.

During the last 15 years the USA has been involved in several large joint operations within the framework of a coalition or an alliance. The evolution in military theory and doctrine from Operation Desert Storm in 1991 to Operation Iraqi Freedom in 2003 has been viewed as a shift from a methodical approach to an integrated use of all means of power. Consideration of the effects of each means has become essential, rather than a focus on the destruction of an adversary's military capabilities.

The aim of this study is to describe the term Effects-Based Operations and the elements which constitute the essence of the concept and, furthermore, to investigate whether the theory was used in practice during Operation Iraqi Freedom. The findings should give an indication of the relevance and possible consequences for the Norwegian Armed Forces of implementing an Effects-Based concept at the joint level.

To accomplish this aim, the study will answer the following questions:

- How is the term Effects-Based Operations described?
- Were Effects-Based Operations used in the planning for, and execution of Operation Iraqi Freedom?
- What are the relevance and possible consequences for the Norwegian Armed Forces of implementing Effects-Based Operations, in its current theoretical and practical status?

This study indicates that there is still differences in the understanding of Effects-based Operations, but the following elements seem to be essential: a clear link between strategy and tasks, and an attack on the adversary's will where the adversary is seen as a Complex Adaptive System. In addition, all available means including civilian means of power should be brought into the campaign. Bearing these characteristics in mind, Operation Iraqi Freedom cannot be seen as an Effects-Based Operation; however, elements can be seen both in the planning and execution of the operation. The study concludes that Effects-Based Operations are relevant to the Norwegian Armed Forces because of the focus on the complex nature of today's battlefield. The consequences of implementing the concept, however, indicate a need to decide how the political and strategic level is willing to let civilian agencies cooperate with the military. In addition, one has to gain knowledge, not only of the theoretical and practical implications of effects, but also of how to approach the concept. Effects- Based Operations or an Effects-Based Approach?

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	5
1.1 BAKGRUNN.....	5
1.2 HENSIKT.....	6
1.3 SPØRSMÅLSSTILLINGER	7
1.4 AVGRENSNINGER.....	7
1.5 DISPOSISJON.....	7
2 Metode	8
2.1 KILDEMATERIALE	9
2.2 VALIDITET OG RELIABILITET - KRITIKK SOM KAN ANFØRES MOT KILDEMATERIALE	9
2.3 ETISKE RETNINGSLINJER	10
3 Bakgrunn og teori.....	11
3.1 INNLEDNING.....	11
3.1.1 Det amerikanske fellesoperative synet på EBO.....	12
3.1.2 Effekters natur – effektbegrepets innhold	13
3.2 TEORI OM EBO – KILDEMATERIALE.....	15
3.2.1 Ulike retninger i synet på EBO.....	15
3.2.2 EBO som planleggingsmetodikk	16
3.2.3 EBO som effektivt målvalg og målbekjempelse.....	17
3.2.4 EBO som konsept der samtlige maktmidler inngår.....	18
3.2.5 EBO som hurtig dominanse	20
3.2.6 EBO som interaksjon og samarbeid	20
3.2.7 EBO som en integrert del av NBF.....	21
3.3 TEORIKRITIKK - UTFORDRINGENE MED EBO	21
3.4 OPPSUMMERING AV EBO - HVILKEN RETNING ER RETNINGSGIVENDE?.....	23
3.5 INDIKATORER PÅ EBO	25
3.6 INDIKATORENE I FORHOLD TIL KILDEMATERIALET.....	25
3.6.1 Innledning.....	25
3.6.2 Koblingen strategi til handling	26
3.6.3 Angrep på viljen for å påvirke adferd	26
3.6.4 Motstanderen som et komplekst og tilpassningsdyktig system	27
3.6.5 Sivile maktmidler i tillegg til militære	28
3.6.6 Oppsummering.....	28
4 Beskrivelse av Operation Iraqi Freedom.....	29
4.1 INNLEDNING.....	29
4.2 FRA "OVERWHELMING FORCE" TIL "OVERMATCHING POWER"	29
4.3 OPERATION IRAQI FREEDOM	30
4.3.1 Planleggingen – OPLAN 1003 V	30
4.3.2 Gjennomføringen i grovt	33
4.4 KOBLINGEN STRATEGI TIL HANDLING	36
4.5 ANGREP PÅ VILJEN – MOTSTANDEREN SOM ET KOMPLEKST TILPASNINGSDYKTIG SYSTEM.....	37
4.6 SIVILE MAKTMIDLER I TILLEGG TIL MILITÆRE.....	39
5 Resultat	41
5.1 INNLEDNING.....	41
5.2 ANALYSE OG TOLKNING – KOBLINGEN STRATEGI TIL HANDLING	41
5.2.1 Analyse og tolkning.....	41
5.2.2 Delkonklusjon.....	42
5.3 ANALYSE OG TOLKNING – ANGREP PÅ VILJEN - MOTSTANDEREN SOM ET KOMPLEKST TILPASNINGS-DYKTIG SYSTEM.....	42
5.3.1 Analyse og tolkning.....	42
5.3.2 Delkonklusjon.....	44
5.4 ANALYSE OG TOLKNING - SIVILE MAKTMIDLER I TILLEGG TIL MILITÆRE	44

5.4.1 Analyse og tolkning	45
5.4.2 Delkonklusjon	46
5.5 OPPSUMMERING OG KONKLUSJON AV OPERATION IRAQI FREEDOM	46
6 Diskusjon	48
6.1 INDIKATORENES BETYDNING	48
6.2 TILLEMPNINGEN AV ET EFFEKTSBASERT OPERASJONSKONSEPTET PÅ SLAGFELTET	50
6.3 RELEVANSEN OG MULIGE KONSEKVENSER FOR DET NORSKE FORSVAR	52
7 Refleksjon og forslag til fortsatt forskning.....	55
8 Kilde – og litteraturoversikt.....	59

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

I 2003 opplevde verdenssamfunnet en splittelse i forhold til spørsmålet om hvordan man skulle reagere overfor Irak og skjebnen til landets regime. Med USA i førersetet ble vi vitne til koalisjonens kortvarige og spektakulære krig, som førte til regimets fall etter få uker. I ettertid har kritikken vokst i og med det faktum at krigen ikke har ført til den uttalte ønskede sluttsituasjon som koalisjonen hadde¹. Krigen ble raskt vunnet, men det er fortsatt ikke fred i Irak i dag. Samtidig ble uttrykket *shock and awe* benyttet, og gjennom media ble man lovet at *Operation Iraqi Freedom* (OIF) skulle bli ført på en ny måte og ikke tilsvarende som under *Operation Desert Storm* i 1991. Denne forskjellen danner utgangspunktet for mine tanker rundt hvilken militærteori og doktrine vi kanskje kan se utvikle seg, i forhold til de målsetninger som har eksistert om å oppnå en ønsket effekt med anvendelsen av militærmakt.

Begrepet effekt er ikke noe nytt innen operasjonskunsten.² De seneste kriger med USA som den ledende aktør i en allianse eller koalisjon (Kuwait 1991, Kosovo 1999, Afghanistan 2001 og Irak 2003), har ført til at nye begrep og definisjoner har kommet inn i nomenklaturen og litteraturen. Visjonene i USA er beskrevet i mange artikler om hvordan fremtidens krigføring i et fellesoperativt miljø bør utvikles.³

James K Greer skriver i artikkelen *Operationskonst för Objective Force* at det er behov for en ny, effektiv operativ teori for hvordan framtidens kampanjer og større operasjoner skal planlegges og gjennomføres. Det viktigste spørsmålet er hvordan denne teorien skal være utformet. For nærværende undersøkes minst fem alternativer til operative opplegg. De fem alternativene har vokst ut fra forsøkene med å komme til rette med de vanskeligheter man har med å anvende den nåværende doktrinen⁴. Blant alternativene finnes den nåværende doktrinen (basert på manøverteorien og med begrepene tyngdepunkt, avgjørende punkter og operasjonslinjer osv)⁵, men også et nytt konsept som har fått navnet *Effects Based Operations* (EBO).⁶ James K. Greers artikkel ble skrevet før den seneste Irak krigen, noe

¹ Jonathan Band, "A Contemporary Perspective", hentet fra Christopher Finn (red), *Effects Based Warfare* (London: Defence Studies, Joint Doctrine and Concepts Centre), s.20-21. Eksempel på ønsket sluttsituasjon på strategisk nivå som belyser kompleksiteten er Storbritannias strategiske sluttsituasjon ifm Op Telic (invasjonen av Irak) i 2003: "As rapidly as possible for Iraq to become a stable, united and law abiding state, within its present borders, co-operating with the international community, no longer a threat to its neighbours or to interantional security, abiding by all its international obligations and providing effective government for all its people."

² Operasjonskonst kan beskrives som evnen til å planlegge og gjennomføre virksomhet med tilgjengelige maktmidler, som på den til enhver tid mest hensiktsmessige måte bidrar til at de strategiske eller overordnende mål med virksomheten oppnås. I dette ligger dimensjoner i forhold til det å utforme en plan eller konsept for virksomheten, fordele og anvende tilgjengelige ressurser, kunne justere men også holde fast ved planen og ligge i forkant av den motstanderen man står overfor.

³ Noen begrep som florerer er RDO (Rapid Decisive Operations), Objective Force, EBO (Effects Based Operations) og ONA (Operational Net Assesement).

⁴ Forsvarets Overkommando, *Forsvarets fellesoperative doktrine* (Oslo: Forsvarets Overkommando, 2000), s. 13. Her er begrepet doktrine beskrevet som: "Grunnleggende læresetninger for utvikling og bruk av militære styrker til støtte for nasjonale målsetninger. De er retningsgivende, men krever vurderinger når de anvendes".

⁵ James K Greer, "Operationskonst för Objective Force", hentet fra N M Rekkedal (red), *Operationskonst, Essäer om operativt tänkande och operationskonst* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004), s. 92.

"Tyngdepunkt(er), operasjonslinjer och avgörande punkter är svåra att urskilja i en komplicerad mix av politiska, ekonomiska och militära fredsbevarande insatser på Balkan, eller när man skall attackera en världsomspännande, nätverksliknande, självorganiserande, transnational terrororganisation som al-Qaida."

⁶ James K Greer, "Operationskonst för Objective Force", hentet fra N M Rekkedal (red), *Operationskonst, Essäer om operativt tänkande och operationskonst* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004), s. 93. I tillegg til de to nevnte teorier lister han opp de tre øvrige som System (system, kaos og kompleksitetsteorier), Destroy-Dislocate-Disintegrate (TRADOC) og CoG to CV (critical vulnerabilities) i USMC (Dr Joe Strange).

som medfører at det bør være mulig å studere utviklingen av og statusen på konseptet EBO, for deretter gjennom en fallstudie av den innledende fasen av *Operation Iraqi Freedom* i 2003 se om det fantes elementer fra det effektsbaserte operasjonskonseptet i den militære maktanvendelsen.

U.S. Joint Force Command (USJFCOM) er USAs transformasjonslaboratorium. Kommandoen arbeider innen feltene transformasjon, eksperimentering, trening og interoperabilitet. USJFCOM utvikler framtidige konsepter for fellesoperativ krigføring. Status innen dette arbeidet i USA, der forsvarsgrenene har utviklet egne doktriner med respektives tilnærming til anvendelsen av militærmakt, er dermed interessant. USJFCOM betegner begrepet som *the overarching transformation concept, EBO is the benchmark in which all testing, concept development and training adheres*.⁷

Dette er imidlertid ikke bare et amerikansk syn. I den britiske *Ministry of Defences* erfaringsrapport etter Irak krigen kan man lese at:

*In future, there will be a strong emphasis on effects based operations, a critical part of which is the analysis of campaign effectiveness – a more sophisticated approach than traditional battle damage assessment. This will also place greater emphasis on information and media operations, which are critical to success, and the new concept of operations accordingly aims to provide a better understanding of the information campaign.*⁸

Dette danner utgangspunkt for denne oppgaven, nemlig fokuset på begrepet *EBO*, siden dette er et begrep som stadig oftere fremkommer i publikasjoner og artikler. Også i NATOs pågående transformering av alliansen finner man igjen bruken av begrepet *EBO*. Overskrifter som *Effects-Based Approach to Operations* og *Full Spectrum Effects-Based Combined & Joint Force*⁹ tilsier at Norge som NATO-medlem vil bli påvirket av begrepet og dets innhold.

I *Forsvarets Doktrine for Landoperasjoner* (FDLO) beskrives det kortfattet at vi vil se et økt fokus mot effektbaserte operasjoner i doktrineutviklingen, der integrerte informasjonsoperasjoner vil få økt betydning, på bekostning av tradisjonelle kinetiske operasjoner.¹⁰ Ved Forsvarets stabsskoles avdeling for militær makt, skal EBO-konseptet vurderes i løpet av 2005, i en av tre arbeidsgrupper som bidrar i den pågående revisjonen av Forsvarets fellesoperative doktrine. Temaet effektbaserte operasjoner koblet til *Operation Iraqi Freedom* tangerer også et forslag til videre forskning fra en tidligere C-uppsats ved Forsvarshøgskolan.¹¹

1.2 Hensikt

Hensikten med denne oppgaven er å redegjøre for begrepet *Effects Based Operations* og komme fram til hva som danner kjernen i dette operasjonskonseptet. Videre å belyse hvorvidt teorien ble anvendt i praksis under *Operation Iraqi Freedom*. Dette skal gi et grunnlag for å peke på relevansen av, og mulige konsekvenser for det norske forsvaret ved å innføre et effektsbasert operasjonskonsept på det fellesoperative nivå. Dermed skal oppgaven forhåpentligvis kunne utgjøre et lite bidrag til den norske doktrineutviklingen.

⁷ Sitatet er fra USJFCOMs webside under overskriften "About Us", hentet på: <http://www.jfcom.mil/about/about1.htm>, nedlastet 2005-05-05.

⁸ Ministry of Defence, *Operations in Iraq – Lessons for the Future* (London: Directorate General Corporate Communication, Dec 2003), s.14.

⁹ Fischer, DCOS Joint Warfare Center, Forelesningen "Role of the JWC in the NATO Transformation Process", Forsvarshøgskolan, 17 aug 2004.

¹⁰ Forsvarsstaben, *Forsvarets Doktrine for Landoperasjoner*, (Oslo: Forsvarsstaben, 2004), s. 173.

¹¹ Dette temaet ble lansert som et av flere emner for videre forskning av Torgeir Byrløkken i hans C-uppsats "Den indirekte metode under *Iraqi Freedom*" i 2004.

1.3 Spørsmålsstillinger

For å oppnå hensikten i oppgaven benyttes følgende tre spørsmålsstillinger:

- Hvordan beskrives begrepet EBO?
- Ble EBO benyttet i planleggingen og gjennomføringen av *Operation Iraqi Freedom*?
- Hvilken relevans og konsekvenser kan EBO, med dagens teoretiske og praktiske tillempling, kunne ha for det norske forsvar?

1.4 Avgrensninger

Oppgaven avgrenses til å omhandle EBO i en fellesoperativ ramme koblet til operasjonskunsten. Det er videre gjort en del begrepslige avgrensninger i og med at EBO som begrepet har ført til at det er vokst fram et nomenklatur med mange effektforkortelser. Sentrale begrep som *Effects Based Planning* (EBP), *Effects Based Execution* (EBE) og *Effects Based Assesement* (EBA) vil ikke bli analysert i detalj. Oppgaven behandler således det overordnede begrepet EBO, men der det er behov for å kunne se sammenhengene vil øvrige begreper også bli kommentert. I tillegg er det foretatt et valg i forhold til kilder som beskriver EBO, der vekten er lagt på den amerikanske beskrivningen, fordi det er USA som leder an i arbeidet med konseptet, i samarbeid med andre nasjoner i og utenfor NATO. Dermed er andre vestlige nasjoners syn på begrepet ikke studert. Videre er oppgaven avgrenset i forhold til tid og rom i fallstudien. Den er selektiv og avgrenset til enkelte utvalgte deloperasjoner eller faser under det som kalles *Major Combat Operations*. På grunn av plasshensyn er hovedvekten lagt på det operative nivå i planleggingen og landstyrkenes fremrykning i gjennomføringsfasen. Med utgangspunkt i den transformasjon som pågår i det norske forsvar benyttes to strategiske dokument som grunnlag for oppgavens siste del. Alternativ som er vurdert undersøkt, men forkastet, er *Forsvarets Fellesoperative doktrine del A og B*. Dette fordi at det parallelt med at dette skrives pågår et revisjonsarbeide av doktrinen.

1.5 Disposisjon

Innledningsvis besvares det første forskningsspørsmålet om hvordan EBO beskrives av ulike forfattere. Her nyttes forskjellige kilder for å beskrive hva disse mener kjernen i effektbaserte operasjoner er, herunder den variasjon som finnes i beskrivelsene. I tillegg framføres noe av den kritikk som er rettet mot EBO som konsept. Begrepet effektbaserte operasjoner analyseres og operasjonaliseres deretter til indikatorer. Disse indikatorene benyttes i studien for å svare på det neste spørsmålet.

Fallstudien ser på utvalgte deler av operasjonen for å kunne svare på om EBO ble nyttet i *Operation Iraqi Freedom*. Operasjonen analyseres ut i fra effektperspektivet ved hjelp av de framtagne indikatorene. Svaret på dette spørsmålet skal gi en indikasjon på den praktiske tillemplingen av EBO i et felttog. I den videre diskusjonsdelen av oppgaven diskuteres noen av de teoretiske og praktiske muligheter og begrensninger ved konseptet. Gjennom dette besvares også de to første spørsmålsstillingene i oppgaven og danner en overgang for å kunne svare på oppgavens tredje spørsmål.

Til slutt inneholder oppgaven en diskusjons og refleksjonsdel, der det pekes det på relevansen og noen mulige konsekvenser for det norske forsvaret ved å innføre eller tillempe konseptet med effektbaserte operasjoner. Her beskrives også enkelte forhold som bør vurderes i forhold til en effektbasert tilnærming i doktrineutviklingsprosessen på fellesoperativt nivå.

2 Metode

Hensikten med dette kapittelet er å beskrive den metoden som er benyttet i oppgaven. I tillegg følger en gjennomgang av det kildemateriale som ligger til grunn, samt noe av den kritikk som kan fremmes mot valget av litteratur. Den vitenskaplige metoden som benyttes er basert på en nysgjerrighet om hva begrepet *Effects Based Operations* inneholder og kan innebære.

Opgaven er av kvalitativ karakter. Kjennetegnet for en *kvalitativ tekstanalyse* er at man ut i fra et forholdsvis lite materiale forsøker å trenge inn i et komplekst område, eller problematikk.¹² Hensikten med denne ansatsen er å se på om helheten i litteraturanalsen, altså det sentrale oppgaven er ute etter å undersøke, kan være noe annet en summen av delene. Her benyttes tekster av ulike forfattere som har bidratt med innlegg i debatten om det effektbaserte tenkesettet i operasjonskunsten, for å kunne beskrive et komplekst og ikke ferdig utviklet teorigrunnlag for effektsbaserte operasjoner.

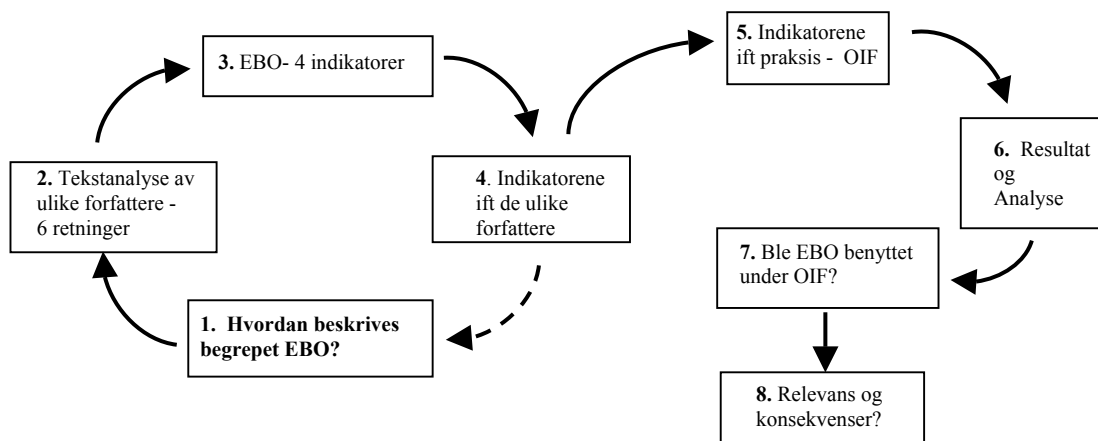
Innledningsvis i oppgaven beskrives hvordan ulike forfattere forklarer begrepet EBO. Dette baserer seg på en kvalitativ tekstanalyse av ulike kilder der disse studeres med utgangspunkt i seks forskjellige retninger eller syn på hva EBO er. Kapittelet med bakgrunn og teori om EBO er *deskriptiv* og resultatet av tekstanalysen blir deretter *operasjonalisert* gjennom at jeg tar frem fire *indikatorer* på hva kjernen i effektbasert operasjon synes å være. Disse indikatorene kontrolleres en gang til opp mot kildematerialet. Operasjonaliseringen av begrepet til indikatorer kan betraktes som en *forklarende hypotese*, som skal styre de observasjoner jeg gjør i den kommende fallstudien og den påfølgende analyse og diskusjon. Denne tilnærmingen kan sammenlignes med den *hypotetisk deduktive metode* fordi de påstandene som benyttes ikke kan betraktes som sikre, men at de prøves og begrunnes ved at man utleder (deduserer) dem og ser på hvordan de passer inn med hverandre, øvrige oppfatninger og egne erfaringer.¹³

Fallstudien beskriver utvalgte deler av *Operation Iraqi Freedom* (OIF). Denne delen er også *kvalitativ* da den på bakgrunn av de framtagne indikatorer fra teorikapittelet søker å finne eksempel på om det lå en plan, med en påfølgende gjennomføring av operasjonen, i tråd med effekttankegangen. I den påfølgende resultatanalysen og tolkning av fallstudien prøves hypotesen *deduktivt* ut i fra perspektivet om den kan styrkes eller svekkes i forhold til den praksis man kan spore i planleggingen og gjennomføringen av de første fasene av operasjonen. Indikatorene prøves dermed gjennom empirien og analyserer disse både i forhold til om de kan verifiseres eller bekreftes, eller også gjennom å påpeke at det motsatte var tilfellet (falsifisering).

Det tredje spørsmålet er normativt da oppgaven vil belyse noen mulige konsekvenser av det svaret som er kommet fra de to første spørsmålene om EBO. Denne delen er ikke ment å gi anbefalinger til den nye fellesoperative doktrinen, men peke på momenter koblet til relevansen av effektsbaserte operasjoner for det norske forsvaret og dermed også den eventuelle betydningen begrepet kan ha for doktrineutviklingen. Modellen på neste side beskriver den metoden som er benyttet for å svare på spørsmålsstillingene og hensikten med oppgaven (figur 1).

¹² Conny Svenning, *Metodboken* (Eslöv: Lorentz Förlag, 2003), s. 159.

¹³ Dagfinn, Føllesdal, Lars Walløe og Jon Elster, *Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi* (Oslo: Universitetsforlaget, 4. utgave, 1986), s. 118.

Figur 1: Figuren viser en modell av den metoden om er benyttet i oppgaven.

2.1 Kildemateriale

Kildematerialet består i hovedsak av tre deler, der datakvaliteten er av kvalitativ natur og er innsamlet ved hjelp av litteraturstudier. I hovedsak er bøker og artikler fra tidsskrifter og internett nyttet, og dette innebærer at oppgaven bygger på sekundærdata.

Den første delen består av artikler, rapporter og forelesninger der ulike forfattere beskriver begrepet *Effects Based Operations*. Dette datamaterialet danner teorigrunnet og skal bidra til å svare på det første forskningsspørsmålet, nemlig hvordan begrepet beskrives hos utvalgte forfattere og ved U.S. Joint Force Command. De forfattere som er benyttet i denne delen av studien er Paul K. Davies, David A. Deptula, Leonhard D. Rickerman, Joshua Ho, Edward A. Smith og Alan Stephens. I tillegg er en grundig studie skrevet av forfatterne Edvard C. Mann, Gary Endersby og Thomas R. Searle nyttet. Disse forfatterne representerer ulike miljø, forsvarsgrener, nasjonaliteter, og er også forskjellig i forhold til tidspunktet for publisering.

Den andre delen av datainnsamlingen består av bøker som beskriver *Operation Iraqi Freedom*. Her er beskrivelsen i hovedsak bygd på bøker om operasjonen skrevet av Anthony H. Cordesman, Walter J. Boyne, Williamson Murray og Robert H. Scales jr i tillegg til biografien av Tommy Franks. I dette materialet vil oppgaven på bakgrunn av karakteristikken av EBO, søke å finne eksempler der elementer fra EBO ble benyttet, både i planleggingen og gjennomføringen av operasjonen. Hensikten med dette er å studere den eventuelle koblingen mellom teori og praksis.

Materialet med referanse til det tredje spørsmålet er visjonen til NATOs militærstrategiske sjef, med SACEUR som sjef for *Allied Command Operations* og SACT som sjef for *Allied Command Transformation*. I tillegg er *Styrke og relevans- strategisk konsept for Forsvaret* nyttet for å beskrive de overordnede tanker for den norske omstillingen av Forsvaret.

2.2 Validitet og reliabilitet - kritikk som kan anføres mot kildemateriale

Datakvaliteten er en av svakhetene med oppgaven, dels fordi tekstanalysen er basert på sekundærkilder, men også fordi mesteparten av artiklene i teoridelen er amerikanske og dessuten luftmaktstunge. Oppgaven kan kritiseres i dette utvalget av litteratur også fordi det er vanskelig å plassere de ulike forfattere i forhold til kildekritikk og troverdighet. I tillegg inneholder teoridelen såkalte militære tanker som fortsatt er under utvikling. Dette er imidlertid valgt for å se sammenhengen mellom den offisielle versjonen av begrepet EBO i USA, i forhold til de øvrige kildene. På grunn av oppgavens fokus på begrepet er det dermed foretatt et valg om ikke å benytte øvrig teoritilknytning i form av beslektede

teorier til effekters natur og klassisk militærteori. Teorigrunnlaget har derimot til hensikt å kunne besvare spørsmålet om hvordan EBO som begrep kan beskrives. I og med det forhold at EBO som konsept fortsatt er under utvikling, og dermed ikke faststilt i doktrinær form, kan det også dermed være en fare for at relevant kildemateriale kan ha blitt utelatt.

En viktig del av oppgaven ligger i å kunne vise hvordan indikatorene er valgt ut og deres validitet. Samtidig er det klart at svaret på det første spørsmålet om hvordan EBO beskrives må leses i forhold til den relativt sprikende oppfatningen de ulike forfattere har. Samtidig påvises også muligheten til å se noen fellestrekk gjennom operasjonaliseringen av begrepet. Reliabiliteten i oppgaven ligger i at jeg har forsøkt å beskrive det som fremkommer i kildene på en nøytral måte i teoridelen og fallstudiekapittelet, der fotnoter til referansene nyttes slik at det er mulig for leseren å gå inn og foreta nedslag i de deler som er benyttet

Når det gjelder fallstudien så hersker det fortsatt usikkerhet i forhold til kildene. Selv om det er over to år siden de første fasene av *Operation Iraqi Freedom* var over, er fortsatt kildematerialet om planleggingen av operasjonen ikke offentlig. Operasjonen pågår jo fortsatt, dog med en annen karakter enn når operasjonen ble satt i gang i 2003. Et eksempel på at det fortsatt ikke hersker åpenhet rundt detaljene i planleggingen og gjennomføringen er at underlaget i en presentasjon av RAND studien *Decisive War-Uncertain Peace* ved Forsvarshøgskolan den 7. desember 2004, ennå ikke er frigitt og offisiell. Dermed blir validitets og reliabilitetsspørsmålet vesentlig i litteraturutvalget. Kildematerialet som beskriver *Operation Iraqi Freedom* står svakt i forhold til validitets og reliabilitetskrav innen forskningen. For å kompensere for dette er det forsøkt å nytte et bredt spekter litteratur i forhold til fallstudien. Samtidig er jeg åpen med at jeg har sett etter deloperasjoner som kan belyse et effektbasert tenkesett, i tillegg til å beskrive eksempler på det motsatte forhold. Kildene som er benyttet for å studere operasjonen består av bøker skrevet av amerikanske forfattere, også pensjonerte offiserer, i tillegg til medieforetak som *The New York Times*. Felles for bøkene er at de er sekundærkilder og skrevet nært i tid til selve gjennomføringen. Den offisielle og historiemessige granskningen ligger dermed ikke til grunn i litteraturen. Nærheten i tid, og at flere av forfatterne har en tilknytning til det amerikanske forsvaret, gjør at beskrivelsene av det som skjedde under felttoget bør være relativt sett korrekte sett fra koalisjonens side. Boken *The Iraq War* av Anthony H. Cordesman er for eksempel utgitt av *Center for Strategic and International Studies* (CSIS) som er et uavhengig forsknings og analysesenter og bør derfor ha en viss grad av troverdighet. Den pensjonerte offiseren Robert H. Scales som sammen med Williamson Murray har skrevet boken *The Iraq War*, var sjef for den amerikanske hærens offisielle historieavdeling som dokumenterte den offisielle analysen av *Operation Desert Storm*. Likevel innebærer litteraturutvalget i fallstudien at man må være varsom med å trekke for bastante konklusjoner av planleggingen og gjennomføringen av operasjonene. I tillegg bør leseren være klar over at arabiske kilder ikke har vært tilgjengelige i studiet av krigen. Denne svakheten innebærer at oppgaven benytter eksempler som kan påvise de forhold som undersøkes, men også at det sikkert finnes mange eksempler på det motsatte forhold. Dermed kan dette forsøket betegnes som en tentativ ansats på å analysere krigen. Sannheten kommer kanskje ikke til å være tilgjengelig på mange år enda, om den noen gang kommer fram.

2.3 Etske retningslinjer

Mitt bidrag til at oppgaven skal holde seg innefor etiske retningslinjer for forskningen er den åpenhet som er beskrevet i forhold til bruken av kildene og de personer som har bidratt med å etterprøve beskrivelsen og slutningene. I tillegg er studien kvalitativ og gjør kun små dykk ned i den store mengden litteratur og artikler som kunne ha vært valgt for å svare på spørsmålsstillingene og dermed kunne møte hensikten med oppgaven. Oppgaven

beskriver ikke forholdene i teori og empiri som rett eller galt, ei heller sett opp mot den offisielle amerikanske definisjonen av EBO som konsept. Men dette har heller ikke vært meningen. Meningen har vært å bidra med litt større kunnskap om bredden og ikke minst kompleksiteten i et effektbasert operasjonskonsept. Enhver krig kan i ettertid analyseres ut i fra hvilke ståsted eller syn man har på krigen. Mitt har vært å se på et utvalg som beskriver OIF ut i fra fire indikatorer for å se om det på det daværende tidspunkt, ut i fra eksisterende åpne kilder, kan spores koblinger mellom teori og praksis. I tillegg bidra med noen refleksjoner for framtidens militærteori og doktrineutvikling. Operasjonen som studeres er fortsatt en politisk ladet operasjon både innad i koalisjonen, i Europa og i Midtøsten. Faren med beskrivningen er at man kan framstå som en nyttig idiot for de krefter som mener at invasjonen var en suksess rent militært. Det vil kanskje alltid innen forskningen være ulike interesser i datamaterialet som nyttes, der man forsøker å male sitt eget bilde. Det arabiske bildet blir altså ikke malt i denne oppgaven, da jeg ikke har hatt tilgang til slike kilder. Oppgaven er åpen og tilgjengelig for andre som ønsker å studere datamaterialet, mine referanser og slutninger.

3 Bakgrunn og teori

3.1 Innledning

Hensikten med dette kapittelet er å beskrive hvordan begrepet *Effects Based Operations* har kommet på agendaen i forskningen om anvendelse av militærmakten og redegjøre for ulike forfatters og organisasjoners beskrivelse av begrepet. Dette i erkjennelsen av at det ikke hersker en helhetlig beskrivelse av hva begrepet inneholder og innebærer og for å forstå kompleksiteten av effekter spesielt i det mentale domenet. I tillegg fremføres også et utvalg av den kritikk mot begrepet og dets innhold, i forhold til graden av realisme og anvendbarheten i forhold til planlegging og gjennomføring av operasjoner på det fellesoperative nivå.

Teorien som ligger til grunn for effektsbaserte operasjoner kan beskrives ut i fra forskjellige retninger innen vitenskapen. Når det gjelder effektdelen av begrepet kan man innen vitenskapen finne koblinger fra forskning og teorier som kompleksitetsteori, kaosteori og systemteori. Den klassiske militærteorien kan knyttes til forhold ved operasjonsdelen av begrepet, som kanskje også er tidløse og koblet til forholdene ved krigens natur. Manøverteorien som de fleste vestlige krigsmakter bekjenner seg til, ligger også til grunn for EBO som krigføringskonsept. I denne oppgaven er det valgt å ikke gå inn og beskrive dette teorigrunnet av plasshensyn. Dette gjelder også i forhold til en beskrivelse av dybden og kompleksiteten i selve effekt-begrepet.

Ønsket om å oppnå effekt med militærmakt ikke noe nytt. Man har alltid vært opptatt av å skape eller oppnå en effekt med den militære maktanvendelsen for å nå sine mål. Veien fra den klassiske krigskunsten og fram til det som i dag benevnes operasjonskunst har vært lang, men har ikke nødvendigvis revolusjonert bruken av den militære makten på slagfeltet. Militærhistorikere og militærteoretikere kan dermed på forholdsvis trygg grunn kunne argumentere med at effekt som begrep i krigføringen alltid har vært en del av målsetningen med bruken av militærmakt. Dette fører igjen til at man kan hevde at prinsippene eller tankene bak EBO alltid har blitt forsøkt nyttet.¹⁴ Det som i dag betegnes som EBO inneholder imidlertid også noen nye tanker som vil bli redegjort for. For å plassere begrepet inn i sin sammenheng og vår samtid, gis derfor en kort beskrivelse for bakgrunnen til begrepet.

¹⁴ Leonard D Rickerman, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth: School of advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, 2003), s. 10.

EBO dukker opp i fagmilitære tidsskrift på begynnelsen av 1990-tallet. Det er allment akseptert at den ledende drivkraften bak begrepet oppsto i U.S. Air Force, der de kanskje mest kjente arkitektene var John Warden og David Deptula. I henhold til Deptula ble EBO-begrepet etablert natten den 17. januar 1991 under innledningen av den USA-ledete koalisjonens bombing av Irak. Luftkampanjen var konstruert for å paralisere Saddam Husseins evne til kommando og kontroll over sine styrker, og degradere Iraks militære kapasitet. Det som ble benevnt *parallel warfare* var basert på koalisjonens evne til å oppnå spesifiserte effekter og da ikke nødvendigvis ved total ødeleggelse av det aktuelle mål. Målet med den parallelle krigen var å degradere irakiske kritiske sårbarheter eller avgjørende punkter, av Warden kalt tyngdepunkter. For å oppnå effektiv kontroll over fiendens system av system skulle samtlige viktige mål i systemet angripes mer eller mindre samtidig, og dermed føre til en større total effekt.¹⁵

Konseptet med systemtilnærming og fokus på å beskrive de ønskede effekter for å sikre strategiske mål, med påfølgende militære handlinger for å bidra til at de ønskede effektene nås, kan fortsatt spores i den pågående utviklingen av EBO. I Wardens modell finnes det fem ringer som kan påvirkes, der tyngdepunkter hos motstanderen lokaliseres og deretter slås ut i hver av de fem ringene.¹⁶ Nesten alle stater og øvrige politiske aktører har de fem ringene og den innerste ringen er alltid lederskapet.

En svakhet som har blitt fremmet med Wardens syn på krigføringen, er at den var og fortsatt er fokusert på luftmakten, med hovedvekt på målvalg og målbekjempelse (*targeting*) og presisjonsbekjempning av disse. Videre plasseres fokuset på de ønskede resultat i det fysiske domene og viktigheten av å bruke alle tilgjengelige kinetiske midler, inkludert behovet for å ytterligere øke effektiviteten av ildkraften. Denne parallellen til effektivitet finnes også i U.S. Army, gjennom etableringen av et *Fires and Effects coordination center* i *Interim Brigade Combat Team*¹⁷. For å skape de ønskede effekter fokuserer man på å justere en organisasjon, for å levere dødelig og ikke dødelig ildkraft.

David A. Deptulas første artikkel om EBO var i stor grad påvirket av John Wardens metode og konseptet med parallell krigføring. Det som Deptula tilførte var å ekspandere konseptet fra å omhandle luftmakten til å gjelde alle forsvarsgrener og også øvrige maktmidler. Man kan hevde at Deptulas arbeid har bidratt til å modne EBO som konsept og dermed fått andre til å ta tak i tankene bak konseptet.¹⁸ På slutten av 90-tallet blir konseptet dermed fanget opp av USJFCOM som adopterte konseptet. I dag arbeider USJFCOM med å utvikle og ekspandere konseptet innad i USAs væpnede styrker og til vestverden forøvrig. Dog er det ikke forankret eller implementert i doktrinær form enn så lenge.

3.1.1 Det amerikanske fellesoperative synet på EBO

NATOs kommando *Allied Command Transformation* er samlokalisert med USJFCOM og har samme sjef. Dette kan være en av årsakene til at konseptet¹⁹ har fått en ganske umiddelbar spredning i alliansens transformasjonsarbeid som et mulig nytt fellesoperativt

¹⁵ John Warden III, Forelesningen "Strategy for the 21st Century", Forsvarshøgskolan, 8 des 2004.

¹⁶ Ibid. De fem ringene han identifiserer og som inngår i konseptet er: The Leadership Ring, The Process Ring, The Infrastructure Ring, The population Ring, The Agents Ring.

¹⁷ Nils Marius Rekkedal, "Konsept för nätverksbaserad användning av militär makt" och "Kommandokoncept i nätverksbaserat försvar" (Stockholm: Forsvarshögskolan, 2004), forordet s. 3.

¹⁸ Leonard D Rickerman, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth: School of advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, 2003), s. 11.

¹⁹ Forsvarets Overkommando, *Forsvarets fellesoperative doktrine* (Oslo: Forsvarets Overkommando, 2000), s. 14. Her beskrives begrepet konsept som: "en grunnleggende ide eller skisse til hvordan et problem eller en oppgave kan løses".

konsept. USJFCOM/ ACT offisielle definisjon av begrepet er i dag formulert på følgende måte:

*A process for obtaining a desired strategic outcome or "effect" on the enemy, through the synergistic, multiplicative, and cumulative application of the full range of military and non-military capabilities at the tactical, operational, and strategic levels.*²⁰

Denne definisjonen sier at EBO er en prosess for å oppnå en ønsket strategisk effekt. Effekten skal nås gjennom synergi, multipliserte og kumulative bruk av militære og ikke-militære kapasiteter på både taktisk, operativt og strategisk nivå. USJFCOM har videre beskrevet EBO som:

*Operations that are planned, executed, assessed, and adapted based on a holistic understanding of the operational environment, in order to influence or change system behaviour or capabilities using the integrated application of selected instruments of power to achieve directed political aims.*²¹

Her har begrep som holistisk (helhetlig) tilnærming, endringer av systemers²² adferd og anvendelsen av utvalgte middel for å nå politiske mål, blitt tilført i beskrivelsen av EBO. Samtidig er effektbegrepet og konseptet i seg selv av en slik karakter at det fortsatt hersker forskjellige syn på hva ordene i definisjonen egentlig innebærer. USJFCOM mener at EBO bidrar til å endre måten vi tenker på i forhold til operasjoner. Dette gjelder både hvordan man ser på motstanderen og seg selv, hvem man inkluderer i prosessene, hva man legger vekt på, og hvordan en planlegger og gjennomfører operasjoner. EBO søker i et samarbeidende miljø å synkronisere og harmonisere den mest effektive kombinasjonen av aktiviteter og midler for å bidra til helheten.

Hva er egentlig nytt med denne beskrivelsen? I henhold til USJFCOM så beskrives det nye gjennom erkjennelsen av følgende faktorer:

- Systemtilnærming gir en mer holistisk (helhetlig) forståelse av motstanderen og det miljø man skal operere i. Gjennom dette forbedres mulighetene til å utvikle et bedre handlingsalternativ i operasjonsplanleggingen, fra starten av.
- Koblingen mellom fysisk og virtuelt samarbeide.
- Samarbeid muliggjør en bedre både vertikal og horisontal integrasjon, spesielt mellom nøkkelsjefer for å oppnå en tidlig felles forståelse for oppdraget.

3.1.2 Effekters natur – effektbegrepets innhold

Ordet effekt kan føres tilbake til det latinske ordet *efficere*, som betyr iverksette eller utføre. Det ordet som i dag beskriver ordet effekt i dagligtale er oftest virkning. I fysikken er effekten matematisk utledet som energi per tidsenhet eller arbeid per tidsenhet (med symbolet *P*).²³ Den amerikanske tolkningen av ordet effekt blir av enkelte forklart som forholdet mellom årsak og virkning (*cause and effects*). Effekter kan opptre rent fysisk eller funksjonelt, men også som systemeffekter og psykologiske effekter i det kognitive

²⁰ Definisjonen av EBO er fra USJFCOMs webside under overskriften "Joint Forces Command Glossary", hentet på: <http://www.jfcom.mil/about/glossary.htm>, nedlastet 2005-01-28.

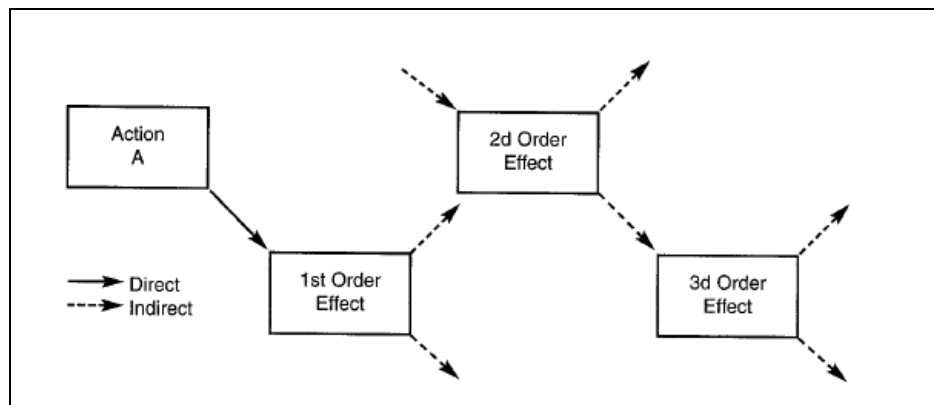
²¹ USJFCOM, Forelesningen "Effects Based Operations Overview", Norfolk, 28 oktober 04. Forelesningen ble holdt for Forsvarshøgskolans operative profilerer i ChP 03-05, under et studiebesøk ved USJFCOM.

²² Systemer består i denne tankegangen av flere system (system av system) som er bygd opp og påvirkes av en rekke faktorer som: Political, military, economic, social, infrastructure, information (PMESII).

²³ Ordboken som er nyttet er utarbeidet ved Seksjon for leksikografi og målføregransking på Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap ved Universitetet i Oslo i samarbeid med Norsk språkråd. Bokmålsordboka er utgitt på Universitetsforlaget og hentet på: <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>, nedlastet 2005-01-24.

(mentale) domene. Effekten av våpen eller våpenvirkning kan beregnes, men virkningen av handlinger i relasjonen mellom mennesker kan være vanskeligere å forutse for eksempel i forbindelse med planlegging og gjennomføring av militære operasjoner mot en annen part eller motstander.

I litteraturutvalget som beskriver begrepet EBO, pekes det på flere av disse forholdene. For å kunne sette seg inn i hva enkelte forfattere beskriver vil det derfor kort bli beskrevet noen av de utfordringer det å planlegge og gjennomføre aktiviteter med militærmakt kan ha i et effektperspektiv (Figur 2). En handling med et ønske om en spesifikk virkning (effekt) vil kunne se ut på følgende måte. Man oppnår en umiddelbar effekt av en handling (effekter i 1. grad). Denne vil ofte være forutsigbar dersom man opererer i det fysiske domene (eks virkning av et presisjonsvåpen mot en bygning eller stridsvogn). Utfordringen ligger i at den umiddelbare effekten kan gjøre at motstanderen eller andre parter foretar en ny handling som dermed får en virkning man kanskje ikke forutså. Dette kan i teorien fortsette videre nærmest i det uendelige. (Virkning eller effekter i 2., 3. og n. grad). Denne kompleksiteten av effekt i høyere grad beskrives av Mann, Endersby og Searle i studien *Thinking Effects* i 2002 med de to følgende figurer.²⁴

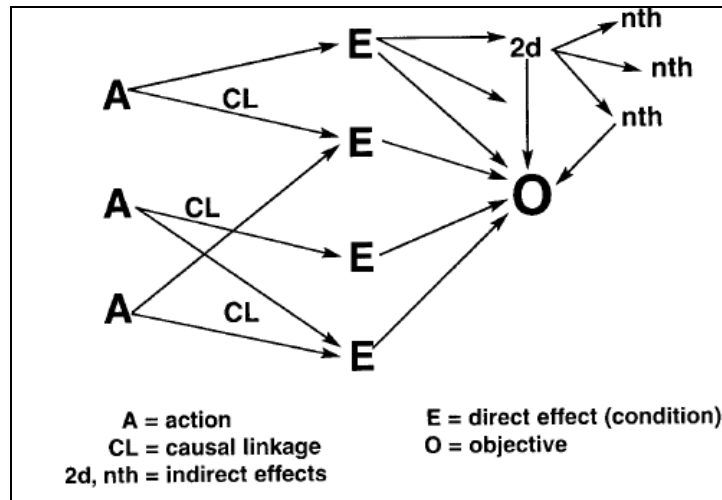
Figur 2: Figuren beskriver sammenhengen mellom direkte og indirekte effekter og kompleksiteten med effekter i høyere grad.²⁵

Videre er effekter koblet til det systemet man ønsker å påvirke gjennom ens handlinger og de kausale (årsaksbestemte) sammenhengene mot det målet man ønsker å påvirke (figur 3). Konsekvensene på bakgrunn av denne kompleksiteten gjør at det er problematisk å analysere seg fram til et ønsket resultat med en handling. Dette fordi at også kumulative og kaskadeeffekter kan opptre på bakgrunn av handlingen. Mann, Endersby og Searle beskriver kumulative effekter som det samlede resultatet av mange direkte og/eller indirekte effekter. Kaskadeeffekter kan beskrives som en bølge eller strøm av effekter der kanskje summen av den opprinnelige handlingen skaper en strøm av effekter, som gjør at resultatet blir et annet en den opprinnelige handlingen skulle tilsi.

Et annet sentralt forhold som preger dagens krigføring er ønsket om å minimere *collateral damage*, kollateral og utilsiktet skade på sivile, altså utilsiktede effekter.

²⁴ Edward C. Mann, Gary Endersby and Thomas R. Searle, *Thinking Effects, Effects-Based Methodology for Joint Operations*, (Maxwell/Alabama: Air University Press, Oct 2002), s. 32-33.

²⁵ Ibid, s. 33.

Figur 3: Figuren beskriver relasjonene mellom indirekte effekter og det målet man forsøker å påvirke.²⁶

Videre kan man også hevde at effektene av militærmaktens tradisjonelle virkemidler også kan arte seg forskjellig på de ulike krigføringsnivåene i forhold til taktiske, operasjonelle og strategiske effekter. En enkelt handling kan innebære eller føre til en forskjellig effekt på det taktiske og det strategiske nivå.

Denne korte beskrivningen om effekter sier noe om den kompleksitet bruken av effektbegrepet har. Dette er sentralt, i forhold til de problem og den kritikk som kan reises mot EBO. Effekter kan opptre som forventet, men det vil også oppstå utilsiktede effekter. Man ønsker å minimere muligheten for utilsiktede effekter, samtidig som man maksimerer sjansene for å oppnå den ønskede effekt med den handling man foretar seg. Som det vil framkomme av teorigrunnet så krever dette kunnskap og forståelse om alle mulige, og kanskje også umulige forhold, som kan påvirke det resultatet eller målet man er ute etter.

3.2 Teori om EBO – kildemateriale

3.2.1 Ulike retninger i synet på EBO

Beskrivelsen av EBO som begrep varierer i den studerte litteraturen. Noen hevder at det er et konsept, andre teori. Selv om USJFCOM har en definisjon av begrepet, er det likevel ulike oppfatninger og tolkninger av hva som er det sentrale med konseptet og hva dette krever av militærmakten. Det er imidlertid gjort forsøk på å rydde opp i, eller strukturere, noen av de forskjellige syn på fenomenet. Forskeren Joshua Ho ved *Institute of Defence and Strategic Studies* i Singapore har sammenfattet det han kaller teorier innen EBO²⁷. Denne studien fra 2003 klassifiserer EBO i seks retninger og er valgt som grunnlag for å bedømme litteraturutvalget i oppgaven, da den fremstår som en oversiktlig gjennomgang av de overordnede forhold ved begrepet. I tillegg til at den er den seneste studien om EBO jeg har hatt tilgang til.

²⁶ Edward C. Mann, Gary Endersby and Thomas R. Searle, *Thinking Effects, Effects-Based Methodology for Joint Operations*, (Maxwell/Alabama: Air University Press, Oct 2002),s. 52.

²⁷ Begrepet teorier bør anvendes med forsiktighet, fordi de ikke er teorier i en vitenskaplig forstand, snarere tanker eller retninger innen debatten om hva EBO er eller innebærer.

Tabell 1: Tabellen viser en sammenstilling av de seks retninger innen tenkningen om EBO som fremføres av Joshua Ho.²⁸

Retninger innen EBO	Beskrivelse	Forhold som retningen vektlegger
EBO som planleggingsmetodikk	Effektsbasert planlegging der man nytter alle tilgjengelige militære og sivile midler. Inngangsverdier ved hjelp av et eget nettverk (ONA) i analysen av oppdraget for å ta fram planen.	Sammenhengen eller koblingen mellom strategien til oppdragene. Bruk av både militære og ikke-militære midler. Sporbarhet fra handlinger til målet med operasjonen.
EBO som effektivt målvalg og målbekjempelse	Effektsbasert målvalg og målbekjempelse. Utnytte motstanderens svake punkter, gjennom å analysere deres kapasiteter og se disse som deler av et totalt system.	Ødeleggelse av kritiske noder, istedenfor ødeleggelse av store deler av infrastrukturen Parallele operasjoner som vektlegger angrep på alle de ønskede mål samtidig.
EBO som konsept der samtlige maktmidler inngår	Optimal effekt i et felttog oppnås når det totale arsenal av maktmidler anvendes, ikke bare de militære.	Hele spekteret av maktanvendelse med diplomati, informasjonsmessige, militære og økonomiske midler må integreres for å nå den ønskede effekten på en best mulig måte.
EBO som hurtig dominanse	En serie av hensynsløse bølger med kraftfulle slag mot mange mål skal påvirke motstanderen	Massiv og hurtig anvendelse av med sjø, luft og landstyrker, samt i rommet.
EBO som interaksjon og samarbeid mellom sjef, stab og øvrige aktører i et felttog	Interaksjonen mellom den operative sjef og hans militære og sivile medarbeidere. Nødvendig for å møte usikkerheten i operasjonen.	Taktiske sjefer og øvrige militære og sivile kilder med kunnskap om motstanderen, skal bidra med erfaringer til planlegging og gjennomføring.
EBO som del av NBF	EBO er en del av NBF konseptet der evnen til å generere forskjellige opsjoner for beslutningstagerne oppnås gjennom å koble ulike effektorer og sensorer	Nettverket av ressurser og en gjennomgående forståelse i organisasjonen for sjefens situasjon. Behov for kunnskap og ekspertise for å kunne gi råd i tide til beslutningstagere.

Disse retningene nyttes videre som et bakteppe i forhold til det litteraturvalg om EBO som er analysert. Gjennom tekstanalysen beskrives hvordan de ulike forfattere beskriver begrepet. Etter å ha analysert hva kildematerialet sier om EBO i forhold til de seks retningene, blir begrepet operasjonalisert gjennom fire indikatorer.

3.2.2 EBO som planleggingsmetodikk

Mann, Endersby og Searle kobler EBO til planleggingsmetodikk og hvilke konsekvenser denne kan få for fremtidens planlegging og gjennomføring av operasjoner. Samtidig ser de ikke på EBO som noe revolusjonerende eller løsningen på alle fremtidens utfordringer i krigføring.

²⁸ Joshua Ho, *The Advent of a New Way of War: Theory and Practice of Effects Based Operations* (Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies, Dec 2003), s. 5-10.

*EBO is not a new form of war fighting nor does it displace any of the currently recognized forms of warfare. Attrition, annihilation, coercion, maneuver, and all other such warfare concepts are unaffected by EBO.*²⁹

Studien *Thinking Effects* fra 2002, søker å utdype tre spesifikke områder innen EBO. Det første er en utviklet teori grunnet i effektbasert tenkning, det andre er en prosess for å bidra til utviklingen av en organisatorisk kultur der EBO prosesser inngår. I tillegg utarbeidelsen av et begrepsapparat som skal bidra til økt forståelse for EBO.

Det sentrale ved EBO for forfatterne er at de ser på EBO som en metodikk. EBO er en metode for planlegging, gjennomføring og vurdering (evaluering) av operasjoner som har til hensikt å oppnå de ønskede effekter i forhold til den ønskede målsetning. Mann, Endersby og Searle ser dette som en raffinering eller evolusjon av den gjeldende doktrinen i USA, der fokus i planleggingen tradisjonelt sett har ligget på hvilke mål som skal tas, slås eller nås. EBO-metodikken inneholder alle elementer av en stats makt både diplomatiske, økonomiske, militære og informasjonsmessige (DIME). Forfatterne har benyttet en definisjon av begrepet effekt, som innebærer et resultat eller en påvirkning³⁰, men har utviklet denne definisjonen videre. Effekter består av en rekke resultat, hendelsesforløp eller konsekvenser som er basert på en spesifikk handling.³¹

For at man skal kunne planlegge og gjennomføre operasjoner ut i fra et effektsbasert perspektiv kreves det kunnskap, som igjen krever forskning. For å få en økt kunnskap om sammenhengen mellom årsak og virkning, hevder forfatterne at det må legges vekt på det de kaller kontekstundersøkelser. Dette for å forstå en målgruppes kapasiteter, styrker og svakheter. EBO metodikken kan uansett ikke oppveie eller fjerne krigens tåke og friksjon som omgir alle politiske handlinger og spesielt innen krigføringen. Krig inneholder for mange variabler og involverer alltid et antall tenkende, tilpasningsdyktige og menneskelige organisasjoner.³² EBO forutsetter en sterk fokus på å forstå de partene som opererer i en konflikt, eller som indirekte er en del av denne. Dette krever dermed både kunnskap og modeller for analyse som en del av operasjonsplanlegging og gjennomføring av operasjoner.

3.2.3 EBO som effektivt målvalg og målbekjempelse

*It was not the number of sorties however, that made the first day of air attacks so important, but how they were planned to achieve specific effects.*³³

Som beskrevet i kapittelet om bakgrunnen til EBO begrepet har David A. Deptula bidratt med mer enn å føre Wardens tanker videre i en fellesoperativ ramme. Kjernen i EBO består av en hensynsløs utnyttelse av tid og rom, der bruk av luftmakten kan skje på tvers av krigføringsnivåene for å oppnå de ønskede effekter overfor en motstander.³⁴

Fra 1991 og frem til 2001 kan man hevde at Deptula setter likhetstegn mellom EBO og det som i dag kalles *Effects Based Targeting* og således til målvalg og formen for bekjempelse av mål. Ikke alle mål eller kritiske sårbarheter (noder) behøves å ødelegges i dette resonnementet. Et angrep trenger bare å gjøre dem ineffektive slik at de ikke kan gjennomføre sin funksjon i spesifiserte perioder. Det å planlegge med å skape ønskede, og

²⁹Edward C. Mann, Gary Endersby and Thomas R. Searle, *Thinking Effects, Effects-Based Methodology for Joint Operations*, (Maxwell/Alabama: Air University Press, Oct 2002), s. 2.

³⁰Ibid, s. 30.

³¹Ibid, s. 31.

³²Ibid, s. 88.

³³David A. Deptula, *Effects-Based Operations: Change in the Nature of Warfare* (Arlington/Virginia: Aerospace Education Foundation, 2001), s. 1.

³⁴David A. Deptula, "Firing for Effects" (Air Force magazine, april 2001), s. 49.

samtidig forhindre uønskede effekter, reiser dog komplekse tema. De som planlegger et felttog må i samarbeid med etterretningsspersonell, bestemme hvilke effekter i hvert enkelt system hos fienden som vil bidra mest til å oppnå de politiske og militære mål. Luftmakten kan operere selvstendig for å levere disse effektene, selv om det alltid vil være bruk for bakkestyrker. Deptula mener dermed at EBO rokker ved krigens prinsipper, og da spesielt prinsippet om kraftsamling av store landstyrker. Dette er i henhold til forfatteren både kostbart og tar lang tid. Luftmakten har med sine nye presisjonsvåpen gjort dette prinsippet ugyldig.³⁵ Den optimale organisering av parallell krigføring behøver dog ikke bare luftkomponenten, men også land og sjøkomponenten og en felles styrkesjef (*Joint Force Commander*). Samtidig mener han at den som best kan gjennomføre en operasjon for å oppnå de ønskede effekter bør få oppdraget. Deptula hevder at EBO gir et verdifullt bidrag om hvordan man kan føre krig, og at den ultimate anvendelsen av EBO i framtiden bør kunne inneholde minimalt med ødeleggende våpensystem, fordi målet er effekten, ikke ødeleggelsen i seg selv.

Det er dermed behov for en ny organisering av militærmakten og en ny doktrine som sikrer mot å utnytte EBO konseptet. Dette innebærer en videre utvikling av våpensystemer, blant annet ikke-dødelige våpen, informasjonskrigføring, mindre våpen med større presisjon og rombaserte system. Selv om Deptula kanskje har endret synet på EBO i takt med utviklingen og forståelsen for betydningen av fellesoperasjoner, kan man fortsatt hevde at han med sitt luftmaktsperspektiv tolker kjernen av EBO til hvordan man skal oppnå effekter på slagfeltet ved bruk av våpen mot kritiske sårbarheter, altså en mer fysisk og kanskje også praktisk rettet tolkning av begrepet.

3.2.4 EBO som konsept der samtlige maktmidler inngår

Paul K. Davis skriver i studien *Effects-based Operations: A Great Challenge for the Analytical Community* i 2001 at:

*Effects-based operations are operations conceived and planned in a systems framework that considers the full range of direct, indirect and cascading effects, which may - with different degrees of probability - be achieved by the application of military, diplomatic, psychological, and economic instruments.*³⁶

Hans bidrag til diskusjonene rundt EBO er blant annet gjennom å redegjøre for hvordan hovedideene med EBO kan implementeres i analyser for forsvarsplanlegging, eksperimentering og operasjonsplanlegging. I 2001 var det ikke etablert noen offisiell definisjon av begrepet EBO, men den definisjonen Davies bidrar med, inneholder flere elementer som det er verdt å se nærmere på i forhold til dagens definisjon hos USJFCOM. EBO opererer i rammen av en systemtilnærming der hele kjeden og kompleksiteten av effektbegrepet er inkludert (direkte, indirekte, kaskade effekter etc). I tillegg inneholder definisjonen sannsynlighetsfaktoren av de innsatser eller handlinger som man foretar seg. Det kanskje viktigste elementet som Davies tilfører debatten er at effekten som skal oppnås, kan eller bør oppnås gjennom de samlede virkemidler som man har til rådighet, i tillegg til den rene militære makten.

Essensen ved EBO er dets fokus på behovet av å innta et systematisk syn når man skal bedømme hvordan man best kan nå ønsket effekt og derigjennom nå de gitte mål.

Hurtige parallelle operasjoner kan av og til lede til avgjørende seier, men virkeligheten vil likevel være uforutsigbar. EBO handler om operasjoner i både det fysiske og psykiske domene og er koblet til viljen, eller ønsket om adferdsendring hos en motstander.

³⁵ Kanskje ikke rart at EBO som konsept med slike slutninger og utviklet ved US Air Force, ikke fikk umiddelbart gjennomslag i for eksempel US Army!

³⁶ Paul K. Davis, *Effects-Based Operations: A Grand Challenge for the Analytical Community* (Norfolk: USJFCOM, MR-1477, 2001), s. 7.

Motstanderen vil måtte ses på som et *Complex Adaptive System* (CAS) som er dynamisk i sin opptreden. Mange av et systems endringer kan kun observeres indirekte, hvis de i det hele tatt kan observeres. I tillegg vil de ofte kun observeres etter en viss tidsforsinkelse. Denne kompleksiteten gjør at EBO må bestå av mer enn militær maktanvendelse. Det er summen av en stat eller allianses totale arsenal av maktmidler som bidrar og påvirker utfallet av en handling.

Konsekvensene denne erkjennelsen tilsier at det er behov for prinsipper for analyser i EBO konteksten, der kvalitativ modellering og analytiske eksempler på hvordan EBO kan presenteres inngår.³⁷ Det er her det analytiske samfunn står overfor en stor utfordring. Det å møte disse utfordringene vil kreve et nytt tenkesett, nye teorier og metoder. I tillegg til at man må etablere et nytt empirigrunnlag.

Dr. Alan Stephens ser også på EBO som et konsept der det ikke bare er militære virkemidler som behøves for å oppnå de ønskede effekter i krigføring. I tillegg hevder Stephens at EBO innebærer en planleggingsmetode som krever endringer i forhold til dagens.

*But "hitting" something precisely has turned out to be only the start point of a process in which a tactical/ technical capability is now being translated into a methodology for planning and warfighting for all three traditional services, and which may have the potential to embrace not just military activities, but a "whole-of-nation" approach to security.*³⁸

Stephens betegner i artikkelen *The End of Strategy* fra 2003 EBO som en metode der den ønskede effekten av enhver handling, uavhengig av størrelse eller skala, bør identifiseres før handlingen innledes. Erkjennelsen av at selv om et mål blir truffet presist ikke nødvendigvis behøves å ødelegges, betones som et konseptuelt gjennombrudd. Fremtiden kan innebære at man kan skreddersy en passende, til og med psykologisk effekt, gjennom å nytte våpen med gradert virkning.

*For all that, I believe EBO can be an important tool for change. While almost none of its components is new by itself, in sum the process offers a degree of strategic clarity which has rarely been reached in practice. I also think EBO has a great deal to offer in terms of improving the military appreciation/ decision-making process at all levels, from commanding generals to privates; and in facilitating the (essential) organisational progress of defence forces to "beyond joint".*³⁹

Også Leonard D. Rickerman beskriver EBO som et konsept som kan bidra til å forbedre den militære maktanvendelsen i sammenheng med øvrige maktmidler. Det kritiske punkt i utviklingen av EBO til et effektivt fellesoperativt konsept hviler på nødvendigheten av å utvikle en definisjon og begreper, som kan bidra til å skape en felles forståelse for konseptet og utvikle relevante fellesoperative termer og metoder. Rickerman mener dette kan gi USA eksponentielle muligheter til å forbedre måten å anvende militærmakten på i hele konfliktspektrumet. EBO gir muligheter for myndighetene til å integrere alle statens instrumenter. EBO vil dermed alltid kunne bidra til et nasjonalt eller multinasjonalt felttog ved å sørge for sammenhengen mellom nasjonale policyer og handlingene utført av nasjonenes maktmidler, for å nå den ønskede sluttsituasjonen.⁴⁰

³⁷Paul K. Davis, *Effects-Based Operations: A Grand Challenge for the Analytical Community* (Norfolk: USJFCOM, MR-1477, 2001), s 79.

³⁸Alan Stephens, "The End of Strategy-Effects Based Operations" hentet fra N M Rekkedal (red), *Operasjonskonst* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004), s. 195.

³⁹Nils Marius Rekkedal, "Konsept för nätverksbaserad användning av militär makt" och "Kommandokoncept i nätverksbaserat försvar" (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004), forordet s. 4. Sitatet er fra Alan Stephens i korrespondanse med Rekkedal i begynnelsen av 2004.

⁴⁰Leonard D Rickerman, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth: School of advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, 2003), s 18.

3.2.5 EBO som hurtig dominanse

Begrepet *Rapid Decisive Operations* (RDO) eller hurtig dominanse, kan beskrives som USAs militærstrategiske målsetning om å ha en så stor overlegenhet i forhold til motstanderen som mulig, for dermed å kunne skape en hurtig avgjørelse på slagfeltet. EBO har blitt koblet til RDO konseptet og den amerikanske framtidvisjonen om *Full Spectrum Dominance* for framtidens militære styrker (*Joint Vision 2020*). USJFCOM ga i 2001 ut et *Whitepaper* som beskriver *Rapid Decisive Operations* (hurtige avgjørende operasjoner) som en av fremgangsfaktorene for framtidens bruk av militærmakt. Dette skulle danne en konseptuell basis for effekter. Det hersker i dag imidlertid tvil blant flere om disse visjonene er mulig å oppnå, selv for USA.⁴¹ Det er samtidig også noen fellestrekk mellom synet på EBO som hurtig dominanse eller hurtige avgjørende operasjoner, og Deptulas syn på EBO som effektivt målvalg. Paul K. Davis opponerer mot et slikt syn og hevder at det å sette utmattelse eller ødeleggelse opp i mot effekter er en feilaktig deling. Davis vil skille mellom EBO og RDO fordi RDO ikke er mulig å oppnå.

*RDO will often not be feasible, either for military reasons or because of political constraints that are entirely legitimate, however frustrating to warriors.*⁴²

Hurtige, godt forberedte og parallelle operasjoner kan av og til lede til en slik avgjørende seier, men virkeligheten vil likevel være uforutsigbar. Tradisjonelle aspekter ved krigen vil fortsatt være der i form av krigens natur og friksjoner. Antulio J. Echevarria går så langt som å hevde at argumentene i RDO-konseptet ikke henger sammen, og dermed heller ikke inneholder et rasjonale for hurtighet i operasjoner.⁴³

3.2.6 EBO som interaksjon og samarbeid

*EBO shows great promise as a broad organizing concept, which will help transformation of our military forces and help to define a new way of thinking and a new way to fight.*⁴⁴

Retningen EBO som interaksjon og samarbeid mellom sjefen og øvrige nøkkelaktører blir bare indirekte berørt i litteraturutvalget. Rickerman mener at framtidens krigføringsorganisasjoner må se på krig ut fra et holistisk perspektiv, der alle nasjonens maktmiddel benyttes. Det viktigste er dog at man i framtiden også må planlegge for perioden etter krigen i forhold til de ønskede effekter. Dette må den operative sjef vurdere før og under gjennomføringen av selve operasjonen. Konseptet med EBO forsøker å svare på utfordringene gjennom å planlegge og gjennomføre militære operasjoner orientert mot hvilke effekter som må nås, for å møte de ønskede strategiske resultat.

Utfordringer med EBO er i henhold til Rickerman at forsvarsgrensvise fordommer og misforståelser om EBO, henger sammen med forskjellene i definisjoner og metoder. Han mener derfor at det behøves et kompatibelt C4ISR⁴⁵ system, der også effektive krigspill eller modelleringsverktøy benyttes for å bedømme helheten av effekter. *Operational Net Assessment* (ONA) er et slikt verktøy. I tillegg til dette må de forsvarsgrensvise doktrinene tilpasses.

Modellering og simulering for å støtte EBO må endres slik at de støtter både reelle (fysiske) og abstrakte (psykologiske) effekter i forskjellig tidsperspektiv.

⁴¹ Antulio J. Echevarria, "Rapid Decisive Operations: An Assumptions-Based Critique" (Carlisle: Strategic Studies Institute, U S Army War College, Nov 2001).

⁴² Paul K. Davis, *Effects-Based Operations: A Grand Challenge for the Analytical Community* (Norfolk: USJFCOM, MR-1477, 2001), s. 16.

⁴³ Antulio J. Echevarria, "Rapid Decisive Operations: An Assumptions-Based Critique" (Carlisle: Strategic Studies Institute, U S Army War College, Nov 2001), oppsummeringen s. V.

⁴⁴ Leonard D Rickerman, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth: School of advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, 2003), s. 39.

⁴⁵ C4ISR: Command, Control, Communications, Computers, Information, Surveillance, Reconnaissance.

Dr Alan Stephen går så langt som å hevde at dette i et lengre tidsperspektiv tilsier et nesten absolutt krav om å inkludere kognitive *warfare specialists* (språkfolk, analytikere innen sosiale og økonomiske vitenskaper mv) i den militære organisasjonen. På sikt vil man måtte gjennomføre en større reorganisering av det militære forsvaret for å kunne utnytte potensialet i konseptet fullt ut.

3.2.7 EBO som en integrert del av NBF

I kildematerialet har det ikke blitt fremført direkte likhetstrekk mellom begrepet Nettverksbasert Forsvar (NBF) og EBO. Dr. Alan Stephens betegner EBO som en filosofi for nasjonal sikkerhet, og at den nettopp dermed skiller seg ut fra RMA, som han kategoriserer som teknologi uten doktriner og NBF som et middel eller verktøy.⁴⁶ En direkte sammenligning mellom EBO og NBF er vanskelig, for ikke å si irrelevant, fordi EBO er ment å være et operativt konsept, noe NBF ikke er. Dette konstateres også i Lantto og Myllymäkis B-uppsats ved Försvarshögskolan i 2004, der de sammenlignet EBO og NBF for å finne ut om et effektbasert tankesett var realiserbart sammen med ledelseskonseptet i NBF.⁴⁷

NBF kan beskrives som et konsept om hvordan man bør organisere et militært forsvar for å kunne utnytte den teknologiske utviklingen. NBF sier ikke så mye om hva man skal gjøre, men mer om hvordan. EBO og NBF kan utfylle hverandre dersom man ser på NBF som om å gjøre ting riktig, og at EBO handler om å gjøre de riktige tingene. EBO kan utnytte de økte kapasitetene som NBF gir i en militær organisasjon, men forutsetter i prinsippet ikke NBF. Sagt på en annen måte så handler NBF om å skaffe seg kunnskap og la hele organisasjonen få del i denne, mens EBO handler om å utnytte denne kunnskapen.⁴⁸

3.3 Teorikritikk - utfordringene med EBO

Innføringen av EBO som operativt konsept inneholder en rekke utfordringer med både konseptuelle, praktiske og kulturelle implikasjoner for å nevne noen. I tillegg innebærer EBO i henhold til flere av forfatterne også organisatoriske utfordringer. Konseptet setter også nye krav på fremtidens ledere, offiserer og operative sjefen.

Paul K Davies kommenterer i artikkelen *Effects-Based Operations: A Grand Challenge for the Analytical Community* en del av den kritikken som fremkommer om EBO som konsept. En av innvendingene er graden av realisme. Man må ikke sette seg for høye mål fordi det er meget vanskelig å forstå, enda mindre forutbestemme, beslutningene til motstanderes lederskap og befolkning. Det er ingen gangbar vei å bruke tid på det kognitive hos motstanderens styrker, fordi det er så ekstremt vanskelig å anta hva og hvordan han tenker. Videre så har operasjoner som har hatt til hensikt å bryte ned motstanderens vilje og befolkningens moral, historisk ofte ført til det motsatte. Eksempel som tas fram er den strategiske bombingene mot Tyskland i andre verdenskrig, Storbritannias mobilisering i *The Battle of Britain*, og den motstandskampen mot det man ser på som okkupasjonsmakten som fortsatt pågår etter koalisjonens angrep på Irak i 2003.

Fokuset på at det ikke nødvendigvis er utmattelse eller ødeleggelse som fører til militær seier er et annet område kritikere benytter for å påvise svakheter i tenkesettet rundt EBO. Man hevder også her med historisk erfaring at nasjoner i krig, hvis initiale strategi har blitt bekjempet, har tilpasset seg og kommet tilbake (eksempel som benyttes er blant annet den amerikanske borgerkrigen og Vietnamkrigen). Argumentasjonen for synet om at den

⁴⁶ Alan Stephens, "The End of Strategy-Effects Based Operations" hentet fra N M Rekkedal (red), *Operasjonskonst* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004), s. 196.

⁴⁷ Kjell Lantto og Göran Myllymäki, "Ledningssystemutveckling" (Stockholm, Försvarshögskolan, 19 mai 2004).

⁴⁸ Resonnementet om forholdet mellom EBO og NBF er hentet fra et forelesningsunderlag fra avdelingen for militærmakt ved Forsvarets Stabsskole (FSTS) i Oslo, avholdt for kull 10 i november 2004.

militære kapasiteten hos en motstander er viktig, er at dersom en fiendens militære maktmidler fysisk ødelegges, så vil det ta lengre tid før han kan gjenoppstå som en aktør. Umiddelbar avskrekking og tvangsmakt (*compellence*) har tradisjonelt vært vanskelig å oppnå, delvis fordi de psykologiske faktorene som bestemmer lederes beslutninger er vanskelige å forstå og er enda vanskeligere å kontrollere.

Kritikere påpeker også at utmattelseskrigføring, ødeleggelse og okkupasjon av fiendens territorium har vært essensielle faktorer i noen av de største militære seire gjennom historien. Dessuten kan disse også ses på som effektsbaserte (et klassisk eksempel på denne argumentasjonen er Frankrikes fall under Blitzkriegens *shock and awe* operasjon under det tyske vestfelttoget gjennom Ardennene i mai 1940).

Mann, Endersby og Searle fastslår at det å implementere EBO som beskrevet i deres studie, ikke vil bli en enkel oppgave. Selv om man lenge har forsøkt å bevege seg fra å tenke i effekter heller enn ødeleggelse, vil det å faktisk bevege seg mot et effektbasert tenkesett kreve enn kulturell forandring i de militære styrkene. Å bygge denne nye kulturen vil ta mange år.

Det som videre karakteriseres som to av de viktigste faktorene for fullt ut å implementere EBO-metodikken i USA, er å modifisere både de grenvise og den fellesoperative doktrinen for fullt ut å kunne beskrive hva som kan oppnås med EBO. For det andre er det problemstillingene knyttet til C2 (kommando og kontroll) fordi EBO er avhengig av hvordan både etterretningsanalyse og *Combat Assessment* ikke bare utføres, men også integreres i planleggingsprosessen.

En annen kritikk som reises er at man for å implementere EBO i en fellesoperativ doktrine, og få full uttelling av EBO metodikken, er avhengig av det strategiske nivå med et tenkesett der man er villig til å integrere ulike statlige aktører i den militære planlegging og gjennomføring av fellesoperasjonen (*Inter Agency*), og at en slik støtte ikke alltid kan garanteres.

I tillegg finnes det utfordringer mot den effektbaserte terminologien. Blant forfattere og miljøer som beskriver EBO så hersker det ikke den samme forståelsen eller oppfatningen av innholdet og tolkningen av begrepet, som tidligere påvist i oppgaven. Et eksempel på dette trekkes fram av Mann, Endersby og Searle i forhold til *U S Armys – Firing and Effects* konsept, som et forsøk på å tenke i effekter, men kanskje kun som effektivitet i forhold til våpenvirkning. Dette bidrar til en begrenset forståelse av konseptet.⁴⁹

I tillegg rettes det kritikk mot det forhold at man ønsker å skaffe seg kunnskapsoverlegenhet (*knowledge superiority*) om motstanderen. Antulio J. Echevarria skriver i studien *Rapid Decisive Operations: An Assumptions-based Critique* blant annet om problemene med å skaffe seg tilstrekkelig kunnskap om en motstander gjennom systemer som *Operational Net Assesement (ONA)*. Dette verktøyet innebærer at man skal kunne få kontinuerlig oppdaterte system av systemanalyser av motstanderens totale kapasiteter, som deretter sammenlignes med sannsynlige handlingsalternativer.

*Artificial intelligence and similar systems have so far not lived up to expectations in this regard. Furthermore, while information systems have shown themselves capable of assessing vast amounts of data, data is not necessarily information and information is not necessarily knowledge.*⁵⁰

⁴⁹ Edward C. Mann, Gary Endersby and Thomas R. Searle, *Thinking Effects, Effects-Based Methodology for Joint Operations*, (Maxwell/Alabama: Air University Press, Oct 2002), s. 79.

⁵⁰ Antulio J. Echevarria, *Rapid Decisive Operations: An assumptions-Based Critique* (Carlisle: Strategic Studies Institute, nov 2001), s. 7.

Den kanskje største utfordringen, og der det lettest kan framføres kritikk mot konseptet, er hvordan man på forhånd kan beregne og i ettertid måle effektene av handlinger overfor en motstander i det abstrakte, kognitive domene. John Wardens fokus på den fysiske tilnærmingen til motstanderen kan ses på som en pragmatisk og praktisk konsekvens av denne problematikken. Under et seminar på Forsvarshøgskolan i 2004 fastholdt han dette synet og fremholdt at eventuelle psykologiske effekter i det kognitive domene bør sees på som bonuseffekter med bruken av militærmakten.⁵¹ Mann, Endersby og Searle hevder at det å kunne vurdere og analysere seg fram til formålstjenlige effekter er en av de største utfordringene for å kunne implementere EBO konseptet. Dersom problemet med det å predikere eller forutse handlingene til de system man vil påvirke, samt de psykologiske utfall dette kan gi ikke blir løst med rimelig troverdighet, vil EBO miste mye av sin praktiske verdi for militære styrker på slagfeltet.

3.4 Oppsummering av EBO - hvilken retning er retningsgivende?

Gjennomgangen av kildematerialet viser at beskrivelsene om EBO passer inn i flere av retningene. Samtidig synes det i bredden av materialet som at EBO som konsept har et forskjellig fokus avhengig av respektive forfatteres ståsted. Ulike perspektiv og syn kan kanskje spores tilbake til ulike erfaringer og ikke minst ulike interesser. Det at EBO konseptet ble initiert i U.S. Air Force og deretter adoptert av U.S. Joint Force Command oppleves kanskje som påtvunget av de øvrige forsvarsgrener. Det å måtte tilpasse egne konsepter til et felles, har kanskje bidratt til en prosess der man fortsatt stiller spørsmål ved relevansen av konseptet for respektive gren?

*To many senior leaders in the U.S. Army, the concept of effects-based operations is another attempt by strategic bombing advocates to line Air Force coffers at the expense of land forces.*⁵²

Det mest interessante med litteraturen er imidlertid hvordan den beskriver og tolker begrepet. Ut i fra valgt kildemateriale kan en se noen hovedtrekk når det gjelder hvordan EBO ses på i forhold til de ulike retningene. De ulike retningene beskriver egentlig alle sammen ulike deler av helheten. Det vil si at EBO som overordnet konsept inneholder forskjellige deler eller prosesser der de ulike retningene ikke kan sees på som ulike teorier, men som deler i det overordnede konseptet.

Det kan se ut som at det er to hovedretninger som står imot hverandre i synet på EBO. Avstanden i synet på EBO som effektivt målvalg i forhold til EBO som et konsept der kombinasjonen av en nasjons eller allianses samtlige maktmidler er ved første øyekast stor. Samtidig glir retningene inn i hverandre der for eksempel synet på EBO som planleggingsmetodikk kan kobles til de øvrige. Synet på EBO som interaksjon og samarbeid mellom den operative sjefen og øvrige nøkkelaktører, og EBO som anvendelsen av hele arsenalet av en nasjon eller allianses virkemidler, står heller ikke i motsetningsforhold til hverandre. Det som i midlertidig synes klart er at retningene som kommenter EBO som hurtig dominanse og sammenligner det med et nettverksbasert forsvar mottar kritikk for at det ikke er en relevant sammenligning og beskrivelse av kjernen ved EBO. Med støtte i det synet på EBO som Mann, Endersby og Searle framfører, kan man si at EBO som planleggingsmetodikk også er et konsept for gjennomføring av operasjoner. EBO inneholder flere maktmidler en den rent militære, der også diplomatiske, økonomiske og informasjonsmessige virkemiddel spiller en rolle.

⁵¹ John A. Warden, Forelesningen "Creating and Executing Winning Strategies with the Prometheus Process", FHS, 8 des 2004.

⁵² Leonard D. Rickerman, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth: School of advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, 2003), s. 36. Her henviser han til en uttalelse av colonel Gary Cheek ved Strategic Studies Institute.

EBO beskrives også som et konsept som forutsetter et sterkt fokus på å forstå de partene som opererer i en konflikt, og at dette medfører at man må skaffe økt kunnskap og forståelse om kompleksiteten ved krigføringen. Dette synet støttes også av Paul K. Davies gjennom hans fokus på at de effektene som bør oppnås tilsier at det militære maktapparat ikke kan oppnå disse alene. Davies fremfører betydningen av å se på motstanderen eller partene i en konflikt som et *Complex Adaptive System* (CAS), med en dynamisk opptreden og reaksjon på effektene det settes ut for. Målet er ikke nødvendigvis å ødelegge en motstander fysisk, men å angripe hans vilje og dermed påvirke hans beslutninger og adferd. Davies hevder at dette er det sentrale ved EBO konseptet. Det ultimate målet er å endre menneskers og organisasjoners adferd. Det siste forholdet som synes å prege EBO i forhold til gjennomgått litteratur er koblet til retningen om at den militære virksomheten må ses i en større ramme. Dr. Stephens hevder at EBO kjennetegnes som en metode der den ønskede effekten av enhver handling i en militær operasjon, uavhengig av størrelse eller skala, bør identifiseres før handlingen innledes. Denne sporbarheten mellom de strategiske målsetningene og den taktiske handling synes som å være en fremgangsfaktor for å kunne kalle en operasjon effektbasert. Dette synet styrkes i en omfattende studie om effektsbaserte operasjoner i regi av det amerikanske forsvarsdepartementets *Command and Control Research Program* i 2002. Her beskriver Edward A. Smith det effektsbaserte konseptet, og sammenligner det med det tradisjonelle utmattelsesorienterte krigføringskonseptet i USA på følgende måte:

Tabell 2: Tabellen viser hvordan Smith ser på forskjellene mellom den effektsbaserte og den utmattelsesbaserte tilnærmingen USA tradisjonelt har benyttet seg av i krigføringen.⁵³

Effektsbasert tilnærming	Utmattelsesbasert tilnærming
Fokus på handlinger i et lengre tidsperspektiv også i lavintensive konflikter	Fokus på mål og en hurtig avgjørelse i krig
Det er de politiske mål som skal nås	Det er de militære mål som står i sentrum
Ikke-linjære resultat	Kvantifiserbare resultat
Direkte angrep på viljen	Indirekte angrep mot viljen
Konfliktuavhengig	Fokus på konvensjonell krigføring

Smith mener at styrken i EBO konseptet er dets konfliktuavhengighet og at det innehar en langsiktighet i tidsperspektivet med den militære innsatsen. EBO innebærer at man i stedet for å gå direkte mot fysiske mål fokuserer på motstanderens vilje. I viljedimensjonen ligger også koblingen til å få motstandere eller parter til å beholde eller endre sin adferd. Samtidig vil elementer fra en direkte og fysisk tilnærming og anvendelse av militær makt også være en del av det effektsbaserte konseptet.

*While physical destruction remains a factor in effects-based operations, it is the creation of such a psychological or cognitive effect that is the true focus of the effects-based approach.*⁵⁴

Som en oppsummering så påpekes flere usikkerhetsfaktorer koblet til om det er mulig å analysere seg fram til de mange former for effekter en handling kan føre til i planleggingen

⁵³ Edward A. Smith, *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War* (USA: Center for Advanced Concepts and Technology, 2002) s. 43.

⁵⁴ Edward A. Smith, *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War* (USA: Center for Advanced Concepts and Technology, 2002) s. 106.

og gjennomføringen av en operasjon. Det er for å minimere disse at man fokuserer på utvikling av analyseverktøy, modellering og simulering. I tillegg er det uklart hva dette krever av analyseverktøy, kunnskap og teknologinivå. Det som fremholdes som den største svakheten ved konseptet er problemene med å kunne påvise eller måle effekter hos en motstander eller part i det mentale domene. Summen av de kildene som er studert ut i fra ulike retninger gir dermed ikke en beskrivelse som tilsier at en av retningene bør være retningsgivende. Derfor legges fokuset i den neste delen av oppgaven på en videre beskrivelse av kjernen i EBO-begrepet.

3.5 Indikatorer på EBO

Gjennom den foreløpige oppsummering av kildematerialet i forhold til de ulike retningene så kan man hevde at de er sammensatte og ikke enhetlige, men samtidig heller ikke gjensidig utelukkende. For å kunne gå videre operasjonaliseres derfor begrepet ved hjelp av fire forhold som synes relevante i litteraturens beskrivning av begrepet EBO. Disse forholdene benevnes indikatorer, og bør dermed være tilstede i planleggingen og gjennomføringen av operasjon, for at den skal kunne kalles for effektsbasert.

Tabell 3: Tabellen viser de indikatorer som danner grunnlaget for den videre undersøkelsen av EBO begrepet, samt en kortfattet beskrivelse av innholdet i indikatorene.

Indikator på EBO	Beskrivelse av indikatoren
Koblingen strategi til handling.	En effektsbasert operasjon søker å koble strategien (dvs de mål man vil oppnå) til handlingene (eller oppdragene) som man iverksetter i operasjonen (sporbarhet fra topp til bunn og motsatt).
Angrep på viljen for å påvirke adferd.	En effektsbasert operasjon har som målsetning å påvirke adferden, (i et lengre og varig tidsperspektiv), gjennom å aktivt angripe og påvirke viljen til den motstander eller part man står overfor.
Motstanderen som et komplekst og tilpasningsdyktig system.	En effektsbasert operasjon tar utgangspunkt i at motstanderen, eller den part man må forholde seg til er et komplekst tilpasningsdyktig system (CAS).
Sivile maktmidler i tillegg til militære.	En effektsbasert operasjon benytter samtlige maktmidler som står til den operative sjefens disposisjon gjennom en kombinasjon av militære kinetiske og ikke-kinetiske midler, i tillegg til øvrige maktmidler som staten eller alliansen besitter (diplomati, informasjon, økonomi, sivile organisasjoner etc).

3.6 Indikatorene i forhold til kildematerialet

3.6.1 Innledning

På bakgrunn av det gjennomgåtte kildemateriale og oppsummeringen av EBO i forhold til ulike retninger, ble begrepet operasjonalisert til fire indikatorer. For å komme nærmere kjernen i begrepet effektsbaserte operasjoner og motivere valget av indikatorene, vil de samme kildene bli studert i forhold til de fire indikatorene.

3.6.2 Koblingen strategi til handling

*USJFCOM along with General Deptula have since further advanced the concept of EBO as a way of thinking which integrates EBO as a holistic and systematic approach to warfare that is applicable across the spectrum of conflict. This third expansion of the concept EBO states that EBO rests on an explicit linking of actions to desired strategic outcomes.*⁵⁵

Litteraturen er ikke entydig i forhold til denne indikatoren. Den som klarest fremfører koblingen mellom viktigheten av sporbarhet mellom den strategiske målsetningen og den enkelte handling er Dr Alan Stephens. EBO er en metode der den ønskede effekten av enhver handling, uavhengig av størrelse eller skala, bør identifiseres før handlingen innledes. Krig er i sin ytterste form en kamp mellom viljer, og EBO bidrar med å gjenoppdage denne erkjennelsen ved å koble handlinger til det ønskede resultat. Videre betoner han vekten av å etablere og vedlikeholde et realistisk forhold mellom begrepene *Ends, Ways and Means* som basis i EBO-tenkesettet. Det er dette han mener at konseptet med EBO signalerer og som gjør det til *The End of Strategy*.⁵⁶ Man vil med en helhetlig tilnærming kunne etablere en logisk rekkefølge mellom *Ends, Ways and Means* på alle nivå av strategisk tenkning og konflikter.

Også Joshua Ho beskriver viktigheten av helheten og sporbarheten i de aktiviteter eller handlinger man foretar seg overfor en part eller motstander. En effektbasert tilnærming til militære operasjoner søker å separere midlene (*means*) fra målet (*ends*), ved å identifisere de ønskede resultat (sluttsituasjon) i en kampanje. Rickerman beskriver dette på følgende måte:

*The concept of EBO attempts to answer this challenge by planning, preparing and executing military operations oriented on what effects must be achieved to bring about the desired strategic outcomes.*⁵⁷

3.6.3 Angrep på viljen for å påvirke adferd

Det å angripe en motstanders vilje har kanskje alltid vært et av hovedmålene med anvendelsen av militærmakten. I henhold til Edward Smith er synet om at viljen skal angripes direkte, og ikke indirekte gjennom å ødelegge hans militære kapasiteter, en ny dimensjon med EBO.⁵⁸

Joshua Ho beskriver at forming av adferd er et nøkkelprikk innen EBO. Implisitt i den effektbaserte tenkningen ligger fokuset på å forme adferden til en motstander eller part, i en slik grad at han velger å overgi seg, eller i beste fall ikke tar opp kampen engang. David A. Deptula beskriver at bruk av militær makt for å kontrollere, snarere enn å ødelegge en motstanders evne til å reagere, åpner nye muligheter.

*The object of parallel war is to achieve effective control over the set of systems relied by an adversary for power and influence-leadership, population, essential industries, transportation and forces.*⁵⁹

Paul K. Davis hevder at EBO handler om operasjoner i det fysiske og psykiske domene og er koblet til adferd, eller ønske om adferdsendring hos en motstander. Mye ved EBO er dermed koblet til å påvirke beslutninger og adferden til mennesker, eller komplekse

⁵⁵ Leonard D Rickerman, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth: School of advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, 2003), s. 15.

⁵⁶ Alan Stephens, "The End of Strategy-Effects Based Operations" hentet fra N M Rekkedal (red), *Operasjonskonst* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004), s. 208.

⁵⁷ Leonard D Rickerman, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth: School of advanced Military Studies, US Army Command and General Staff College, 2003), s. 6.

⁵⁸ Edward A. Smith, *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War* (USA: Center for Advanced Concepts and Technology, 2002), s. 45.

⁵⁹ David A. Deptula, "Firing for Effects" (Air Force magazine, april 2001), s. 48.

systemer og organisasjoner.⁶⁰ Mann, Endersby og Searle betrakter endring av adferd i en noe annen sammenheng. De kobler effekten av de handlinger man foretar seg overfor motstanderens system, som også varierer innad i systemet, som det essensielle. Analysen av, og kunnskapen om den målgruppen en vil påvirke adferden til, blir dermed det viktigste for å kunne nå den ønskede effekten.

*When US forces begin a military action they must now how the target audience are organized, how they think, who makes the decisions, how they make them, what they value, who has influence, and how their culture differs from others. This will help avoid the mistake of assuming they will react as some other group would in given circumstance or stereotyping their potential responses in some other defective matter.*⁶¹

Edward A. Smith beskriver konsekvenser av angrep som at man må forstå den sammenheng som kan forekomme mellom årsak og virkning (*cause and effects*). Dersom man ikke forstår kompleksiteten vil man ikke kunne se de potensielle mulighetene i forskjellige situasjoner. Dermed kan man heller ikke beregne hvilke handlinger som kan skape en gitt psykologisk effekt og påvirke den adferden man ønsker.⁶²

3.6.4 Motstanderen som et komplekst og tilpasningsdyktig system

De fleste av kildene omtaler motstanderen eller partene man står overfor i en konflikt som et system. De som er minst opptatt av dette synes å være David A. Deptula. Hans fokus er de harde målene som den parallelle krigføring skal slå i mot, dog ikke nødvendigvis bare med kinetiske midler, men fokuserer likevel på de noder eller kritiske sårbarheter som gir stor effekt i forhold til målet med operasjonen. Motstanderen som et komplisert og tilpasningsdyktig system betones derimot hos Paul K. Davis som den store utfordringen med EBO. Systemet som man prøver å påvirke er dynamisk, og mange av de endringer systemet foretar seg kan kun observeres indirekte, dersom man i det hele tatt klarer å observere dem. Et komplekst tilpasningsdyktig system har ikke respekt for hierarkier, og at mange faktorer og tilfældigheter spiller inn. Små hendelser på mikroskopisk nivå kan ha store konsekvenser på det makroskopiske. Mann, Endersby og Searle benytter ikke begrepet *Complex Adaptive System* (CAS), men berører problemstillingen indirekte likevel. Forskjellige grupper har forskjellig psyke, som inkluderer en sterkere eller svakere vilje til motstand. De har forskjellige verdier for de samme tingene.⁶³

For å møte en motstander som er vanskelig å forutse hvordan vil reagere, legger forfatterne vekt på den kunnskap og forskning man må bedrive forut for operasjonen. For å forstå de partene som opererer i en konflikt, eller indirekte er en del av helheten, kreves kunnskap og modeller som del av planleggingen og gjennomføringen. Dette fordi antallet variabler er stort, og involverer et antall tenkende, tilpasningsdyktige og menneskelige organisasjoner.⁶⁴ Joshua Ho skriver i sin studie at dette innebærer at de modeller man behøver for å forutse mulige effekter, ennå ikke er i stand til å beregne utfallene.⁶⁵ Rickerman oppsummerer sin studie med at EBO innebærer en holistisk tilnæringsmåte til krigføring, der systemperspektivet er et av flere element.

⁶⁰ Paul K. Davis, *Effects-Based Operations: A Grand Challenge for the Analytical Community* (Norfolk: USJFCOM, MR-1477, 2001), s. 80.

⁶¹ Edward C. Mann, Gary Endersby and Thomas R. Searle, *Thinking Effects, Effects-Based Methodology for Joint Operations*, (Maxwell/Alabama: Air University Press, Oct 2002), s. 63.

⁶² Edward A. Smith, *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War* (USA: Center for Advanced Concepts and Technology, 2002), s. 177.

⁶³ Edward C. Mann, Gary Endersby and Thomas R. Searle, *Thinking Effects, Effects-Based Methodology for Joint Operations*, (Maxwell/Alabama: Air University Press, Oct 2002), s. 61.

⁶⁴ Ibid, s. 88.

⁶⁵ Joshua Ho, *The Advent of a New Way of War: Theory and Practice of Effects Based Operations* (Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies, Dec 2003), s. 15.

Kjernen i synet på motstanderen som et komplekst tilpasningsdyktig system er at det ikke er lett å påvirke. For å øke mulighetene til å lykkes med de handlinger man foretar seg for å oppnå de ønskede effekter, er kunnskap og verktøy for å håndtere og modellere denne kunnskapen viktig. Den retningen innen EBO som Ho beskriver som interaksjon og samarbeid mellom den operative sjef og øvrige nøkkelaktører i et felttog, fokuserer i størst grad på den usikkerheten som oppstår i en operasjon der en møter en kompleks og tilpasningsdyktig motstander, selv om også retningen EBO som NBF også ser på motstanderen som CAS.⁶⁶

3.6.5 Sivile maktmidler i tillegg til militære

Denne indikatoren må ses i sammenheng med at EBO er et konsept som inneholder et element der samtlige av en nasjons eller allianses maktmidler koordineres, og blir en integrert del i et felttog på det operative nivå. Man kan si at man må kunne spille på et utvidet register i en fellesoperasjon, og dermed også i utøvelsen av operasjonskunsten med en kanskje større grad og integrering en tidligere. Vektleggingen av de militære virkemiddel får en større differensiering med kinetiske og ikke kinetiske midler i både det fysiske og det kognitive domene. David A Deptula hevder at anvendelsen av parallell krigføring kan inneholde minimalt med ødeleggende våpensystem, fordi målet er effekten og ikke ødeleggelsen i seg selv. Her peker han blant annet på ikke-dødelige våpen, informasjonskrigføring og små våpen med høy presisjon. Han kobler imidlertid ikke EBO til anvendelsen av en nasjon eller allianses samtlige maktmidler, men hevder at parallell krigføring gjennom EBO, ikke ekskluderer noen styrkekomponenter (land, sjø etc) i tid, rom eller krigføringsnivå. Dr. Alan Stephens betoner at erkjennelsen av at selv om et mål blir truffet presist, så behøver det ikke nødvendigvis å ødelegges, som et konseptuelt gjennombrudd. Fremtiden kan innebære at man kan skreddersy en passende og til og med psykologisk effekt, gjennom å velge virkemiddel i forhold til både målet og til den ønskede sluttsituasjonen.

Paul K. Davis fremfører synet at EBO inneholder alle elementer av en stats nasjonale makt, både diplomatiske, økonomiske, militære og informasjonsmessige. Joshua Ho beskriver dette i sin studie som at EBO kan bidra til å økonomisere bruken av styrker og redusere antallet tropper som behøves på bakken i en krigsfase, og derigjennom minske antallet egne og sårede motstandere. Kollateral ødeleggelse vil dermed også kunne minskes. Men å oppnå en slik økonomisering er ingen lett oppgave. Dette vil kreve en hel rekke med ressurser som bruk av en rekke sensorer, evnen til å håndtere den økte kunnskap og forståelse skapt av både motstanderens handlinger og dine egne, samt evnen til å måle de effektene. Dette gjelder både de effekter en skaper selv og de man mottar fra motstanderen. Rickerman hevder også at fremtidens krigføringsmetoder må se på krig ut fra et holistisk perspektiv, der alle nasjonens maktmiddel benyttes.

Av litteraturutvalget kan man dermed hevde at EBO bør inneholde elementer av både militær makt og øvrige maktmidler, og at kjernen er samspillet disse i mellom. Den militære makten behøver ikke være av fysisk og dødelig karakter, fordi man kan velge ikke-dødelige metoder eller midler som kan bidra til å oppnå andre og kanskje mer framgangsrike effekter i enkelte tilfeller.

3.6.6 Oppsummering

Ønsket om å angripe motstanderens vilje direkte har en nær kobling til å forsøke å sette seg inn i hans beslutningsprosesser og styrker og svakheter. Dette er imidlertid vanskelig i det kognitive domene. Dermed er det rimelig å anta at dette har en nær sammenheng med synet på motstanderen som et komplekst tilpasningsdyktig system. Selv om dette begrepet

⁶⁶Joshua Ho, *The Advent of a New Way of War: Theory and Practice of Effects Based Operations* (Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies, Dec 2003), s. 9.

ikke anvendes hos alle forfatterne i studien, synes det likevel som et vesentlig element i et effektsbasert operasjonskonsept. Indikatorene slås derfor sammen og de tre indikatorene som benyttes videre er:

- Koblingen strategi til handling.
- Angrep på viljen – motstanderen som et komplekst og tilpassningsdyktig system.
- Sivile maktmidler i tillegg til militære.

4 Beskrivelse av Operation Iraqi Freedom

4.1 Innledning

Professor Nils Marius Rekkedal ved Försvarshögskolan skriver i en gjennomgang av to norske NBF studier om fremveksten av begrepene *Revolution in Military Affairs* (RMA) samt *Network Centric Warfare* (NCW), og deres gjennomslag i den amerikanske debatten.⁶⁷ Disse begrepene er i *U.S. Army* og *USMC* i ferd med å bli operasjonalisert til praktiske konsept der EBO er et slikt forsøk. EBO ble i henhold til Rekkedal anvendt under Irak-krigen våren 2003. Spørsmålet man kan stille er i så fall hvilke deler av krigen, eller med hvilket syn på EBO som konsept kan man beskrive operasjonen som effektsbasert? Også USJFCOM benytter eksempler fra OIF som belegg for at EBO ble nyttet under krigen.⁶⁸ Denne delen av oppgaven skal bidra med en fallstudie av utvalgte deler av *Operation Iraqi Freedom*. Innledningsvis beskrives kort bakgrunnen for krigen. Deretter beskrives i stort planleggingen og gjennomføringen av den tredje fasen i operasjonen fra invasjonen og frem til hoveddelen av kamphandlingene ble erklært for avsluttet. Til slutt vil hendelsene bli analysert og tolket basert på de fremtatte indikatorene på EBO.

4.2 Fra "overwhelming force" til "overmatching power"⁶⁹

*The war's first night demonstrated that the conduct of war had changed. It marked the birth of "effects-based" operations, or EBO, as a principal means of conducting warfare.*⁷⁰

Bakgrunnen for invasjonen av Irak i 2003 må ses i sammenheng med det politiske og militære maktspeilet etter *Operation Desert Storm*. I 1991 hadde man etter omfattende forbekjempning av irakiske strategiske mål med i hovedsak luftstridskrefter og kryssermissiler, gjennomført en landoperasjon som bidro til at Kuwait ble frigjort i løpet av 100 timer. Dermed var målsetningen med felttoget nådd, og dette innen rammen av mandatet fra FNs sikkerhetsråd. Samtidig satt Saddam Hussein igjen med store deler av sine mest potente og lojale regulære stridskrefter (Republikanergarden). Disse ble benyttet for å slå ned et gryende opprør i sør. I tiden etter *Desert Storm* fortsatte imidlertid USA og Storbritannia med luftoperasjoner gjennom håndhevelsen av *No Fly Zones* over irakisk luftterritorium. I 2001 opplevde USA det alvorligste anslaget mot egne borgere på eget territorium siden Pearl Harbour under den andre verdenskrig. Terroraksjonen mot bygningene i New York og Washington fikk de amerikanske myndigheter til å erklære krig mot terror. Det primære målet var terrororganisasjonen al-Qaida og dets leder Osama bin-Laden. Med mandat fra FNs sikkerhetsråd og stor oppslutning i det internasjonale

⁶⁷ Nils Marius Rekkedal, "Konsept för nätverksbaserad användning av militär makt" och "Kommandokoncept i nätverksbaserat försvar" (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004), forordet s. 2-4.

⁶⁸ USJFCOM, "Concept primer, Effects-Based Operations" (Norfolk: nov 2003) s.2. Her kan man blant annet lese at: *OIF employed many of the emerging principles of effects-based operations.*

⁶⁹ Donald H. Rumsfeld, "Prepared testimony by U.S. Secretary of Defence" (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 2. Hentet på <http://armed-services.senate.gov/hearings2003.cfm>, nedlastet 2005-03-24. Rumsfeld hevder her at OIF har vist (omverdenen) at man i det 21. århundre har sett beviset på en endring i doktrine fra "overwhelming force" til "overmatching power".

⁷⁰ David A Deptula, "Firing for Effects", *Air Force Magazine*, april 2001, s. 48.

samfunn, ledet USA koalisjonen som i 2001 angrep det sittende Taliban regimet i Afghanistan. Et sentralt tema for USA i kampen mot terror var masseødeleggelsesvåpen (MØV). USAs fokus etter den innledende delen av *Operation Enduring Freedom* i Afghanistan ble nå Saddam Hussein og Irak. Det ble frontet mulige koblinger mellom al-Qaida og Saddams regime, i tillegg til fokuset på masseødeleggelsesvåpen (MØV). I 2002 trappet man opp luftoperasjonene over Irak (*Southern and Northern Watch*), og dette resulterte i at det irakiske luftvernssystem ble kraftig degradert. Når koalisjonen innledet *Operation Iraqi Freedom*, kunne den gjøre det ut i fra forutsetningen om totalt luftherredømme i den innledende fasen av operasjonen. I tillegg hadde sanksjonene overfor Irak degradert deres militære kapasiteter og satt den irakiske krigsmakten kanskje så mye som 20 år tilbake, i motsetningen til USA som hadde videreutviklet sin krigsmakt kontinuerlig siden 1991.⁷¹

4.3 Operation Iraqi Freedom

*The conflict with Iraq engaged an enemy who had virtually no military capabilities left after an air war of attrition lasting over twelve years.The aftermath, however, is proving more troublesome and unmanageable, and in this phase of the conflict cruise missiles are of little value.*⁷²

4.3.1 Planleggingen – OPLAN 1003 V⁷³

Williamson Murray og Robert H. Scales hevder i boken *The Iraq War* at det i startfasen av planen ble argumentert kraftig fra enkelte krefter innen U.S. Air Force at operasjonen, slik tilfellet var med *Desert Storm*, også burde inneholde en massiv luftkampanje før landoperasjonene startet.⁷⁴ Slik ble det ikke, men veien i planleggingsfasen var likevel lang og preget av arven og erfaringene fra 1991. Argumentene om en innledende luftbekjempningsfase ble etter hvert flere mot enn for. En dominerende faktor var det politiske og strategiske synet på hva transformeringen av USAs væpnede styrker burde innebære i antallet styrker som skulle stilles til disposisjon for den operative sjefen General Tommy Franks. Den første av en lang rekke møter mellom det operative og strategiske nivå skjedde så tidlig som 4. desember 2001.⁷⁵ På dette tidspunktet hadde *Operation Enduring Freedom* i Afghanistan allerede gitt CENTCOM erfaringer som tilsa at den stående operasjonsplanen for et mulig angrep på Irak måtte endres. Planprosessen er beskrevet som en iterativ utvikling av *commanders concept*, og naturligvis en meget sensitiv og høyt gradert prosess. I utviklingen av planen ble følgende operasjonslinjer definert (figur 4): *Operational Fires, SOF Operations, Operational Manoeuvre, Information Ops, Unconventional Warfare/ Support Opposition Groups, Political - Military, Civil - Military Operations*.⁷⁶

I planfasen ble flere opsjoner for angrepet vurdert blant annet en *running start option*, der avdelingene som ankom teatret ikke skulle vente på *follow-on forces*, men gå direkte mot

⁷¹ Dette estimatet er hentet fra briefen "Krigen i Irak" fra mediegruppen ved FSTS holdt for Forsvarets ledergruppe den 7. mai 2003.

⁷² Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 183.

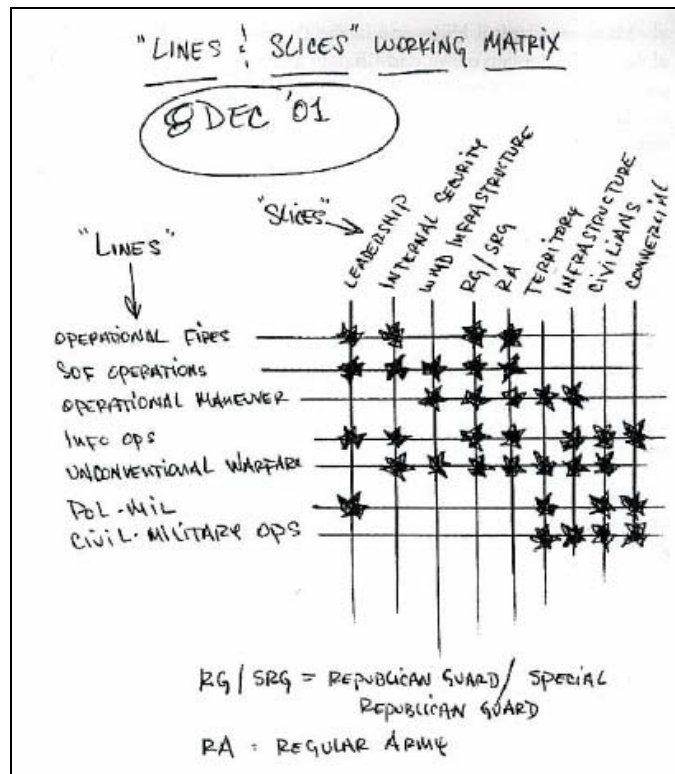
⁷³ Jeg baserer beskrivelsen av planleggingen av OIF på bøkene til Williamson Murray and Robert H. Scales jr *The Iraq War*, i tillegg til Tommy Franks biografi *American Soldier*. Der andre kilder er benyttet blir de nevnt særskilt.

⁷⁴ Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 74.

⁷⁵ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004), s. 329.

⁷⁶ Dette er basert på biografien til sjef CENTCOM general Tommy Franks og er beskrevet i kapittelet *Commander's Concept* i boken *American Soldier*.

sine mål.⁷⁷ Det ble også i henhold til Franks diskutert en såkalt *catastrophic success-scenario* med konsekvensene av en hurtig kollaps av regimet, kombinert med interne opprør. Man endte opp med OPLAN 1003 V benevnt *Operation Iraqi Freedom*, med fire faser. Fase 1 innebar deployering til teateret. I fase 2 der skulle spesialstyrker invadere Irak og starte bekjempning av nøkkelmål (*key target sets*). Fase 3 var hovedstyrkens angrep på to eller tre akser avhengig av om amerikanerne fikk tillatelse til å benytte seg av tyrkisk territorium. Fase 4 inneholdt stabilisering og gjenoppbygging av Irak.

Figur 4: Figuren viser de effekter man ønsket å oppnå for å nå målet med operasjonen og hva man ønsket å påvirke.⁷⁸

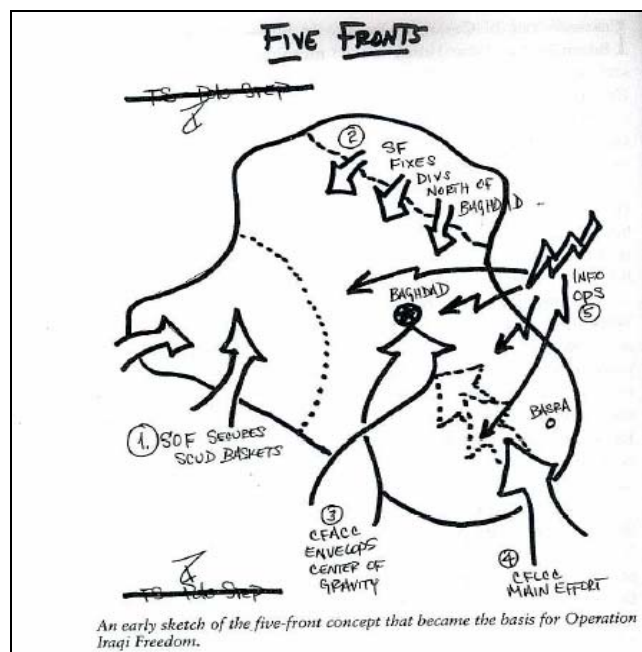
De delene eller *slices* man ønsket å påvirke var: *Leadership, Internal Security/ Regime Intelligence, WMD Infrastructure, Republican Guard/ Special Republican Guard Forces, Selected Regular Army Forces, Territory (South, North, West), Infrastructure, Civilian Population, Commercial and Diplomatic Leverage.*

Femfronts operasjonen skulle kombinere samtidige angrep fra Kuwait og Tyrkia, i tillegg til at spesialstyrker skulle operere i ørkenområdene vest i Irak. Kraftsamlingen skulle være invasjonen fra sør med to styrker som skulle gå mot Bagdad. I tillegg skulle en informasjonsoperasjon gjennomføres mot Iraks militære styrker og det sivile samfunn (figur 5). Det var flere fraksjoner i den amerikanske militære og sivile ledningen som var kritiske til den planen som ble valgt. Hovedbekymringen var at den inneholdt langt færre styrker på bakken sett i forhold til *Desert Storm*, og at man ikke ville benytte luftmakt til å påvirke styrkeforholdene før selve invasjonen med bakkestyrker. Argumentene fra general Franks og den amerikanske forsvarsminister Donald H. Rumsfeld sin side, var at teknologien og treningsstandarden opphevet de gamle styrkeforholdsbetraktningene. Rumsfeld var en pådriver i dette synet. I en senatshøring i forsvarskomiteen den 9. juli

⁷⁷ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004), s. 389.

⁷⁸ *Ibid*, s. 340.

2003 beskrev han planen som ble utviklet med ord som innovativ og transformerende, utført med en kombinasjon av hurtighet, presisjon, overraskelse og fleksibilitet.⁷⁹ Denne uenigheten er også blitt beskrevet som forskjellen mellom Rumsfeld-doktrinen og Powell-doktrinen. En kampanje med langvarig og stor styrkeoppbygging, kombinert med luft til bakke operasjoner kunne også føre til at Saddam Hussein fikk god nok tid til å samle ytterligere støtte fra det internasjonale samfunn til å ende konflikten. I tillegg ville man fra irakisk side kunne sette fyr på oljebrønnene, med økonomiske konsekvenser for gjenoppbyggingen av Irak og en regional miljøkatastrofe som resultat. En langsom eskalering ville også kunne gi Saddam tid til å forbedre de militære styrkene på en mer omfattende forsvarskamp.

Figur 5: Figuren viser en tidlig skisse av femfrontskonseptet for operasjonsplanen.⁸⁰

Det ble satt opp åtte militære mål med OIF. Det første var å gjøre ende på regimet til Saddam Hussein, det andre å identifisere, isolere og eliminere Iraks masseødeleggelsesvåpen. Det tredje målet var å lete etter, ta til fange og drive ut terrorister fra Irak, det fjerde var å innhente etterretninger om terroristnettverk mot USA og allierte. Det femte målet var å samle etterretninger relatert til det globale illegale nettverket med masseødeleggelsesvåpen. Det sjette var å kunne oppheve sanksjonene mot Irak og begynne med umiddelbar humanitær støtte til fordrevne og trengende sivile. Den sjuende målsetningen med operasjonen var å sikre Iraks oljefelt og ressurser tilhørende det irakiske folket. Det siste målet var å skape forutsetninger for en overgang til et representativt irakisk selvstyre.

Koalisjonens styrker var gruppert og organisert med enhetene fra U.S. Army konsentrert under V Corps som besto av 3rd Mechanised Infantry Division, 101st Airborne Division og en brigade fra 82nd Airborne. (Mot slutten tilkom også 4th Infantry Division, som opprinnelig var tiltenkt å rykke inn i Irak i nord fra Tyrkia). V Corps hovedframrykningsakse gikk vest for elven Eufrat og inn mot Bagdad fra sørvest.

⁷⁹ Donald H. Rumsfeld, "Prepared testimony by U.S. Secretary of Defence" (Washington: The Senate Armed Services Committee, 2003), s. 2. Hentet på: <http://armed-services.senate.gov/hearings2003.cfm>, 2005-03-24. Høring den 9 juli 2003 i Senate Armed service Committee, der forsvarsminister Rumsfeld vitnet.

⁸⁰ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004), s. 396.

I øst besto koalisjonen av marineinfanteri fra USA og Storbritannia i I MEF (Marine Expeditionary Force). I MEF besto av 1st Marine Division, Task Force Tarawa, 3rd Marine Aircraft Wing og den britiske 1st Armoured Division. Oppdraget til I MEF var todelt der de amerikanske styrkene (U.S. Marines) skulle rykke nordover mellom Eufrat og Tigris og innta Bagdad fra sørøst. Britene skulle ta havneområdet i Sør-Irak og deretter Basra.

I det kurdiskdominerte området i nord besto koalisjonens styrker av en blanding av spesialstyrker, 173rd Airborne Brigade og deler av kurdiske geriljastyrker. Styrken ble etter hvert forsterket med elementer fra 26th Marine Expeditionary Unit.

4.3.2 Gjennomføringen i grovt ⁸¹

Hovedangrepet på Irak startet den 20. mars 2003. Man fremskyndet den opprinnelige tidsplanen og iverksatte et angrep fra luften mot et bygningskompleks i Bagdad fordi man hadde etterretninger om at deler av makteliten, kanskje til og med Saddam og hans sønner, skulle delta på et møte. Dersom man hadde lyktes med dette ville man kunne få en stor initial påvirkning på resten av operasjonen.

Den britiske delen av operasjonen startet med innsettingen av 3 Commando Brigade mot oljeinstallasjonene i Rumaila og den irakiske havnebyen Umm Qasr. Hensikten var å forhindre at det ble satt fyr på oljefelt og terminaler. Kun sju av over 100 oljebrønner i regionen ble satt fyr på av irakerne, og i løpet av den 21. mars inntok britene posisjoner i utkanten av Basra.

Framrykningen mot Bagdad

Den 20. mars startet V Corps framrykningen med 3 Mechanised Infantry Division i front, inndelt i tre Brigade Combat Teams (BCT) mot byen An Nasiriyah og deretter Karbala passet, nøkkelen til å kunne innta Bagdad med bakkestyrker. Irakiske styrker ble hurtig nedkjempet gjennom en kombinasjon av indirekte og direkte ild, og overgangene over Eufrat ved An Nasiriyah ble tatt. Overgangen skulle nyttes av den østre styrken (I MEF), i deres videre framrykning øst Eufrat. Den irakiske motstanden var ikke i stand til å påvirke fremrykningen innledningsvis, men ved brohodet i An Nasiriyah ble man utsatt for irregulære styrker som kjempet side om side med de regulære. Dette skulle vise seg å bli et av hovedproblemene som koalisjonens styrker måtte håndtere gjennom hele felttoget.

Den 21. mars fortsatte framrykningen i vest på to akser mot As Samawah og videre til An Najaf. I dette området var deler av den irakiske republikanergarden gruppert i forsvarsposisjoner. I fronten av den amerikanske framrykningen nedkjempet styrker fra 7th Cavalry små grupperinger av Bath-tilhengere, Fedayeen og andre irregulære styrker. Den irakiske motstanden vokste i intensitet. De blandet seg med sivilbefolkningen og benyttet grupperingsområder og stillinger ved beskyttede objekt i henhold til krigens folkerett. Den 25. mars ble broen over Eufrat ved An Najaf tatt under det som beskrives som harde kamper.

Parallelt rykket 1st Marine Division, inndelt i tre Regimental Combat Teams (RCT), fram på den østre akse mot An Nasiriyah, som ble sett på som nøkkelen til veisystemet nordover mot Al Kut og Bagdad. En sammensatt stridsgruppe, Task Force Tarawah (TFT) skulle følge på bak og sikre det tagne terreng. Dette viste seg å bli et problem og innebar harde kamper med irakiske regulære og irregulære styrker.

⁸¹ Jeg baserer beskrivelsen av gjennomføringen av OIF på bøkene til Anthony H. Cordesman *The Iraq War*, Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* og Walter J. Boyne *Operation Iraqi Freedom*. Der andre kilder er benyttet nevnes disse særskilt.

Den 26. mars beskrives den logistiske situasjonen som alvorlig for de amerikanske styrkene. Den hurtige fremrykningen førte til lange forsyningslinjer. I tillegg ble forsyningskolonnene overfalt av små bevæpnede grupper.

I slutten av mars førte værforholdene, med en kraftig sandstorm (shamal), til en midlertidig stans i framrykningen. Under denne perioden var koalisjonens luftkomponent aktiv med bekjempning av både regulære og irregulære styrker, som selv forsøkte å utnytte værforholdene til å forflytte seg i posisjoner for å kunne møte amerikanerne.

Figur 6: Kartet viser gjennomføringen i grovt og viser også hvor linjen i nord mellom irakisk og kurdisk kontrollert område gikk.

Den 30. mars startet V Corps operasjonen mot Kerbala-passet med en omfattende villledningsoperasjon, med hensikten å få Republikanergarden til å orientere seg mot sørvest og eksponere seg for luftbekjempning. Dette skulle også I MEF bidra til, gjennom å gi inntrykk av at angrepet mot Bagdad kom fra sør. I MEF manøvrerte imidlertid østover, for å kunne rykke inn mot Bagdad fra sørøst.

3. april startet angrepet om byen Al Hillah. De irakiske styrkene hadde nå sin fokus mot I MEFs framrykning langs Eufkrat. Derfor kunne 3 Mech Inf Div relativt enkelt bryte gjennom Kerbala-passet. Sent den 3. april hadde de første amerikanske styrkene nådd utkanten av *Bagdad International Airport*. Kampene som pågikk beskrives som harde, mot en blanding av irregulære og regulære irakiske styrker.

Avgjørelsen – Bagdad innen rekkevidde

Den 5. april hadde de amerikanske styrkene kontroll på flyplassen og var innen rekkevidde av Bagdad. Denne dagen gjennomførte de amerikanske styrkene det som blir benevnt som *Thunder Runs*. Hensikten med det første var å vise de irakiske styrkene at amerikanerne hadde muligheten til å true hovedstaden, i tillegg til at man ville teste forsvaret av Bagdad. Den 7. april ble et nytt gjennomført, denne gangen inn i selve Bagdad og med hele 2nd

BCT. Man kom inn i byen, okkuperte Saddams palasser og ble værende gjennom natten til 8. april. Forutsetningen for dette var dog at man kunne få inn forsyninger. Motstanderen viste seg enda mer fanatisk og dyktig enn den man tidligere hadde opplevd ved An Najaf og As Samawah. Fienden var for sterk til at man kunne nytte infanteristyrker alene. Man hadde store problemer med å holde stillingene, men med en kombinasjon av pansrede kjøretøy, helikopter og flystøtte klarte man å åpne forsyningslinjen inn til styrken i Bagdad.

Parallelt rykket I MEF fram mot Bagdad fra sørøst. Mens V Corps benyttet seg av et terreng preget av ørken vest for Eufrat, måtte I MEF avdele ressurser på å patruljere veiaksene og de passerte stedene der irregulære styrker fortsatt opererte. 3. april hadde likevel to tredjedeler av divisjonen kommet over Tigris. Den 4. april møtte de flere hundre Fedayeen i noe som omtales som et stort slakt og man nærmet seg Bagdads østre forsteder den 6. april. Tidlig den 9. april vurderte I MEF å sende inn *Thunder Runs* tilsvarende det V Corps hadde gjort, men dette viste seg ikke å være nødvendig. Marineinfanteristyrkene kunne i prinsippet rykke uhindret inn i Bagdad.

Britene i Basra

I Basra fortsatte britene med sin innrigningsoperasjon med stadige nålestikk mot elementer fra Bath-partiet og Fedayeen. De regulære styrkene ble fortløpende nedkjempet når de kom i stridskontakt. Samtidig pågikk en stor informasjonsoperasjon der hensikten var å vinne Basras innbyggers *Hearts and Minds*. I begynnelsen av april kom det stadig flere indikasjoner på at innbyggerne begynte å tro på koalisjonens budskap. Den 6. april angrep britene inn i selve byen fra tre retninger. Britene hadde opprinnelig til hensikt å gå inn i byen og deretter trekke seg tilbake, men de ble værende inne i byen. Det pågikk harde kamper, men etter hvert ble det klart at Bath-styret i Basra hadde mistet sin maktbase. Samtidig startet også plyndring og selvjustis i Basra, om enn i mindre omfang enn i Bagdad.

Operasjonene i Nord-Irak

I det nordlige Irak, i det kurdiske området mot grensen til Tyrkia og Iran, ble 10th Special Forces Group benyttet for å støtte to forskjellige kurdiske militser (KDP og PUK) også kalt for Peshmerga-geriljaen. De amerikanske styrkene skulle angripe styrker fra gruppen Ansar al-Islam og deretter assistere de kurdiske militære styrkene i angrepet mot de irakiske styrkene langs *The Green Line* (en linje som skilte irakisk og kurdisk-kontrollert område). I tillegg skulle oljefeltene nord i Irak sikres samt at målet også var å stabilisere situasjonen i byene Kirkuk og Mosul. Operasjonen sammen med Peshmerga geriljaen startet den 27. mars og var over forholdsvis raskt. Deretter startet operasjonen med å konfrontere de regulære irakiske styrkene. Metoden som ble anvendt var at de amerikanske styrkene bidro med flyleverte presisjonsvåpen og nærstøtte fra AC-130, som støtte for den fremrykkende kurdiske militsen. I tillegg ble 173rd Airborne Brigade deployert til området som forsterkning. Byene Kirkuk og Mosul ble tatt og oljefeltene sikret. To dager etter Bagdads fall kunne man rykke inn til utkanten av Mosul. Det irakiske forsvaret av *The Green Line* hadde kollapset gjennom kombinasjonen av lokal milits, støttet av ildkraft fra koalisjonen. Selv om Bathistene hadde flyktet så betydde dette ikke at tilhengere til regimet og folk i Saddams fødeby og region hadde overgitt kampen mot koalisjonen.

Luftkampanjen

Å beskrive luftkampanjen som en egen del av felttoget er i utgangspunktet vanskelig. Det som kjennetegnet krigen var nemlig at bakke og luftkampanjen gikk parallelt. Luftkampanjen startet selve krigen gjennom det forserte anslaget basert på etterretninger

om at deler av den irakiske toppledelsen skulle møtes i en bygning i Bagdad den 20. mars. Problemstillingen med etterretninger om den irakiske strategiske ledelse, samt vurderingen av effektene av våpeninnsatsene var et problem gjennom hele luftkampanjen. Det som kanskje kjennetegner luftkampanjen framfor noe annet er den høye andelen av presisjonsvåpen som ble avfyrt mot mål fra strategisk til taktisk betydning. Det er blitt hevdet at koalisjonen fløy ca 36275 *sorties*, et gjennomsnitt på 1576 hver dag. Av disse var 14050 *strike sorties*, der majoriteten innebar bruk av forskjellige presisjonsvåpen. Nesten 65 prosent av våpnene som luftstridskreftene benyttet var av denne typen. Det første døgnet ble det avfyrt ca 600 kryssermissiler og gjennomført over 1500 *missions*. Den 4. april var 85 prosent av koalisjonens luftkampanje på å ødelegge irakiske bakkestyrker, spesielt Medina, Bagdad og Hammurabi divisjonene i den republikanske garden ned til en estimert kampkraft på mellom 18 og 44 prosent.⁸²

Den 13. april annonserte den operative sjefen General Franks at ingen byer i Irak var under det irakiske regimets kontroll, dette betydde imidlertid ikke at det ikke fortsatt pågikk kamper og man hadde heller ikke funnet masseødeleggelsesvåpen. Regimet til Saddam hadde derimot opphørt å fungere, i stedet fortsatte tilhengere av regimet en annen form for motstand. Fasen som fulgte, og som fortsatt pågår over to år etterpå, kan beskrives som at krigen ikke hadde en definitiv avslutning, selv om President Bush erklærte at *Major Combat Operations* var over den 1. mai.

*Like the Afghan War, the Iraq War had no clean ending. Although President Bush declared the fighting was over in a speech on May 1, no senior official in Iraq regime surrendered.*⁸³

I den neste delen av fallstudien vil de tre indikatorene på en effektsbasert operasjon nyttes i forhold til beskrivningen av deler av operasjonen.

4.4 Koblingen strategi til handling

Joshua Ho skriver i studien *The Advent of a New Way of War: Theory and Practice of Effects Based Operations* at den politiske målsetningen til USA med krigen var å endre regimet i Irak, fjerne masseødeleggelsesvåpen (MØV) og å ta tilfange terrorister i Irak. Dette ble av Tommy Franks omdannet til åtte operative mål. Disse målene ble omsatt til oppdrag for komponentkommandoene, som igjen omformet dem til taktiske planer og mål.⁸⁴ Dette samsvarer dermed med de mål som ble kunngjort for operasjonen fra det strategiske nivået.

I britenes operasjon i sør kan man se handlinger som ble utført rettet direkte mot samtlige av de operative målene, og derigjennom den strategiske målsetningen. Eksempel på dette er operasjonene i Basra for å innhente etterretninger om Bath-partiledere og motstandsgrupper, bruken av skarpskyttere for å drepe nøkkelmotstandere, progresjonen i innrigningsoperasjonen for til slutt å overta Basra og britenes signal til befolkningen om å bli værende etter at Basra falt. Samtidig som man sikret oljefeltene, startet letingen etter MØV, arbeidet med å få inn humanitær hjelp og forbedring av vannanlegg samt annen infrastruktur.

I forbindelse med luftkrigen er det derimot vanskeligere å se den direkte koblingen selv om enkelte hevder at luftkrigen, i tillegg til å skulle være preget av *shock and awe*, også var et

⁸² Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 177.

⁸³ Anthony H. Cordesman, *The Iraq War* (Washington: Center for Strategic and International Studies, 2003), s. 144-145.

⁸⁴ Joshua Ho, *The Advent of a New Way of War: Theory and Practice of Effects Based Operations* (Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies, Dec 2003), s. 6.

eksempel på en effektsbasert operasjon.⁸⁵ Over 500 høyverdige mål (*High Valuable Targets*) i Bagdad sentrum var ikke tilgjengelige for luftangrep. Noen av disse målene var tatt ut av mållisten fordi man var overbevist om at et massivt angrep ville føre til en umiddelbar kollaps av regimet.⁸⁶

4.5 Angrep på viljen – motstanderen som et komplekst tilpasningsdyktig system

Fronten i nord ble åpnet av 10th Special Forces Group. De skulle danne et partnerskap med den kurdiske motstandsbevegelsen. Murray og Scales beskriver dette som å koordinere eller påvirke handlingene til nesten 80000 soldater fra tre land og fra alle komponenter. I oppdraget til 10th Group lå blant annet oppgaven med å angripe Ansar al-Islams tilholdssteder langs den iranske grensen. Denne operasjonen fikk navnet *Operation Viking Hammer*. Denne operasjonen skulle nyttes som et middel for å demonstrere den overveldende amerikanske teknologien for de kurdiske Peshmergaene. Men det var også like viktig å vise den høye graden av besluttsomhet som USA hadde overfor situasjon og amerikanernes villighet til å gjennomføre støtte.⁸⁷

Resultatet av denne operasjonen overbeviste kurderne om at de hadde valgt den vinnende siden, og de benyttet ivrig alle muligheter til å utnytte denne støtten i fortsettelsen av kampanjen. Amerikanerne måtte samtidig balansere og vekte støtten i forhold til den tyrkiske nervøsiteten i området.⁸⁸ Samtidig som man ville endre adferden til en av partene gjennom å tillate amerikanske styrker transitt via Tyrkia, ønsket man at en tredje part (Israel) ikke skulle intervensjonere, men fortsette sin eksisterende adferd.

Under fremrykningen mot Bagdad ble man på den vestre flanken til V Corps møtt av en motstander man ikke hadde regnet med for første gang. Brohodet over Eufrat ved An Nasiriyah ble forsvart av fanatiske opprørere (Fedayeen) side om side med regulære hærstyrker.⁸⁹ Dette kom til å prege resten av operasjonen fram til erklæringen om at kampoperasjonene var over, og også inn i den kommende stabiliseringsfasen som fortsatt pågår i Irak i dag. I front av 3rd Infantry Division møtte styrkene i 7th Cavalry små tilsynelatende uorganiserte bander som besto av en blanding av Bath- tilhengere, Fedayeen og andre irregulære styrker fra flere nasjonaliteter nær As Samawah. Amerikansk etterretning var klar over deres tilstedeværelse i operasjonsområdet, men man forventet ikke at de skulle kjempe utenfor byer og tettsteder, og til og med angripe amerikanske konvoier i ørkenen.⁹⁰ I fremrykningen mot As Samawah ble disse angrepene fra Fedayeen intensivert i antall og intensitet. Motstanderen opptrådte både i uniform, og med en blanding av uniformer og sivile klær der de blandet seg med sivilbefolkningen. Beskyttede objekt i henhold til krigens folkerett som skoler, moskeer, sykehus og kulturelle steder ble benyttet til hovedkvarter, forsyningsområder, ammunisjonslager og ildstillinger.

Den 28. mars kommenterte man under den daglige USCENTCOM briefen uttalelsen til General Wallace (sjef for V Corps) om at den fienden de amerikanske styrkene møtte var

⁸⁵ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 95. Boyne hevder blant annet at JSTAR systemet muliggjorde at man kunne fokusere på irakiske mål under forflytning, i stedet for å sprengte broer, som et briljant eksempel på EBO. En annen som innehar et lignende syn er Anthony H. Cordsman. Han benevner luftstridskreftenes operasjoner blant annet som *Effects-Based Bombing*.

⁸⁶ Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 167.

⁸⁷ Ibid, s. 190.

⁸⁸ Ibid, s. 192.

⁸⁹ Ibid, s. 101.

⁹⁰ Ibid, s. 102.

noe annerledes enn den man hadde gjennomført krigsspill mot.⁹¹ Dette ble av noen tatt som et signal på at koalisjonen hadde undervurdert motstanderen. I boken *Thunder Run* gjengir David Zucchini følgende tanker om motstanderen fra soldater i frontlinjen på veien mot Bagdad:

*It's all a big trap. They really do have a plan. They're just luring us in with these haphazard, disjointed tactics. Sometime soon, they're going to get organized and attack us with some serious tactics.*⁹²

U.S. Marines benyttet seg av *Human Exploitation Teams* for å komme i kontakt med sivilbefolkningen under framrykningen mot Bagdad. I tillegg benyttet man seg av høytalere montert på kjøretøy med budskap til befolkningen på arabisk:

*We have come to remove the evil regime of Saddam. That is our only purpose. We will remove the regime, then we are going to leave.*⁹³

I gjennomføringen av det første *Thunder Run* inn mot Bagdad beskrives det i boken *The Iraq War* at sjef for 2 BCT i 3rd Inf Division oberst Perkins, følte at motstanderen i felttoget mot Bagdad var nær kulminasjonspunktet. Om kvelden den 6. april syntes det likevel som om at målet om at motstanderen skulle legge ned sine våpen var utenfor rekkevidde. Det virket som om motstanderen rett og slett nektet å erkjenne at kampen var over, men hadde en uforståelig vilje til å fortsette.⁹⁴ Samtidig holdt den irakiske informasjonsministeren pressekonferanse for den internasjonale pressen der han proklamerte at amerikanerne hadde tatt store tap. Perkins mente at den sikreste måten å overbevise alle om den faktiske situasjonen, var å rykke inn i Bagdad sentrum å bli værende der gjennom natten. Til tross for meget harde kamper, spesielt i tilknytning til tre av hovedveikryssene fra flyplassen og inn til sentrum, ble operasjonen vellykket. Etter dette opplevde man kun spredte angrep fra Fedayeen i og rundt Bagdad.⁹⁵

I jakten på tyngdepunktet Saddam Hussein og hans nærmeste kan man også spore ønsket å finne måter å endre partenes eller motstanderens adferd. Etter tips fra en lokal iraker ble det iverksatt en operasjon mot en bygning i Mosul den 21. juli. Saddams sønner Qusay og Uday var målet og også blant de som ble drept i angrepet. Murray og Scales beskriver konsekvensene av dette som at man fra koalisjonens side gikk inn i en ny fase av krigen. Selv om Bagdad falt i april var fortsatt ikke regimet uten påvirkning. Det irakiske folks holdninger og vilje til fortsatt å sette seg opp mot invasjonsstyrkene ble i mindre påvirket av den amerikanske styrkedemonstrasjonen, enn av følelsen av sikkerhet på gatene, arbeid, elektrisitet og vann.⁹⁶

*If Americans wish to gain political results from their military actions in the future, they must pay particular attention to how their low-tech enemies define victory and defeat. That calculus may prove very different from their own. This is already becoming evident in Iraq.*⁹⁷

Den hurtige fremrykningen til Bagdad, kombinert med et forholdsvis lite antall styrker på bakken ble dermed en av koalisjonens akilleshæler når Bagdad var falt. Todd S Purdum fra

⁹¹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 112.

⁹² David Zucchini, *Thunder Run* (New York: Atlantic Monthly Press, 2004), s. 34.

⁹³ Bing West og Ray L. Smith, *The March Up* (New York: Bantam Dell, 2003), s. 91.

⁹⁴ Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 211.

⁹⁵ Ibid, s. 218.

⁹⁶ Ibid, s. 237.

⁹⁷ Ibid, s. 241.

The New York Times skriver om dette i boken *A Time of our Choosing*, der begrepet *catastrophic success* blir benyttet for å beskrive den situasjonen som oppsto i maktvakuemet med blant annet plyndring og hærværk som resultat.⁹⁸

*For all the talk of effects-based operations and operational net assessment, the failure to understand the enemy where he lives-his culture, his values, his political system- quickly leads up a dark path where any assumption will do.*⁹⁹

Sjefen for I MEFs 1st Marine Division, generalmajor Mattis, forsøkte i henhold til Murray og Scales å forstå den motstanderen han konfronterte, men opplevde en sterk frustrasjon.¹⁰⁰ Styrken fra U.S. Marines trodde at den relativt Shia-dominerte befolkningen ville ønske koalisjonen velkommen som frigjørere. Man hadde ikke forstått den dype frykten som Bath-regimet hadde overfor den Shia-muslimske befolkningen. Verken CENTCOMs og I MEFs etterretninger hadde klart for seg det store antallet Fedayeen (inkludert syrere, palestinere, egyptere, tsjetsjenere), som sammen med enheter fra Iraks 11 Infanteri divisjon og lokale Bath-tilhengere tok opp kampen for å forsvare an Nasiriyah.¹⁰¹

Den oppfatning man hadde om motstanderen i den britiske kontingenten i koalisjonen var tilsvarende i starten av kampanjen. I tillegg til at man ble overrasket over hvor uforberedt de regulære irakiske stridskreftene faktisk var til å ta opp kampen, var man ikke klar over dybden av den kontroll og grad av makt som Bath-partiet faktisk hadde overfor befolkningen. I tillegg hadde man ikke forutsett den graden av fanatisme som preget de irregulære styrkene. Selv om motstanderne i Basra regionen ikke kunne vise til særlig gode militære ferdigheter, og at flesteparten av dem var dårlig trent for strid utgjorde de likevel et middel for Bath-partiet til å utøve makt og derigjennom kontrollere sivilbefolkningen. I tillegg forårsaket de vesentlig hodebry for de britiske styrkene med sine sporadiske angrep i bakre områder og mot flere forsyningskolonner til og fra Kuwait.¹⁰²

Bath-partiets leder for de militære og politistyrkene i Basra var Ali Hassan al-Majid, også kalt for *Chemical Ali*, og kjent for sin brutalitet og hans rolle som ansvarlig for massakren på kurere i Nord Irak i 1988. Murray og Scales hevder i sin bok *The Iraq War*, at al-Majid hadde som politisk og militært mål å holde kontroll over Basras befolkning så lenge som mulig, og å trekke de britiske styrkene inn i strid i Basras bebyggelse. Britene på sin side nektet å bli dratt inn i strider i Basra før de selv var klar til det.¹⁰³ Først den 27. – 28. mars følte britene det riktig å infiltrere spesialstyrker og skarpskyttere inn i byen sammen med små stridsgrupper oppsatt på pansrede kampkjøretøy. Gjennom mindre raid angrep britene utvalgte deler av byen. Målet med dette operasjonsmønsteret var først og fremst psykologisk overfor motstanderen, men også Basras innbyggere gjennom å varsle folk lojale til Bath-partiet samt Fedayeen om at de ikke kunne unnsnippe eller gjemme seg.

4.6 Sivile maktmidler i tillegg til militære

*In theory, diplomatic and economic pressure under an umbrella of military threat might cause Saddam to disarm. By this logic, war was merely one of several options.*¹⁰⁴

Dette sitatet viser om ikke annet at sjefen for felttoget var bevisst forholdet med at den militære makten han hadde kun var en del av helheten for å få Saddam til å etterfølge de

⁹⁸ Todd S. Purdum, *A Time of our Choosing* (New York: Times Books, 2003), s. 228.

⁹⁹ Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 182.

¹⁰⁰ Ibid, s. 117.

¹⁰¹ Ibid, s. 119.

¹⁰² Ibid, s. 138.

¹⁰³ Ibid, s. 147.

¹⁰⁴ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004), s. 338.

resolusjoner i FN som krevde at Irak skulle oppgi ambisjonen om masseødeleggelsesvåpen. Informasjonsoperasjoner en av operasjonslinjene i OPLAN 1003 V. Totalt ble ca 31 millioner løpesedler sluppet fra fly siden G-day (*Ground-day*) den 20. mars. Under *Operation Northern / Southern Shield* ble det fra oktober 2002 sluppet over 50 millioner løpesedler over Irak med forskjellig budskap.¹⁰⁵

I begynnelsen av april hadde britene fortsatt ikke kontroll over Basra, men man hadde imidlertid på bakgrunn av etterretninger fått en god situasjonsforståelse i forhold til når motstanderen ikke lenger kunne forsvare seg mot den britiske styrken. Britene hadde som mål å nedkjempe eller ta til fange Bath-partiets medlemmer i og rundt Basra, for på denne måten med den nødvendige legitimitet, kunne nærme seg den Shia-muslimske delen av befolkningen. Hovedbudskapet var: *Vi vil ikke forlate dere denne gangen. Stol på oss og vær tålmodige.*¹⁰⁶ Kombinasjonen av informasjonsoperasjonen, og det faktum at innbyggerne så de britiske stridskjøretøyenes i og rundt Basra dag etter dag, førte etter hvert til at flere innbyggere ble villige til å peke ut hvor Fedayeen og Bath aktivister oppholdt seg og hvor våpenlagre var lokalisert.¹⁰⁷ Samtidig som koalisjonen forsøkte en storstilt informasjonsoperasjon, fortsatte det irakiske regimet å spre sin egen propaganda. Denne informasjonsoperasjonen pågikk helt fram de amerikanske styrkene sto i utkanten av Bagdad.¹⁰⁸ Beslutningen om ikke å fjerne den irakiske fjernsyns- og radiokringkastingen av luften, ble en hovedfaktor som motvirket effekten av koalisjonens psykologiske krigføring i henhold til Walter J. Boyne i boken *Operation Iraqi Freedom*.¹⁰⁹

Koalisjonens luftstridskrefter droppet løpesedler til forskjellige målgrupper, ikke bare til sivilbefolkningen. I opptakten til invasjonen ble løpesedler droppet over irakiske tropper med detaljert budskap om hvordan de kunne unngå å bli rammet gjennom å kapitulere. Hensikten med dette var å minimere tap av irakiske soldaters liv.¹¹⁰

*Mr President...I have personal contacts with many of these leaders, and Secretaries Rumsfeld and Powell have close relationships with others. Diplomacy will be an essential line of operations.*¹¹¹

I planleggingen forut for operasjonen ble det bedrevet diplomati på mange nivå fra amerikansk hold. På det politiske og strategiske nivå er dette normalt, men også den militære lederen for felttoget Tommy Franks, med sin politiske rådgiver, utøvet diplomati i samråd med sine overordnede og den politiske ledelse. Gjennom mange reiser til militære ledere og statsoverhoder i de land som lå under General Franks og CENTCOM's ansvarsområde ble de diplomatiske kanaler benyttet.

En av de fem frontene i operasjonsplanen innebar et angrep fra Tyrkia og inn i det nordlige Irak med 4th Infantry Division. Selv om det i begynnelsen av mars var klart at det tyrkiske parlamentet hadde stemt i mot dette, fortsatte Franks med forhandlinger med tyrkerne, selv om det var liten sjanse for at beslutningen ville bli reversert.¹¹² Det at man ikke overførte

¹⁰⁵ Anthony H. Cordesman, *The Iraq War* (Washington: Center for Strategic and International Studies, 2003), s. 121.

¹⁰⁶ Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 150.

¹⁰⁷ Ibid, s. 150.

¹⁰⁸ Ibid, s. 168.

¹⁰⁹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 93.

¹¹⁰ Anthony H. Cordesman, *The Iraq War* (Washington: Center for Strategic and International Studies, 2003), s. 61.

¹¹¹ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004), s. 353.

¹¹² Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 186.

styrkene på et tidligere stadium til den Persiske Golf for å kunne delta i invasjonen tidligere, ble av Franks forklart med at det var en del av den villedning som man gjennomførte mot Saddam. Usikkerhetsmomentet med den nordlige fronten gjorde at irakerne bandt regulære styrker til det kurdiske området, for å kunne forsvare Bagdad mot en eventuell invasjon fra nord. Walter J. Boyne beskriver i boken *Operation Iraqi Freedom* et eksempel på hvordan politikk, diplomati og økonomi var en faktor i planleggingen av krigen når man den 2. mars opplevde at det tyrkiske parlamentet nektet adgang for amerikanske styrker i å benyttes seg av territoriet.

*There was little to be done except to withdraw the huge multibillion-dollar aid package that had been the deal sweetener and ultimately move 4th Infantry (Mechanized) Division around to Kuwait and seek alternatives to a "northern front".*¹¹³

Elementer av politikk og diplomati inngikk også i et av de militære oppdrag i nord. Sjefen for koalisjonens nordlige front skulle med sine spesialstyrker gi råd, støtte og operere sammen med to militsgrupperinger. *The Kurdish Democratic Party* (KDP) bestående av ca 45 000 mann og *Party for a Unified Kurdistan* (PUK) med 20 000 mann. Murray og Scales beskriver dette som politikk og diplomati med bruk av militære styrker som en del av en fellesoperasjon. Oberst Cleveland, som sjef for 10th Mountain, måtte kombinere koalisjonens overveldende styrke i form av ildkraft fra luftstridskreftene, med sine evner til overtalelse, listighet, bruk av diplomati og penger for å nå målet.

En annen dimensjon i forhold til hvilke virkemidler man nyttet i tillegg til diplomati, informasjon, militære og økonomiske virkemidler er støtten til de sivile. Parallelt med stridshandlingene pågikk det også en kamp om å få inn humanitær hjelp til befolkningen. Den eneste muligheten til å få inn den mengde som ble vurdert som nødvendig, var havnen i Umm Qasr. Denne var imidlertid minelagt, noe som medførte at det tok tid å få inn den humanitære hjelpen, samt utstyr for å reparere vannledninger og annen viktig infrastruktur. I en USCENTCOM briefing 5. april vektlegges denne parallelle fokusen på humanitær hjelp, i tillegg til de pågående kampoperasjonene og fremrykningen mot Bagdad.¹¹⁴

5 Resultat

5.1 Innledning

Hva betyr så det utvalg av hendelser i planleggingen og gjennomføringen av *Operation Iraqi Freedom* som er beskrevet i fallstudien? Ut i fra kildematerialet er det nok en gang viktig å påpeke at litteraturen er lest ut i fra forholdet med å se om noen av de valgte indikatorene på en effektbasert operasjon kan spores i tekstene.

5.2 Analyse og tolkning – koblingen strategi til handling

Kan man se sporbarhet mellom de politiske mål koalisjonen hadde og de handlinger som ble utført på det operative og taktiske nivå for å nå disse?

5.2.1 Analyse og tolkning

Ut i fra litteraturstudiet kan man se denne sporbarheten i prosessen med hvordan operasjonsplanen ble tatt fram. Dette beskrives gjennom de uttallige møter mellom den operative sjefen Tommy Franks og det strategiske og politiske nivå. De åtte operative målene ble utledet og direkte koblet til det politiske målet. I mine studier har jeg derimot ikke hatt tilgang til hvordan de taktiske sjefene planla og ga oppdrag til sine underavdelinger, og dermed hvordan sporbarheten ble ivarettatt på dette nivået. Det er

¹¹³ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 41.

¹¹⁴ Anthony H. Cordesman, *The Iraq War* (Washington: Center for Strategic and International Studies, 2003), s. 99.

likevel mulig å spore flere av handlingene som koalisjonen utførte med forskjellig maktmidler fra den enkelte handling og opp til selve målet med operasjonen. Britenes operasjon i sør synes som om at man hadde et bevisst forholdningssett til hvem, hva, når og hvor man skulle benytte forskjellige virkemiddel koblet til den ønskede sluttsituasjonen.

Et annet forhold er motivene med bruken av luftmakten. Man ønsket ikke å bekjempe alle høyverdige mål i Bagdad. Et massivt angrep kunne føre til en umiddelbar kollaps av regimet, men en *catastrophic success* som resultat. Dette ville dermed kunne være kontraproduktivt, før koalisjonen hadde nok bakkestyrker til å kunne gjennomføre den planlagte overgangen til stabiliseringsfasen av operasjonen. Flere forfattere peker på at den hurtige framrykningen bidro til at irakerne ikke klarte å ta opp kampen i sentrum av Bagdad. Samtidig fikk den hurtige fremrykningen en annen effekt fordi styrkene ikke var dimensjonert for det som man kanskje på forhånd burde ha kunnet forutse, nemlig et fortsatt opprør i deler av Irak med omfattende plyndring som følge av regimets fall og maktvakuum.

Effekten i andre grad etter et angrep med luftstridskrefter gjør det vanskelig å kunne spore en et luftangrep direkte til den politiske målsetningen. Hvordan kan man kunne evaluere effekter i andre grad av en bombing av noen kjøretøyer, som samtidig fører til at 200 soldater fra republikanergarden tar av seg uniformen og blander seg med sivilbefolkningen eller opprørstyrker?¹¹⁵ Samtidig kan man gjennom den forserte iverksettingen av krigen den 20. mars tolke at man gjennom en enkelt innsats med to F-117 fly, håpet å kunne bidra til at et av de politiske hovedmål med operasjonen ble oppnådd, nemlig elimineringen av Saddam Hussein.

Det kan synes som om man hadde basert operasjonsplanen på en urealistisk bedømming, eller et feilaktig syn på motstanderen og partene, i forhold til hvilke effekter man ville oppnå for å nå de politiske målene med operasjonen. Koblingen mellom strategien og de militære handlingene er sporbar fra det operative til det strategiske nivå, men vanskeligere å spore på det taktiske nivå.

5.2.2 Delkonklusjon

De stridstekniske og taktiske oppdrag vil i møtet med en væpnet regulær eller irregulær motstander være den samme som tidligere, bekjempe eller selv bli nedkjempet. Forskjellen ligger kanskje i vissheten om hva man er en del av, hva som er det endelige målet. Koblingen av handlinger til strategien eller målet er sporbar fra det operative til det strategiske nivå, men vanskeligere å spore på det taktiske nivå.

5.3 Analyse og tolkning – angrep på viljen - motstanderen som et komplekst tilpassningsdyktig system

I hvilken grad ble det lagt vekt på i planfasen, eller under gjennomføringen, at målet med operasjonen var å angripe motstanderens vilje og dermed påvirke deres adferd? Hvordan så man egentlig på motstanderen?

5.3.1 Analyse og tolkning

Man kan si at enhver plan der militære styrker benyttes har en målsetning om å påtvinge en annen part ens vilje, gjennom militær makt å tvinge ham til gjøre noe han ellers ikke ville ha gjort. Dette betyr ikke det samme som at man har som målsetning eller ambisjon å oppnå en varig adferdsendring. Ett av hovedmålene med planen for OIF var å fjerne det sittende regimet. I møtet med en annen kultur, med en nær historie til regimets angrep mot de kurdiske byene i nord og maktebruken mot det gryende opprøret i Basra-regionen,

¹¹⁵ Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 175.

kunne man kanskje tenke seg at adferdsendring ville bli en vanskelig oppgave. *Operation Iraqi Freedom* ble av amerikanerne fremstilt som en operasjon mot selve regimet, og ikke de irakiske innbyggere i allmennhet. Man hadde under OIF fra koalisjonens side forventet seg at felttoget ville få støtte av den lokale befolkning under framrykningen mot Bagdad, og man hadde heller ikke regnet med den massive motstanden fra irregulære og fanatiske styrker. Sett i forhold til dette var kampanjen ikke vellykket, selv om man faktisk sto med styrker i Bagdad etter drøye tre uker fra tidspunktet man iverksatte framrykningen.

Et eksempel på at man forsto, og dermed gjennomførte militære operasjoner for å bidra til en mer eller mindre varig adferdsendring hos partene, var *Operation Viking Hammer* i det nordlige Irak. Denne operasjonen ble nyttet som et middel for å demonstrere for den kurdiske Peshmerga militsen at amerikanerne kunne og ville støtte dem i deres kamp. Samtidig forsøkte man på det operative nivå, med støtte av politisk press, å endre avslaget fra Tyrkia om transitt av en divisjon. I tillegg var det viktig for Franks å hindre at Israel ble dratt inn i konflikten, men fortsatte sin adferd. Derfor ble det blant annet iverksatt defensive og offensive tiltak mot våpensystemer av typen langrekkeviddige missiler avfyrt fra det som ble kalt *The Scud Basket* i Iraks vestlige ørkenområder.

I angrepet på Basra fikk man etter hvert stadig flere indikasjoner på at den Shia dominerte befolkningen endret syn på britene fra en invasjonsstyrke til frigjørere. Et økende antall informanter kontaktet de britiske styrkene i deres kamp med å få fjernet nøkkelpersoner i det sittende Bath- regimet i byen. Det samme forholdet er imidlertid ikke like tydelig i mitt litteraturutvalg og beskrivelsen av operasjonene mot Bagdad og i de sunnimuslimske områdene. Frykten for Saddam og hans sønner satt fortsatt sterkt i befolkningen, og selv om noen tilsynelatende så på amerikanernes invasjon som noe positivt, beskrives det at majoriteten av irakere var av den oppfatning at amerikanerne urettmessig invaderte landet og dermed snarest burde trekke ut sine styrker.

Noen virkemidler, eller kanskje grunnleggende forutsetninger for å få folk til å endre adferd, beskrives i litteraturen som at de basale behov blir ivaretatt som sikkerhet, mat, vann, elektrisitet og arbeid. Dette arbeidet var ikke planlagt med den samme intensitet, kraft og ressurser som fasene av operasjonen fram til regimets fall.

Det direkte angrep på viljen, målt gjennom observasjonen av irakernes adferd, henger også sammen med det synet på motstanderen som koalisjonen hadde i planleggingen og den innledende delen av gjennomføringen. De forsøkene man gjorde på å slå ut Saddams offensive kapasiteter og hans maktbase, kan tolkes som om at man var bevisst på at det handlet om å gå mot Saddams vilje til å fortsette den i utgangspunktet håpløse motstanden. Ut i fra fallstudien kan man tolke at operasjonen ikke var en operasjon rettet mot et direkte angrep på viljen hos de øvrige deler av den irakiske befolkning.

Kan man så se spor etter tankegangen om at partene og motstanderen ble vurdert eller sett på som et komplekst og tilpasningsdyktig system?

*The failure to estimate the value of the Fedayeen Saddam to Iraqi resistance stems from a generic American and a particular military problem. The nation and its armed forces have not received the training necessary to understand the Arab/ Islamic mentality at almost any level, and most particularly at the level of the radical Muslim.*¹¹⁶

Det første *Thunder Run* som Task Force 1-64 i 2 Brigade Combat Team gjennomførte den 5. april gikk forholdsvis enkelt og uten at man møtte stor motstand. Dette førte til at men den påfølgende dagen iverksatte et nytt og mer kraftfullt *Thunder Run* med hele 2 BCT fra

¹¹⁶ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 83.

Bagdad International Airport og inn i byen fra vest. Motstanderen som dagen før hadde blitt overrasket opererte nå på en annen måte. Dette beskrives med ord som at motstanderen kjempet mer intelligent og med en større overbevisning. Både fysiske hinder og overfall var forberedt og de irregulære troppene man kom i stridskontakt med, var langt bedre trent enn noen av de styrkene man tidligere hadde kjempet mot ved An Najaf og As Samawah.¹¹⁷

I ettertid kunne amerikanerne konstatere at flesteparten av den angripende Fedayeen besto av syriske jihadister som hadde kommet til Irak for å ta med seg så mange amerikanere i graven som mulig. Motstanderne benyttet seg av lette våpen, men avfyrte dem både direkte og indirekte (for eksempel med RPG 7 som bombekaster!). Motstanden var for kraftig til at de amerikanske mekaniserte infanteristyrkene kunne holde dem unna og alle soldater involvert i operasjonen måtte delta i ildstriden.¹¹⁸ I tillegg tok de irregulære styrkene ikke opp kampen i sentrum av Bagdad som amerikanerne hadde forventet seg, men ved rundkjøringer og trafikkmaskinene langs veien fra flyplassen og inn mot byen.

Britenes benyttet et noe annerledes operasjonskonsept i Basra, og dermed kan situasjonen ikke uten videre overføres eller sammenlignes med den situasjonen amerikanerne opplevde i Bagdad eller Tikrit i Nord-Irak. Samtidig kan det være verdt å merke seg det som synes som en forskjell synet på og forståelse og tilnærmingen til motstanderen. Britene benyttet menneskelig etterretning i det urbane miljøet, hadde investert mye tid i å etablere et nettverk i Basra, som dermed kunne gi etterretninger og bidra til å bedre forstå hvordan motstanderen opererte. På denne måten kunne man velge å benytte differensierte virkemidler, samt en følelse for når regimet i Basra sto nær en kollaps.

Et annet aspekt på amerikanernes initiale syn på motstanderen kan spores til den før omtalte frasen *shock and awe*. Murray og Scales hevder at dersom man hadde den tro at et luftangrep ville kunne føre til regimets kollaps, så viser dette et aspekt ved, eller en indikasjon på USAs grad av forståelse for hvordan et tyrannstyrt samfunn fungerer.¹¹⁹ Forfatterne hevder videre at etterretninger samlet av mennesker (HUMINT), med deres evne til å forstå og videreformidle lokale dialekter, skikker og kultur, er et svakt ledd i Amerikas forsøk på å forstå naturen og kapasiteten hos motstanderen.

5.3.2 Delkonklusjon

Man kan si at det i planlegging og gjennomføring av operasjonen lå et mål om å angripe Saddams vilje til å yte motstand, og gjennom dette oppnå en adferdsendring hos motstanderen. I koalisjonens syn på motstanderen kommer det forholdsvis klart fram at det ikke lå en grunnleggende tankegang bak operasjonsplanleggingen at motstanderen besto av et komplekst tilpasningsdyktig system. Dette ble da også klart når man studerer reaksjonene på motstanderens opptreden som koalisjonen erfarte under den innledende delen av invasjonen. Man var også overrasket over graden av fanatisme blant de irregulære styrkene og at langt færre regulære styrker ble tatt til fange enn forventet, og i stedet deserterte eller blandet seg med de sivile. Lokalt kan man likevel spore unntak der styrker fra U.S. Marines på den østre framrykningsaksen, og britene i sør, etter hvert fikk en større forståelse for hvordan motstanderen opererte og var organisert. Dette forhindret ikke at man klarte å forutse og hindre graden av plyndring når regimet var i ferd med å kollapse.

5.4 Analyse og tolkning - sivile maktmidler i tillegg til militære

Ble sivile maktmidler i tillegg til differensierte midler benyttet?

¹¹⁷ Williamson Murray and Robert H. Scales jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003), s. 215.

¹¹⁸ Ibid, s. 215-216.

¹¹⁹ Ibid, s. 167.

*..one of the key lessons of the war is that the United States and Britain failed to conduct a successful political, diplomatic, and psychological campaign at the tactical, strategic, and grand strategic level.*¹²⁰

5.4.1 Analyse og tolkning

Påstanden ovenfor fra Anthony Cordesman bør ikke stå uimotsagt når det gjelder spørsmålet om planen og gjennomføringen av operasjonen inneholdt elementer av en effektsbasert tankegang i forhold til bruk av ulike og differensierte maktmidler. Diplomati hadde en rolle i Tommy Franks plan, samt i de innledende delene av operasjonen. Det er derimot vanskeligere å se de politiske og diplomatiske virkemidlene i fasen der man gjennomførte invasjonen med landstyrkene. På dette tidspunktet kan det se ut som at kortene var lagt og at den politiske og diplomatiske delen i hovedsak monitorerte den militære fremdriften. Men et eksempel på at det operative nivå var involvert i den politiske følsomme prosessen, var det som skjedde i forbindelse med forsøket å åpne den nordlige fronten med 4th Infantry Mechanised Division. Det samme innslaget av diplomati og bruk av økonomiske virkemidler kan man også se i hvordan spesialstyrker i nord ble nytt for å støtte den kurdiske motstandsbevegelsen.

Informasjonsoperasjoner som en av operasjonslinjene i planen er tydelig beskrevet, men representerer ikke noe nytt i forhold til EBO. Mer viktig er hvilken effekt man ønsker å oppnå med informasjon og at budskapet fører til en endring i adferd. I den massive spredningen av løpesedler, radiosendinger osv var det vanskelig å kunne måle effekten av informasjonen opp mot målsetningen. Britenes anstrenginger i sør på å ta Basra er et eksempel på dette. Informasjonsoperasjonen bidro initialt ikke til at flere gikk over på britenes side for å delta i kampene mot Bath-partiets ledere og tilhengere. Budskapet om at britene ikke ville forlate den shia-dominerte befolkningen denne gang, men at de måtte være tålmodige, må forstås i forhold til det som skjedde under slutfasen på *Desert Storm* i 1991. Kombinasjonen av informasjonsoperasjonen og det faktum at innbyggerne så de britiske stridskjøretøyenes raid inn i byen dag etter dag, førte likevel til at flere og flere ble villige til å peke ut hvor Fedayeen og Bath aktivister oppholdt seg, eller hvor det fantes lager med våpen og ammunisjon.

Effekten av disse informasjonsoperasjonene synes å ha vært størst i nord (i det kurdisk-dominerte området) og i sør (i området rundt Basra med en Shia-dominert befolkning). Her hadde man også etter en lengre periode med stor innsats klarte å bygge relasjoner, skaffe informasjon og dermed bedre forstå de komplekse sammenhengene. I det sentrale Irak (An Nasiriyah- Bagdad –Tikrit) var forholdet annerledes. Her var befolkningen dominert av Sunnimuslimer og i utgangspunktet mer lojale mot Saddam, eller at frykten for regimet satt dypere. I tillegg hadde amerikanerne ikke samme grad av menneskelige etterretninger (HUMINT) i dette området som man hadde i nord og britene i sør.

I bruken av differensierte militære maktmidler er det spesielt i luftkrigen at man kan se vekslingen mellom kinetiske og ikke-kinetiske, herunder ikke-dødelige våpen. Hele luftkampanjen var et eksempel på EBO hevder Walter J. Boyne i boken *Operation Iraqi Freedom*.¹²¹ Anthony H. Cordesman beskriver dette i boken *The Iraqi War* som *Effects-Based Bombing*.¹²² Et av hovedargumentene for bruk av presisjonsvåpen og spesielt våpen av ikke-dødelig karakter synes derimot å være at man ikke vil skape kollaterale effekter

¹²⁰ Anthony H. Cordesman, *The Iraq War* (Washington: Center for Strategic and International Studies, 2003), s. 64.

¹²¹ Walter J. Boyne, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003), s. 54.

¹²² Anthony H. Cordesman, *The Iraq War* (Washington: Center for Strategic and International Studies, 2003), s. 28-29.

(uønskede effekter) i forhold til unødige tap av spesielt sivile liv, men også skader på infrastruktur. Det var regimet og dets maktapparat med de militære styrker man ville ramme og fjerne.

Bruken av samtlige tilgjengelige virkemidler må sees i sin sammenheng og som styrkemultiplikator mot den effekten man ønsker å oppnå. Slik jeg tolker de innledende fasene av operasjonen, frem til at stabiliseringsoperasjonen var kommet i gang, var en utstrakt bruk av differensierte maktmidler sentralt i planleggingsfasen. Operasjonslinjene *information operations*, *political-military* og *civil-military* er eksempler på dette. Franks skriver om dette forholdet i biografien *American Soldier*, og refererer til den daglige kontakten mellom det operative og strategiske/ politiske nivå. Han beskriver også hvordan han i samtaler med president Ali Abdullah Saleh i Jordan, aktivt benyttet seg av hans kanaler og kontakt med det irakiske regimet. Franks fikk gjennom dette muligheten til indirekte å påvirke Saddams oppfatning om situasjonen.¹²³

Det å hevde at man mislyktes på alle nivå i forhold til de politiske, diplomatiske og psykologiske arenaer synes derfor å være å gå litt langt. Det at man ikke fikk en hendelsesutvikling man hadde som mål når man startet operasjonen, betyr likevel ikke at man ikke benyttet øvrige maktmidler i tillegg til de rent militære. Derimot kan man hevde at den effekten man var ute etter uteble, fordi man hadde trodd at motstanderen og partene ville reagere annerledes på koalisjonens hensikter enn det de faktisk gjorde.

5.4.2 Delkonklusjon

Ut i fra studiene av *Operation Iraqi Freedom* synes det klart at man på det operative nivå både planla og gjennomførte operasjonen ut i fra et syn der flere enn de rent militære virkemidlene hadde en avgjørende rolle. Klarest kommer dette til uttrykk gjennom operasjonene i nord sammen med de kurdiske geriljastyrkene og britenes operasjon i sør. Informasjonsoperasjonene hadde ingen umiddelbar effekt, men disse synes å ha fått en økende betydning utover i felttoget i de nordlige og sørlige områdene. Det er imidlertid vanskeligere å se effektene av de diplomatiske og økonomiske virkemidlene. Dette er kanskje naturlig, både i forhold til mitt litteraturvalg, men også i forhold til den følsomme graden av denne typen informasjon, spesielt i og med at operasjonen fortsatt pågår i Irak.

5.5 Oppsummering og konklusjon av Operation Iraqi Freedom

Gjennom resultatanalysen har jeg vurdert graden av indikatorenes påvirkning i planleggingen og gjennomføringen av *Operation Iraqi Freedom*.

Man kan oppsummere gjennomføringen av operasjonens tre første faser frem til stabiliseringsfasen som en militært sett vellykket operasjon. Operasjonen ble ført med en høy grad av integrering av de ulike stridskreftene i en fellesoperativ ramme. Momenter som teknologioverlegenhet og høyt framrykningstempo med kvalifiserte styrkebidrag, bidro til at man etter drøye tre uker kunne se at statuen av Saddam Hussein ble dratt ned av sin sokkel, med jublende irakere som tilskuere.

Begrepet EBO blir nevnt av flere av forfatterne, men da i termer som kan relateres til den innledende beskrivningen om forskjellige retninger. Retningen som beskriver EBO som effektivt målvalg og målbekjempelse kan synes som dominerende i så måte. Ut i fra de tre indikatorene som er benyttet i analysen bør det være en rimelig tolkning at det ikke lå et effektsbasert operasjonskonsept til grunn for OIF ut i fra min redegjørelse av begrepet. De som hevder at OIF var en effektsbasert operasjon benytter i så fall andre indikatorer, eller ser på EBO ut i fra et annet perspektiv. Klarest kommer dette til syne blant de som trekker

¹²³ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004), s. 406-407.

paralleller mellom EBO og bruken av luftmakt i rollen der presisjonsvåpen muliggjør en effektiv målbekjempelse, og at man dermed unngår unødige effekter og kollateral skade.

Tabell 4: Tabellen viser en oversikt over de funn i fallstudien som peker i retning av en effektsbasert operasjon, i forhold til indikatorene. Det er viktig å påpeke at kriteriene som ligger til grunn for bedømmingen av graden EBO ble nyttet i OIF (liten, middels eller stor), er min egen subjektive karaktersetning i forhold til min analyse og tolkning av kildene som er nyttet.

Indikator på EBO	Beskrivelse av indikatoren i Operation Iraqi Freedom	Grad av EBO i OIF
Koblingen strategi til handling.	Koblingen av handlinger til strategien eller målet er sporbar fra det operative til det strategiske nivå, men vanskeligere å spore på det taktiske nivået.	Middels grad i planleggingen. Middels grad i gjennomføringen.
Angrep på viljen for å påvirke adferd - motstanderen som et komplekst tilpasningsdyktig system	I planleggingen og gjennomføringen av operasjonen var det et mål om å angripe regimets vilje til og fortsatt yte motstand og gjennom maktanvendelse oppnå en adferdsendring hos motstanderen. Også her hadde man forventet seg å få støtte av den lokale befolkning. Det lå ikke en grunnleggende tankegang bak operasjonsplanleggingen og den innledende gjennomføringen at motstanderen besto av et komplekst tilpasningsdyktig system. Man hadde forventet seg at felttoget ville få støtte av den lokale befolkning og ikke regnet med den massive motstanden fra irregulære og fanatiske styrker.	Middels grad i planleggingen. Middels grad i gjennomføringen. Liten grad i planleggingen. Liten grad i gjennomføringen.
Sivile maktmidler i tillegg til militære.	Det operative nivå planla og gjennomførte operasjonen der flere maktmidler enn de rent militære hadde en avgjørende rolle. Vanskelig å påvise hvordan dette ble utført i praksis under gjennomføringen og effektene av de diplomatiske og økonomiske virkemidlene.	Middels grad i planleggingen? Liten grad i gjennomføringen

På den annen side kan man ikke betegne de resultat som har framkommet i analysen som enten – eller. Utnyttelsen av sivile, i tillegg til militære kinetiske og ikke-kinetiske virkemidler, er sporbare både i planleggingen og under gjennomføringen av operasjonen. Det samme gjelder for indikatoren med at man på det operative nivå og til dels på det taktiske kan se sporbarheten fra strategien til handlinger i operasjonen. Men ut i fra litteraturstudiene av operasjonen er det vanskelig å spore dette til et bevisst effektsbasert tenkesett i tråd med teorigrunnet som fantes på det tidspunkt da operasjonen ble gjennomført.

Indikatoren om at målet med maktanvendelsen var å angripe viljen direkte, og dermed påvirke partenes adferd, synes som en generell faktor ved all bruk av makt i tidligere kriger. I fallstudien finnes det eksempel på at man var bevisst dette forholdet med å fjerne regimet, uten at de handlinger man gjennomførte ledet til det ønskede eller forventede resultat. Fraværet av synet på motstanderen som et komplekst tilpasningsdyktig system kan ha bidratt til dette. Forståelsen for kulturen og de kompliserte maktforholdene, kombinert med historien i regionen og forståelse for det irakiske regimets maktbase, synes å ha vært undervurdert i forhold til den motstanderen man møtte.

For å oppsummere så kan *Operation Iraqi Freedom* ikke betraktes som en effektsbasert operasjon slik jeg har analysert begrepet. Samtidig finnes det flere faktorer som peker i retning av at man hadde nye tanker om bruken av militærmakten, men der hovedfokuset kanskje var innenfor begrepet effektivitet og ikke effekt i forhold til det effektsbaserte operasjonskonseptets teorigrunnlag.

6 Diskusjon

I dette kapittelet vil indikatorenes relevans for å beskrive kjernen i EBO bli diskutert. I tillegg vurderes graden av anvendelse av konseptet i forhold til planlegging og gjennomføring av operasjoner. Til slutt vil relevansen og noen mulige konsekvenser for militærmakten bli diskutert. For å bidra til å kunne diskutere denne relevansen vil to nye kilder bli introdusert og kommentert.

6.1 Indikatorenes betydning

Operasjonaliseringen av EBO-begrepet gjennom de indikatorene som er benyttet inneholder ikke den totale summen av hva EBO innebærer. Samtidig synes det som at det er et relevant utdrag av kildematerialet, og at de dermed kan nyttes for å beskrive begrepet. I teoribeskrivningen av EBO kommer det klart fram at det hersker forskjellig oppfatning om hva EBO dreier seg om. Er det nytt og innovativt, eller en beskrivelse av kjente forhold i operasjonskunsten i en ny innpakning? De seks beskrevne retningene er eksempel på denne bredden. Synet på hva en effektsbasert operasjon er har også kommet fram i de forskjellige forfatters beskrivelse av *Operation Iraqi Freedom*. Det er her verdt å merke seg at sjefen selv, General Tommy Franks, ikke nevner begrepet med ett ord i sin egen biografi! De ulike retningene beskriver forskjellige elementer som ikke er gjensidig utelukkende som framgangsfaktorer i en effektsbasert operasjon. Det som synes sentralt er erkjennelsen og forståelsen av hva som er kjernen i det som i dag ser ut til å vokse fram som et operativt konsept.

Det å fokusere på effekter i stedet for konkrete og fysiske mål er i seg selv komplisert når man skal benytte militær makt mot en motstander som jo også har en egen vilje. Effekter i det fysiske domene er forholdsvis enkle å observere eller analysere seg fram til, men når man i tillegg skal vurdere de uønskede, kumulative og kaskaderende effekter blir det komplisert. Koblingen mellom teori i form av effekters natur og praksis i form av et fungerende operativt konsept ser ut som å være en av hovedutfordringene med konseptet. Det effektsbaserte konseptet tar utgangspunkt i at man må ha en holistisk tilnærming til den situasjon man står overfor og det man vil oppnå. Elementene i det effektsbaserte konseptet har røtter både i krigsvitenskapen og i kunstbegrepet innen operasjonskunsten som bygger på at elementene ved krigens natur vil være relativt konstante, mens man må forvente seg at karakteren ved framtidige kriger og konflikter endrer seg.

Å angripe en motstanders vilje krever kunnskap

Å angripe viljen hos en motstander med målet om å endre adferd henger blant annet sammen med den delen av kunstbegrepet i operasjonskunsten som Carl von Clausewitz beskrev som kampen mellom viljer. Edward A. Smith beskriver dette forholdet på følgende måte:

*In one guise or another, effects-based operations have always been with us. They are what good generals, admirals, and statesmen have always tried to do: to focus on shaping the adversary's thinking and behaviour rather than on simply defeating his forces. They are at the heart of the writings of Sun Tzu and of Clausewitz on military operations.*¹²⁴

Samtidig er det også viktig å merke seg at selv om motstanderen under OIF kan betegnes som kompleks og tilpasningsdyktig, ble han underlegen når han ble møtt med høyteknologi i åpen strid. Dette forholdet innebærer dog ikke at motstanden opphørte når regimet ikke lenger åpent kunne utøve sin makt. Synet på motstanderen eller de parter man står overfor som et komplekst tilpasningsdyktig system, krever at man må gå dypere inn i forståelse av motstanderen enn det man kanskje tidligere har vektlagt. Motstanderen som vestlige land i

¹²⁴ Edward A. Smith, *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War* (USA: Center for Advanced Concepts and Technology, 2002), s. 103.

fremtidens konflikter vil møte, har kanskje andre verdier og måter å tenke og dermed operere på. De doktriner som de fleste vestlige land bekjenner seg til er tross alt basert på tankegods fra den kalde krigen, der krig mellom stater var det dominerende. Det er imidlertid ikke lenger er slik at en konflikt eller krig skjer mellom stater med monopol på maktanvendelse. For å forstå de komplekse system som en motstander eller part består av kreves kunnskap. Kunnskap om holdninger, nettverk, influenser, reaksjonsmønster, interaksjoner, kultur og historie for å nevne noen forhold. Dette stiller også krav på den militære organisasjon i forhold til å få tilgang på denne kunnskapen på en slik måte at den kan benyttes og omformes i handlinger på slagfeltet som bærer mot de politiske mål med operasjonen. Militærmakten kan skape effekter som de øvrige maktmidler ikke kan oppnå, men samtidig har disse effektene implikasjoner for de øvrige. Dermed er det viktig å på forhånd analysere hvilke effekter man vil oppnå med de enkelte handlinger på det taktiske og operative nivå, for å møte strategien og nå målet.

Militærmaktens styrker og svakheter

EBO framstår ikke som noe revolusjonerende og nytt innen synet på krigføring, men inneholder kanskje en annen vinkling en tidligere. I stedet for å fokusere på de militære mål og objekt man vil påvirke med militærmakten, flyttes fokuset over på hvilke effekter man vil oppnå for å møte de politiske mål. Dermed kobler man effektbegrepet inn i operasjonsplanleggingen og hva den militære makt kan bidra med. Her er erkjennelsen av de begrensningene som den militære makten faktisk har vesentlig. Men samtidig vil det være situasjoner der det kun er militærmakten som kan skape de effekter man er avhengig av for å nå målene. Denne vekslingen og fleksibiliteten synes sentral i det effektsbaserte konseptet. For å ha et bevisst forhold til hvilke tiltak og handlinger den militære styrken må foreta seg for å oppnå de ønskede effekter behøves det dermed en kobling mellom strategien og handlingene mot det endelige målet med felttoget. Denne sammenhengen mellom det Dr. Alan Stephens kaller *Ends, Ways og Means* blir også beskrevet som sporbarheten fra *Strategy to Task*.¹²⁵ På det stridstekniske og taktiske nivå kan denne sporbarheten derimot være vanskelig å se.

*U.S. Marine and Army officers remain convinced from their experience and reading of trends that some operations- and perhaps the most decisive ones- will still have to be "up close and personal".*¹²⁶

Ut i fra teorigrunnlaget og fallstudien framstår EBO som et konsept for det fellesoperative nivå og at det kanskje ikke bør overføres som et konsept direkte ned til den taktiske utførelsen på slagfeltet.

Integrering av maktmidler

Indikatoren i en effektbasert operasjon om ønsket å benytte seg av samtlige tilgjengelige maktmidler som står til den operative sjefens disposisjon er heller ikke noe nytt. Det som kanskje likevel gjør denne dimensjonen noe annerledes enn tidligere er graden av integrering dette vil kunne kreve. Integrering av sivile maktmidler som styres på det strategiske nivå internt i en stat, med en militær organisasjon på et operativt nivå, vil kreve at man tenker annerledes på forhold som ledelse, kommandomyndighet, organisasjonsstrukturer og ikke minst beslutningstaging. Enda mer utfordrende vil dette være når det er snakk om en integrering av militær og sivile maktmidler i en allianse eller koalisjon. I en effektsbasert operasjon vil man kanskje måtte la den operative sjef benytte

¹²⁵ Chris Finn, Forelesningen "Effects-Based Operations – in context", Försvarshögskolan, 15 des 2004.

¹²⁶ Paul K. Davis, *Effects –Based Operations: A Grand Challenge for the Analytical Community* (Norfolk: USJFCOM, MR-1477, 2001), s 14.

seg av andre deler av statens eller alliansen maktmidler, i tillegg til de han selv organisatorisk og tradisjonelt har hatt råderett over. Dette betyr ikke at det er den militære delen som skal overstyre de øvrige sivile virkemidlene, men at det kanskje fordrer en annen integrering der sammenhengen og praktiske samarbeidsformer utvikles på det operative nivå. En mer koordinert og helhetlig tilnærming til målet, der man ser det enkelte virkemiddel i forhold til hvilke effekter de kan eller bør skape ut i fra egen særegenhet.

Indikatorerne synes rimelige dersom de kobles til tanken om at man må starte med det ønskede sluttresultatet og deretter vurdere handlingsalternativer før man velger hvilke virkemiddel som bør benyttes. *Ends* gjennom koblingen fra strategien til handlingene – *Ways* der det sentrale er angrep på viljen, noe som forutsetter et syn på motstanderen som komplekst og tilpasningsdyktig – *Means* at alle tilgjengelige virkemiddel nyttes, både militære og sivile maktmidler. Dette tangerer også det som står beskrevet i NATOs operative planleggingsprosess i forhold til hva operasjonskunsten skal bidra med. Operasjonskunsten skal søke å koble *ends*, *ways* og *means* i planleggingen og gjennomføringen av operasjoner.¹²⁷

6.2 Tillem্পningen av et effektsbasert operasjonskonseptet på slagfeltet

Operation Iraqi Freedom var bygd opp med utgangspunktet at den overlegne teknologien og høye treningsstandarden, kombinert med et høyt tempo, skulle lede til at motstanderen ble ødelagt eller satt ut av spill, og dermed innse at kampen var over. Målet var å påtvinge det irakiske folk en regimeendring samt å lokalisere terrornettverk og ikke minst masseødeleggelsesvåpen, ved å angripe Saddams og hans regimes vilje til fortsatt motstand gjennom en hurtig og parallell kampanje. De indirekte effektene var at de irakiske regulære stridskreftene ble paralyisert og dette førte til en hurtig militær avgjørelse. Samtidig ble man overrasket over den fanatiske motstanden som de irregulære stridskreftene bød på og den manglende støtte blant befolkningen i forhold til det man hadde forventet seg. Her kan man se et annet av problemene med effekters natur, nemlig målbarheten. Amerikanerne hadde ikke tilstrekkelig etterretninger som kunne måle strømmingene og rapportere om de effekter den amerikanske innsatsen hadde overfor Saddams tilhengere spesielt og sivilbefolkningen generelt. Med en målsetning om å angripe viljen til regimet i Irak og dermed påvirke deres adferd, var analysen av den frykt som fortsatt hersket, selv etter at regimet helt tydelig ikke lenger direkte kunne påvirke hendelsesutviklingen, utvilsomt ikke tilstrekkelig.

Samtidig oppnådde man, med den overlegne bruken av koalisjonens militære makt, at effekten av de virkemiddel man benyttet var tilstrekkelig til å nedkjempe den regulære og deler av de irregulære irakiske stridskreftene. Men dette var som kjent ikke nok for å vinne freden i stabiliseringsfasen av operasjonen. Et interessant funn fra fallstudien kan her være at det synes som om man var opptatt av og forsøkte å angripe motstanderens vilje direkte, både i planleggingen og gjennomføringen av operasjonen. Samtidig hadde man i liten grad et syn på motstanderen som et komplekst tilpasningsdyktig system. Denne forskjellen peker på at det er i synet eller forståelsen på motstanderen som danner grunnlaget for å kunne nå de mål man har.

Synet på motstanderen – kunnskap viktigere enn teknologi

Under fremrykningen nordover langs elven Eufrat mot Bagdad oppdages det via UAV bilder at det ved byen As Samawah beveget seg fem støvete Toyota pickuper stappfulle av menn i sivile klær med våpen. Disse engasjerer kolonnen med stridsvogner og stormpanservogner fra 3 Infantry Division i en fanatisk innsats mot overmakten. General

¹²⁷ NATO, *Guidelines for Operational Planning*, Draft (SHAPE: June 2003), s. 3-3.

Tommy Franks reaksjon når han oppdager at en ny motstander, i tillegg til de regulære irakiske styrkene, vil ha et ord med i laget er: *Son of a bitch.....The enemy does get a vote.*¹²⁸ Denne uttalelsen viser kanskje noe av den overraskelse man opplevde i den for koalisjonens forholdsvis uventede harde motstanden man møtte med kombinasjonen av regulære og irregulære styrker.

Faktoren om synet på motstanderen har likevel ingen entydig konklusjon, man endret tross alt syn og oppfatning underveis etter hvert som man fikk større forståelse. I britenes operasjoner i sør, og også gjennom operasjonene med spesialstyrker i det kurdiske området i nord, kan man spore et noe mer differensiert syn på motstanderen, enn de amerikanske avdelingene som rykket fram mot Bagdad. Det var ingen klare skiller mellom krigen og stabiliseringsfasen. Noen avdelinger i koalisjonen var allerede i gang med stabiliseringsoppgaver, mens andre avdelinger fortsatt var under kraftige ildstrider under framrykningen til Bagdad. Operasjonen som var planlagt som en høyteknologisk konvensjonell krig, endret karakter i forhold til den planen som var lagt ut i fra flere forhold. En av disse var at man med en konvensjonell høyteknologisk motstander møtte en motstander med et helt annet teknologinivå og tenkesett og gjennom dette fikk problemer med å nå målet.

En av utfordringene med den praktiske tillem্পningen av teorien er kanskje at det vil kreve store ressurser i planlegging av en kampanje eller felttog, i form av kunnskap innen flere områder en det en tradisjonell militær organisasjon (stab) på det operative nivå har i dag. Her kommer evnen til å kunne utnytte begrepet *Operational Net Assessment* (ONA) med tilhørende analyseverktøy og kompetanse inn. En mulig begrensning vil være nettopp muligheten til å håndtere de utfordringene og krav som teorigrunnet om effekter stiller til ressurser i form av kunnskap og teknologi, for å kunne håndtere all informasjon og kunne bidra i å prognostisere og sannsynlighetsberegne effekter i høyere potens. I tillegg til alle de uønskede effekter, og ikke minst moteffekter som kan oppstå i møtet med en kompleks og tilpasningsdyktig motstander.

Operation Iraqi Freedom var ingen effektsbasert operasjon

Operation Iraqi Freedom framstår i denne oppgaven dermed ikke som noe typeeksempel på en effektsbasert operasjon, selv om elementer i analysen viser at deler av teoriene og tankene i beskrivelsen av EBO kan spores i operasjonen. Dette kan skyldes at elementene i EBO isolert sett ikke er nye, men er en del av den operasjonskunsten som har utviklet seg i moderne militærteori og krigføring. Det blir hevdet, blant annet av Edward A. Smith at EBO er konflikt og nivåuavhengig. Dr. Alan Stephens mener derimot at det kun er USA som er i stand til å gjennomføre effektsbaserte operasjoner og at for eksempel Storbritannia og Australia ikke er i nærheten av å kunne måle seg når det gjelder utførelsen av en effektsbasert operasjon. Nok en gang møter vi forskjeller i synet på, og tolkningen av, hva et effektsbasert operasjonskonsept innebærer. Innebærer dette at de komplekse faktorene som påvirker bruken av militær makt ikke fortjener en prosess og tenkesett i retning av effekter? Jeg har gjennom denne delen i diskusjonen forhåpentligvis påvist at så ikke er tilfelle. Samtidig er det viktig å være klar over de begrensinger som ligger i konseptet og at det ikke er et konsept som gjør at man kan simulere og modellere seg vekk fra den friksjon som oppstår i krig. Med dette som utgangspunkt vil jeg hevde at konseptet er et positivt bidrag til å sette fokus på kompleksiteten i kampen mellom viljer og kanskje også forskjeller i kulturer og tenkesett. Det synes derimot som at det tilhører det operative nivå og at det er vanskelig å se for seg dette operative konseptet i praksis for det taktiske nivået på slagfeltet. De som hevder at EBO ble anvendt i OIF kan mistenkes for å sette navnet

¹²⁸ Tommy Franks, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004), s. 487.

EBO på operasjonen i ettertid, for å kunne benytte operasjonen som empiri og til inntekt for konseptet. Dette har kanskje en parallell til doktrine og konseptutvikling innen militærteorien generelt gjennom å beskrive historien med nye begrep, for eksempel den tyske operasjonskunsten under innledningen av andre verdenskrig som typeeksempel på manøverkrigføring.

6.3 Relevansen og mulige konsekvenser for det norske forsvar

*...future Alliance operations will be more efficiently conducted by adopting an effects-based approach.*¹²⁹

I dokumentet *Strategic Vision: The Military Challenge* fra august 2004 presenteres de strategiske sjefene i NATOs visjon for alliansens framtidige planlegging og gjennomføring av operasjoner. Dokumentet er ikke et direktiv, men har som intensjon å informere, utdanne og stimulere til debatt i alliansen og dens nasjoner. Bakgrunnen for behovet for dokumentet beskrives i forhold til det som vil prege det fremtidige strategiske miljø. Forhold som globalisering, økt grad av sofistikert asymmetrisk krigføring, effekter av endret demografi og miljø, havarerte stater, radikale ideologier og uløste konflikter gir følgende visjon i forhold til de militære implikasjonene dette har for alliansen:

*The Alliance has adopted a more holistic approach that deals with a full range of potential missions spanning the spectrum of conflict from crisis prevention to humanitarian operations through to high intensity warfare. This reinforces the need for a converted and co-ordinated political, military, civil and economic approach...Future military operations linked to other informational, economic, social, legal and diplomatic initiatives will need to be implemented in a measured, co-ordinated and co-operative fashion.*¹³⁰

Den strategiske visjonen beskriver EBO konseptet slik:

*Effects based operations concentrate on the achievement of a strategic endstate, throughout all phases of an operation, from pre-crisis, through high-intensity to post-conflict activity. In this intensity environments, for example, effects-based operations focus on the creation of effects that reduce an adversary's operational coherence, neutralise his capabilities, shape his perceptions and break his will to fight.*¹³¹

Disse sitatene beskriver forhold ved de indikatorene som har blitt benyttet i oppgaven for å redegjøre for hvordan begrepet EBO beskrives. Utfordringen er slik denne oppgaven har belyst hvordan disse i utgangspunktet fornuftige formuleringene skal kunne omsettes i praksis på slagfeltet.

I USA og NATO er man fortsatt i eksperimentsfasen når det gjelder det å kunne applisere et fremtidig EBO konsept. USA, Storbritannia, Frankrike, Canada, Australia og Tyskland har etablert et forum kalt *Multinational Interoperability Council (MIC)* der også NATO deltar som observatører. En av arbeidsgruppene er *Concept Development and Experimentation (CD&E)* som igjen danner rammen for gjennomføringen av *Multinational Experiment (MNE)*. MNE 3 ble gjennomført i februar 2004 og fokuserte på å utvikle konsept og verktøy til støtte for å kunne planlegge en effektsbasert operasjon. Det man hadde som ønsket sluttsituasjon med eksperimentet var blant annet å utvikle områdene prosesser, teknologi og organisasjon for å støtte planprosessen. *Effect Based Planning* basert på *Operational Net Assessment (ONA)*. Eksperimenteringen fortsetter og MNE 4 skal gjennomføres i 2006 der USJFCOM leder planleggingen og gjennomføringen.

¹²⁹ NATO, *Strategic Vision: The Military Challenge* (SHAPE and Norfolk: Supreme Allied Commander Operations and Supreme Allied Commander Transformation, aug 2004), s. 15.

¹³⁰ Ibid, s. 10.

¹³¹ Ibid, s. 15.

Innretningen er at MNE 4 skal bygge videre på MNE 3 og simulere innsatser i tråd med et effektsbasert operasjonskonsept.¹³²

Et annet eksempel på tillem্পningen av EBO i NATO er at *Allied Rapid Reaction Corps* i sin *Operations division*, i tillegg til den klassiske G-strukturen, har organisert seg med en *Joint Effects Branch* (JEB) som skal planlegge og koordinere operasjoner med tildelt artilleri, flystyrker, psykologiske operasjoner (PSYOPS), elektronisk krigføring og sivil-militære kapasiteter (CIMIC) for å integrere fellesoperative dødelige og ikke-dødelige effekter for å møte COMARRC's mål. I tillegg har man etablert et *Joint Effects Centre* (JEC) for å håndtere dette.¹³³

Transformeringen i det norske Forsvar

Det norske Forsvarsdepartementet utgav i november 2004 dokumentet *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Hensikten med konseptet er blant annet å bidra til ett felles og helhetlig perspektiv på Forsvarets roller, oppgaver og innretning i en tid preget av store endringer og nye sikkerhetsutfordringer.¹³⁴ I konseptet beskrives behovet for en helhetlig tilnærming for bruk av sikkerhetspolitiske virkemidler¹³⁵ der de militære kapasiteter ofte ikke vil være den dominerende, når framtidige sikkerhetsutfordringer skal håndteres av de politiske myndigheter. Målet med den militære transformeringen¹³⁶ er å skape et bedre forsvar i forhold til å kunne takle uforutsigbarhet og et bredt oppgavespekter, der stikkord som fleksibilitet og tilpasning nyttes. Videre hevder man at en vellykket militær transformasjon innebærer på forskjellige vis et brudd med den utviklingen av militærmakt som har blitt benyttet tidligere. Det strategiske konseptet beskriver blant annet at transformeringen krever en topp til bunn tilnærming og at det er avgjørende å kunne frigjøre den innovative evnen som eksisterer i Forsvaret både nasjonalt og gjennom utstrakt flernasjonalt samarbeid. Kjernen i den militære transformasjonen er at den forutsetter en hurtig overgang til et nettverksbasert forsvar.¹³⁷ Med et nettverksbasert forsvar, god oversikt, lang rekkevidde og høy presisjon skaper man mulighet til å gjennomføre operasjonene med tidsriktig virkning og med tilsiktet effekt. Ved hjelp av kunnskap, erfaring, avanserte analyseverktøy og beslutningsstøtteverktøy, kan man i større grad enn tidligere fokusere innsatsen på effektene av en handling, og ikke handlingen i seg selv.¹³⁸

*I sum fremstår evne til å gjennomføre effektbaserte operasjoner som et hovedmål for transformasjon av Forsvaret.*¹³⁹

Dette sitatet, men ikke minst summen av den kraft som legges i eksperimentering og utvikling av konseptet blant de vestlige militærmakter, gjør at det kan hevdes at det ikke er et spørsmål om, men snarere hvordan EBO skal implementeres i det norske forsvar. På bakgrunn av det strategiske konseptet for forsvar og visjonen til de to strategiske sjefene i

¹³² Beskrivelsen av MNE er hentet fra ”Inbjudan till utbildning och workshop inom ramen fr MNE 4 (Multinational Experiment 4) och EBO (Effects Based Operations)” i et skriv fra FM HKV 2004-12-13

¹³³ Allied Rapid Reaction Corps, “The ARRC Brochure – Operations Division”, hentet på: http://www.rrc.nato.int/brochure/operations_division.htm, nedlastet 2005-04-01.

¹³⁴ Forsvarsdepartementet, *Styrke og relevans* (Oslo: Forsvarsdepartementet, 2004), s. 5.

¹³⁵ De sikkerhetspolitiske virkemiddel konseptet referer til er: politiske, lovmessige, politimessige, diplomatiske, økonomiske, informasjonsmessige, humanitære og militære.

¹³⁶ Forsvarsdepartementet, *Styrke og relevans* (Oslo: Forsvarsdepartementet, 2004), s. 78. Her står det at militær transformasjon innebærer å endre de militære styrkenes sammensetning og egenskaper eller måte å operere på, i vid forstand.

¹³⁷ Forsvarsdepartementet, *Styrke og relevans* (Oslo: Forsvarsdepartementet, 2004), s. 78.

¹³⁸ Ibid, s. 79.

¹³⁹ Ibid, s. 79.

NATO, synes det klart at det fortsatt kommer til å være fokus på begrepet EBO de kommende år. Dermed synes det klart at den pågående transformeringen av det norske forsvaret i en eller annen grad bør delta i dette arbeidet. Et interessant forhold som er et paradoks er det som står beskrevet om begrepet *strategisk konsept*, i Forsvarsminister Kristin Krohn Devolds forord:

*Begrepet "strategisk konsept" passer derfor best, i og med at det på samme måte som NATOs konsept begrenser seg til retningslinjene for og anvendelsen av militære virkemidler.*¹⁴⁰

Dette peker kanskje på en av hovedutfordringene med å innføre et effektbasert operasjonskonsept. Er det vilje på det politiske nivå til å la den militære delen av de sikkerhetspolitiske virkemidlene bli mer integrert med de sivile? Dette er jo et av de vesentlige elementene i synet på EBO. I forlengelsen av dette kan spørsmålet reises om viljen, men også evnen, til å la en militær sjef planlegge med og kanskje disponere ressurser fra øvrige maktmidler som staten besitter som del av en internasjonal innsats. Det innebærer at man allerede i utgangspunktet må ta hensyn til at militære virkemidler må anvendes som en integrert del av en helhetlig påvirkning, der bruken av andre sikkerhetspolitiske virkemidler vil kunne danne hovedrammen.¹⁴¹ Når også sannsynligvis flere stater i allianse eller koalisjon skal være enige, koordinere og bidra med respektives midler innen informasjonsmessige, politiske, diplomatiske og økonomiske områder, koblet sterkere til militærmakten på det operative nivå, kan dette være følsomt rent politisk. På det strategiske nivået er dette i midlertidig ikke noe nytt i NATO, noe man også så under forspillet til USAs og Storbritannias forsøk på å få legitimitet blant de Europeiske stater for en deltagelse i Irak. På den annen side, dersom man finner en måte der dette lar seg gjøre på i rammen av det effektsbaserte konseptet, kan man kanskje oppnå en bedre effekt av den totale innsatsen enn de enkelte midlene hver for seg skulle tilsi.

Men denne tankegangen stiller også andre krav på militærmakten. Den militære profesjonen må tilegne seg en bredere forståelse om politiske, diplomatiske, informasjonsmessige og økonomiske forhold for å kunne bidra med militærmakten på den måten som gir mest effekt. Dette bør også lede til at det motsatte forhold, der representanter fra de sivile maktmidler (og sivile organisasjoner) behøver en bedre forståelse for både styrker og begrensninger som militærmakten har, enn tilfellet kanskje er i dag. Spørsmålet om når bruken av militærmakt er effektivt beskrives av General Sverre Diesen som blant annet når det kan brukes, eller trues med, overlegne og differensierte maktmidler.¹⁴²

Et annet forhold som vil måtte vurderes er ressursituasjonen. EBO vil kanskje kreve en tilførsel av ressurser i en militær organisasjon med flere stillinger, hvorav sivilt personell med en annen kompetanse enn det man i dag inngår, eller leverer produkter til den fellesoperative sjefen og dennes stab. Skal man satse på utstrakt samarbeid med øvrige organisasjoner eller sågar enkeltpersoner med spesiell kompetanse, som dermed må være villige til å bidra, kanskje i et operasjonsområde med de konsekvenser dette kan ha? Det er også som tidligere nevnt behov for å implementere nye prosesser og verktøy for å kunne analysere og predikere effekter som ledd i planprosessen og gjennomføringen. Kapasiteten for Norge til å benytte et system som ONA, vil måtte være tilstede og krever kanskje som beskrevet i det strategiske konseptet *Styrke og Relevans* at man har evnen til å kommunisere

¹⁴⁰ Forsvarsdepartementet, *Styrke og relevans* (Oslo: Forsvarsdepartementet, 2004), s. 5.

¹⁴¹ Ibid, s. 50.

¹⁴² Sverre Diesen, Forelesningen "Den militære strategiens fundament", Försvarshögskolan, 19 mai 2004.

i et nettverksbasert både innad i den militære organisasjonen, men også overfor sivile myndigheter og ressurspersoner.

Et sitat fra *Styrke og relevans* er også interessant å merke seg i forholdet til EBO og forholdet til angrep på viljen og synet på motstanderen:

*I konflikt og krig vil en motstander forsøke å utnytte våre mentale blindsoner for å ramme oss, det vil si utnytte de begrensninger som finnes i måten vi tenker på.....Målet er at krigens "ubehaglige overraskelser", i en uforutsigbar verden i stadig utvikling, blir minst mulig overraskende og minst mulig ubehagelige.*¹⁴³

Dette tilsier nettopp at man kanskje må skaffe seg økt kompetanse gjennom utdanning, forskning og studier i forhold til kultur og andre miljø enn det man tidligere kanskje har fokusert på i det militære utdanningssystemet. Dette både i forhold til kunnskap om andre relevante sivile aktører, både statlige og private. Det pågår imidlertid endringer i denne retningen blant annet gjennomføres det et samarbeid mellom Universitetet i Oslo og Forsvarets skolesenter om et studium som kalles Kultur og Konflikt for militært personell.¹⁴⁴ Øvrige områder som implementering av et effektsbasert operasjonskonsept vil kreve er at offiserene og framtidens sjefer må gis utdanning i det teoretiske fundamentets styrker og svakheter. Dette er viktig også fordi vi bidrar med stabsmedlemmer på det operative nivå både nasjonalt men ikke minst internasjonalt. Dersom teknologien og de verktøy man i dag benytter seg av innen eksperimenteringen med EBO fortsetter, vil dette kanskje også medføre at vårt eget K2IS må utvikles i en slik retning (ONA) i rammen av det nettverksbaserte forsvaret.

Den fremste og kanskje viktigste konsekvensen av det denne oppgaven har presentert i forhold til relevansen og konsekvensene av EBO ligger etter min oppfatning ikke i ressurs eller teknologispørsmål. Konsekvensen av et effektsbasert operasjonskonsept har ringvirkninger både på militærstrategisk og politisk nivå relatert til den politiske viljen i forhold til bruken av den norske militærmakten, og de øvrige maktmidler staten besitter. I tillegg bør man trekke egne slutninger av teorigrunnet og de definisjoner av begrepet som benyttes i alliansen. Dette innebærer ikke at man må etablere en særnorsk tolkning, men at man inntar et tilpasset syn i forhold til den ambisjon man har med transformeringen av Forsvaret. Dette synet og kjernen i EBO bør implementeres i den kommende fellesoperative doktrinen for at den skal kunne anvendes med den nødvendige legitimitet.

7 Refleksjon og forslag til fortsatt forskning

Effektsbaserte operasjoner under *Operation Iraqi Freedom* – utvikling av militærteorien – element i ny doktrine?

Dette spørsmålet i oppgavens tittel danner innledningen på denne refleksjonsdelen, der jeg på fritt grunnlag vil komme med noen betraktninger om kjernen i begrepet EBO. I tillegg vil jeg kommentere mine erfaringer fra arbeidet med oppgaven og fremme noen områder som synes interessante for fortsatt forskning innen emnet.

Egen refleksjon

Effektbaserte operasjoner som konsept er likevel fortsatt i støpeskjeen og det er ikke lett ved hjelp av en enkel definisjon, grunnet på en etablert teori, å beskrive det komplekse konseptet. Man kan kanskje si at fremveksten av et komplisert konsept er naturlig, fordi framtidens konflikter og kriger er komplekse. Det å angripe fanatiske opprørstyrker og

¹⁴³ Forsvarsdepartementet, *Styrke og relevans* (Oslo: Forsvarsdepartementet, 2004), s. 80.

¹⁴⁴ Forsvarsnett, "Offiserer tar kulturstudier", hentet på:

<http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=90855>, nedlastet 2005-05-04.

selvmordsbomberses vilje innebærer at militærmakten kommer i et dilemma der tradisjonell vestlig tankegang utfordres. Forfatteren Cristoph Reuter beskriver dette i boken *Med livet som vapen*.

Sjælmordsattentat vänder upp och ner på krigets och maktens spelregler. Konventionella medel för att bekämpa dem blir därför verkningslösa, ja de kan till och med bli kontraproduktiva. För en person som ser martyriet som en utväg ur en förment värdelös jordisk existens har nämligen döden förlorat all sin skräck-och därmed har även maktens yttersta logik förlorat sin betydelse, eftersom den ju inte kan hota med mer än döden.¹⁴⁵

Denne beskrivelsen står for meg som et argument for at man må intensivere arbeidet med kunnskap og forståelse for at man kan stå bedre rustet i forhold til framtidens bruk av militære styrker. Jeg ser på kjernen i det effektsbaserte operasjonskonsept der man med en holistisk tilnærming, basert på kunnskap om egen, motstanderne og øvrige parters rolle, selektivt anvender kombinasjonen av maktmidler for å nå de strategiske mål.

Det som fanget min interesse for begrepet EBO var artikkelen til James K. Greer om *Operationskonst för Objective Force* der han hevdet at den doktrinen USA har ikke dekket de utfordringene man står overfor med bruken av militærmakten. Dilemmaet som Cristoph Reuter beskriver om at man ikke kan true med mer enn døden er et paradoks i så måte. Som denne oppgaven har beskrevet synes det som at det som startet med John Warden og David Deptulas tanker rundt parallell krigføring mot system av systemer i *US Air Force* under planleggingen forut for *Desert Storm* i 1991, har utviklet seg til et mulig operativt konsept og en del av en framtidig norsk fellesoperativ doktrine!

Fokuseringen på motstanderens vilje, forhindrer ikke at man vil måtte bekjempe en motstanders militære ressurser, både direkte eller også indirekte. Men da som ledd i å nå effekter som bidrar direkte til de målene man har med hele felttoget. Problemene som imidlertid reiser seg er om man selv med økt kunnskap, simuleringsmodeller osv klarer på en bedre måte enn tidligere å forutse konsekvenser og effekter av egne handlinger i et lengre perspektiv. Krigens tåke og friksjoner vil ikke forsvinne i en effektsbasert operasjon. Dette er en viktig innvending, men bør følges opp med spørsmålet om hva som er alternativet? Fortsette som tidligere eller forsøke å videreutvikle konseptet for å komme til rette med de tilsynelatende svakhetene vi har sett med militærmaktens mulighet til å løse konflikter som vi fortsatt daglig kan se i mediedekningen fra Irak.

Utfordringen slik jeg ser det vil være hvem og på hvilket nivå man skal beslutte om eller råde over nasjonens tilgjengelige maktmidler, og hvordan disse skal kunne integreres og orkestreres for å ha størst mulig effekt i forhold til målsettingen med den militære kampanjen. Behøver man for eksempel nytte militærmakten gjennom å angripe og ta terreng og infrastruktur, eller er det tilstrekkelig å vise den militære tilstedeværelsen og dets kapasiteter kombinert med andre maktmidler i gitte situasjoner? En effekt av handlinger utført av den militære komponenten, vil som oftest få en effekt for de sivile. Dette er et viktig argument for at militærmakten ikke kan eller skal operere utenfor rammen og isolert i forhold til øvrige sivile maktmidler og aktører. En risiko med et effektsbasert operasjonskonsept kan dog bli at man ikke ønsker eller begrenser den militære delen fordi den er et belastende virkemiddel som man i lengden vil unngå å bruke og at man kanskje derfor kan komme til å tillegge de sivile virkemidlene for mye vekt. Men det er tross alt fortsatt slik at det av og til ikke vil være veier utenom å benytte direkte militær vold og at denne også i fremtiden kan skape både indirekte, uønskede og

¹⁴⁵ Cristoph Reuter, *Med livet som vapen* (Lund: Historiska Media, 2003), s. 17.

kollaterale effekter. EBO bidrar kanskje i forhold til denne diskusjonen med å flytte noe av fokusen fra ødeleggelse av fysiske mål til å reflektere over hva hensikten med bruken av militærmakt er og fokusere på de effekter man tror vil bidra til målet.

I tillegg kan det også reises en rekke etiske spørsmål knyttet til implementeringen av et effektsbasert operasjonskonsept knyttet til de indikatorer som denne oppgaven har benyttet seg av. Mobilisering av sivile ressurser, ikke i som totalforsvarskonseptet under invasjonforsvaret, men i en tid der innsatsforsvaret skal kunne bidra med militær makt i operasjoner utenfor landegrensene. Hvordan skal man inkorporere sivile, og kanskje uavhengige spesialister som ikke er knyttet til forsvaret eller staten, men uavhengige forskningsmiljø etc i en slik operasjon? Hva med operasjonssikkerheten? Et annet viktig spørsmål er om implementering av et effektsbasert konsept bidrar for eksempel til raskere avgjørelser, mindre lidelser for involverte parter, omgå friksjoner mer økonomisk i forhold til penger og antall soldater etc.

Den manglende evne som USA hadde i planleggingen for fasen etter regimets fall i Irak i 2003, viser at selv ikke en overlegen part på det teknologiske nivå kan garantere at målsetningene med bruken av militærmakten oppnås. Selv om det ikke hersker full enighet om hva EBO innebærer, og at konseptet fortsatt er under utvikling i USA og NATO, ligger det elementer i EBO som kan bidra til å utøve operasjonskunsten på en mer helhetlig måte. Fremtiden vil vise om det operative nivå og operasjonskunsten vil skifte retning der man ser på motstanderen eller partene i konflikten som et komplisert tilpasningsdyktig system. Kunnskapen om partene, kultur, normer, verdier og interaksjonen mellom disse vil kanskje være et krav i fremtidens operasjonskunst. Dersom det er riktig som noen hevder at EBO konseptet er teknologi og konfliktnøytralt, vil denne måten å nærme seg fremtidens konflikter med militærmakt på, kanskje også bli en del av operasjonskunsten både for konvensjonell krig og lavintensitetskonflikter. I denne sammenhengen har man kanskje ikke noe valg, dersom man skal kunne bidra med den norske militærmakten internasjonalt? En ny fellesoperativ doktrine kan dermed vanskelig unngå å omhandle begrepet EBO slik jeg ser det. En åpenbar årsak til dette er det som står beskrevet i det norske strategiske konseptet. Det som synes enda viktigere er den beskrivelsen som legges fram i *Strategic Vision*. Dersom Norge skal delta med militærmakten i alliansens operasjoner de kommende år vil man måtte forholde seg til EBO. Etter å ha studert dokumentet stiller jeg meg imidlertid spørsmålet om man kan se en utvikling fra å tenke på effekter som operasjon mer i mot en effektsbasert tilnærming eller måte og tenke på. Det kan være at vanskelighetene som ligger i det rendyrkede konsept eller begrepsapparat fører til at man myker opp ambisjonsnivået til at det blir snakk om et forholdingssett. *Effects-Based Approach to Operations* i stedet for *Effects-Based Operations*?

Arbeidet med oppgaven

I arbeidet med oppgaven har jeg hørt betraktninger som beskriver EBO som en døgnflue og hevder at det om et par år dukker opp et nytt amerikansk begrep som skal revolusjonere bruken av militærmakten, og at EBO dermed ikke lenger er aktuelt og ei heller interessant å diskutere. Det kan selvsagt hende at nye begrep dukker opp, men det som jeg har forsøkt å vise gjennom denne oppgaven er at begrepet i hvert fall har røtter tilbake til begynnelsen av 1990-tallet. Enkelte av elementene har også utspring i den klassiske militærteorien. Det kan også synes som at begrepet i en eller annen form får fotfeste i vestlige doktriner, og dermed får det både en teoretisk og praktisk betydning som gjør at det kan være verdt å sette seg inn i begrepet. Dette for å kunne gjøre seg opp en mening om innholdet og eventuelt bidra til å utvikle det fra nåværende status, til et konsept eller tilnærming som

kan omsettes i praksis. Arbeidet med oppgaven har gitt meg litt større innsikt i både begrepet, men også *Operation Iraqi Freedom*. Fra en innledende tro på operasjonen som en effektsbasert operasjon, og dermed et tungt argument for konseptet, har jeg måttet erkjenne at så var ikke tilfellet. Jeg har også fått innblikk i en liten del av de strømninger som gjelder den framtidige doktrineutviklingen. Det har vært vanskelig å trengte inn i dybden av EBO, med alle dets definisjoner og tolkninger og begrepet med alle dets underbegrep gjør at jeg synes det har blitt mer og mer komplisert underveis. De øvrige prosessene under EBO paraplyen behøves etter min mening å først studeres ut i fra en sammenheng. Jeg har derfor i denne oppgaven holdt meg på et generelt og overordnet nivå, men forhåpentligvis ikke overfladisk! I summeringen av mine inntrykk under arbeidet med oppgaven har det flere ganger slått meg at det kanskje ikke egentlig er så mye i konseptet som vi ikke allerede i dag kan overføre til dagens operative planprosess med GOPen. Det samme forholdet gjelder den rammen eller doktrinelle grunnen vi har med manøverteorien. Sannsynligvis er det slik at de amerikanske tolkningene ikke bør adopteres ukritisk og overføres på norske forhold, men tilpasses vårt system og kultur.

Forslag til fortsatt forskning

Følgende områder synes derfor som interessante for videre forskning innen området.

- Hvilken tilnærming til EBO bør den fremtidige norske doktrinen ha – et effektsbasert operasjonskonsept eller en effektsbasert tilnærming?
- I og med at jeg gjennom oppgaven flere ganger har reflektert over at EBO ikke fremstår som noe nytt bør en mer grundig gjennomgang og sammenligning av EBO-konseptet sett i forhold til manøverkrigføringskonseptet også være av interesse.
- Et annet område som vil kunne føre til en dypere forståelse av kompleksiteten, men kanskje også hvordan man skal kunne tillempe EBO i praksis er studier av *Effects-Based Planning* (EBP) og koblingen til *Operational Net Assessment* (ONA) sett i forhold til dagens operative planleggingsprosess for å kunne se på eventuelle forskjeller og likheter.
- Med transformeringen av det norske forsvaret i retningen av et innsatsforvar, der Norge i dag deltar med blant annet Telemark bataljon i NATO Response Force og i fremtiden skal kunne stille en brigade til disposisjon for internasjonale operasjoner, synes det også relevant å studere hva EBO eventuelt kan ha slags konsekvenser på det taktiske nivå.
- Denne oppgaven har benyttet OIF som fallstudie, men kun fram til at stabiliseringsfasen startet. Med bakgrunn i at flere av de kilder jeg har benyttet i oppgaven hevder at EBO er konfliktnøytralt burde det være interessant å undersøke hvordan man skal nytte EBO i en stabiliseringsoperasjon eller andre lavintensitetskonflikter.

8 Kilde – og litteraturoversikt

Trykte kilder:

- Boyne, Walter J, *Operation Iraqi Freedom* (New York: Tom Doherty Associates, 2003).
- Byrløkken, Torgeir, ”Den indirekte metode under Iraqi Freedom” (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004).
- Cordesman, Anthony H, *The Iraq War* (Washington: Center for Strategic and International Studies, 2003).
- Davis, Paul K., *Effects –Based Operations (EBO): A Grand Challenge for the Analytical Community* (Norfolk/ Virginia: USJFCOM, MR-1477, 2001).
- Deptula, David A, *Effects-Based Operations: Change in the Nature of Warfare* (Arlington/ Virginia, Aerospace Education Foundation, 2001).
- Deptula, David A “Firing for Effects”, *Air Force Magazine*, april 2001.
- Echevarria, Antulio J, ”Rapid Decisive Operations: An Assumptions-Based Critique” (Carlisle: Strategic Studies Institute, U S Army War College, Nov 2001).
- Finn, Christopher (red), *Effects Based Warfare* (London: Defence Studies, Joint Doctrine and Concepts Centre, 2003).
- Forsvarsdepartementet, *Styrke og relevans* (Oslo: Forsvarsdepartementet, 2004).
- Forsvarets overkommando, *Forsvarets fellesoperative doktrine* (Oslo: Forsvarets overkommando, 2000).
- Forsvarsstaben, *Forsvarets Doktrine for Landoperasjoner* (Oslo: Forsvarsstaben, 2004).
- Franks, Tommy, *American Soldier* (New York: Harper Collins Publishers, 2004).
- Føllesdal, Dagfinn, Walløe, Lars og Elster, Jon, *Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi*, (Oslo: Universitetsforlaget, 4. utgave, 1986).
- Ho, Joshua, *The Advent of a New Way of War: Theory and Practice of Effects Based Operations* (Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies, Dec 2003).
- Lantto, Kjell og Myllymäki, Göran, ”Ledningssystemutveckling”(Stockholm: Försvarshögskolan, 2004).
- Mann, Edward C., Endersby, Gary and Searle, Thomas R., *Thinking Effects, Effects-Based Methodology for Joint Operations* (Maxwell/ Alabama: Air University Press, Oct 2002).
- Ministry of Defence, *Operations in Iraq – Lessons for the Future* (London: Directorate General Corporate Communication, 2003).
- Murray, Williamson and Scales, Robert H. jr, *The Iraq War* (Cambridge, Massachusetts, and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 2003).
- North Atlantic Treaty Organisation, *Guidelines for Operational Planning* (SHAPE: Draft June 2003).
- North Atlantic Treaty Organisation, *Strategic Vision: The Military Challenge* (SHAPE and Norfolk: Supreme Allied Commander Operations and Supreme Allied Commander Transformation, 2004).
- Purdum, Todd S, *A Time of our Choosing* (New York: Times Books, 2003).

Rekkedal, Nils Marius, ”*Koncept för nätverksbaserad användning av militär makt*” och ”*Kommandokoncept i nätverksbaserat försvar*” (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004).

Rekkedal, Nils Marius (red) *Operationskonst, Essäer om Operativt Tänkande och Operationskonst* (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004).

Reuter, Cristoph, *Med livet som vapen* (Lund: Historiska Media, 2003).

Rickerman, Leonard D, *Effects-Based Operation: A New Way of Thinking and Fighting* (Fort Leavenworth, School of advanced Military Studies:US Army Command and General Staff College, 2003).

Smith, Edward A, *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War* (USA: Center for Advanced Concepts and Technology, 2002).

Svenning, Conny, *Metodboken* (Eslöv: Lorentz Förlag, 2003).

West, Bing and Smith, Ray L., *The March Up* (New York: Bantam Dell, 2003).

Zucchini, David *Thunder Run* (New York: Atlantic Monthly Press, 2004).

Internett:

<http://www.jfcom.mil/about/about1.htm>, nedlastet 2005-05-05.

<http://www.jfcom.mil/about/glossary.htm>, nedlastet 2005-01-28.

<http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>, nedlastet 2005-01-24.

<http://armed-services.senate.gov/hearings2003.cfm>, nedlastet 2005-03-24.

http://www.arrc.nato.int/brochure/operations_division.htm, nedlastet 2005-04-01.

<http://www.mil.no/start/article.jhtml?articleID=90855>, nedlastet 2005-05-04.

Forelesninger / brieffer:

Finn,Chris, Forelesningen ”Effects-Based Operations – in context”, FHS, 15 des 2004

Fischer, DCOS Joint Warfare Center, Forelesningen ”Role of the JWC in the NATO Transformation Process”, Försvarshögskolan, 17 aug 2004.

USJFCOM, Forelesningen ”Effects Based Operations Overview”, for Försvarshögskolans operative profilering ved ChP 03-05 i USJFCOM HQ, Norfolk, 28 oktober 04.

Warden, John A, Forelesningen “Strategy for the 21st Century “, Forsvarshögskolan, 8 des 2004.

Warden, John A., Forelesningen ”Creating and Executing winning Strategies with the Prometheus Process”, Försvarshögskolan, 8 des 2004.

Briefen ”Krigen i Irak” fra mediegruppen ved FSTS, holdt for Forsvarets ledergruppe 7. mai 2003.

Forkortningsliste:

ACT	Allied Command Transformation
ACO	Allied Command Operations
BCT	Brigade Combat Teams
CAS	Close Air Support
CD&E	Concept Development and Experimentation
CENTCOM	Central Command
CIMIC	Civil – Military Cooperation
COMARRC	Commander Allied Rapid Reaction Corps
COMCENTCOM	Commander central Command
C2	Command and Control
C4ISR	Command, Control, Communications, Computers, Information, Surveillance and Reconnaissance
DIME	Diplomatic, Information, Military and Economic
EBE	Effects Based Execution
EBA	Effects Based Assessment
EBO	Effects Based Operations
EBP	Effects Based Planning
FDLO	Forsvarets doktrine for landoperasjoner
FFOD	Forsvarets fellesoperative doktrine
FHS	Försvarshögskolan
FN	Forente nasjoner
GOP	Guidelines for Operational Planning
HUMINT	Human Intelligence
JEB	Joint Effects Branch
JEC	Joint Effects Centre
KDP	Kurdish Democratic Party
K2IS	Kommando og kontroll informasjonssystem
MIC	Multinational Interoperability Council
MNE	Multinational Experiment
MØV	Masseødeleggelsesvåpen
NATO	North Atlantic Treaty Organisation
NBF	Nettverksbasert Forsvar
NCW	Net Centric Warfare
OIF	Operation Iraqi Freedom
ONA	Operational Net Assessment
OPLAN	Operation Plan
PMESII	Political, Military, Economic, Social, Infrastructure, Information
PSYOPS	Psychological Operations
PUK	Party for a Unified Kurdistan
RCT	Regimental Combat Team
RDO	Rapid Decisive Operations
RMA	Revolution in Military Affairs
SACEUR	Supreme Allied Commander Europe
SACT	Supreme Allied Commander Transformation
SOF	Special Operations Forces
UAV	Unmanned Aerial Vehicle
USCENTCOM	United States Central Command
USJFCOM	United States Joint Force Command
WMD	Weapons of Mass Destruction